

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Mgr. Silvia Eliášová

**Aplikácia cudzieho práva a cezhraničné
dokazovanie v Európskom justičnom priestore**

Rigorózna práca

Poverený akademický pracovník: prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc., DSc.

Tematický okruh: Medzinárodné právo súkromné a právo medzinárodného
obchodu

Dátum vypracovania práce (uzavretie rukopisu): 19. 04. 2024

Prehlásenie

Prehlasujem, že som predkladanú rigoróznú prácu vypracovala samostatne, že všetky použité zdroje boli riadne uvedené a že práca nebola využitá na získanie iného alebo rovnakého titulu.

Ďalej vyhlasujem, že vlastný text tejto práce vrátane poznámok pod čiarou má 254 928 znakov vrátane medzier.

Mgr. Silvia Eliášová, rigorozantka

V Prahe dňa 19. 04. 2024

Pod'akovanie

Touto cestou by som chcela vyjadriť svoju vďaku prof. JUDr. Monike Pauknerovej, CSc., DSc. za jej cenné rady, trpezlivosť, podporu a usmernenia pri písaní tejto rigorózneho práce.

Obsah

ÚVOD.....	6
1 CUDZIE PRÁVO V MEDZINÁRODNÝCH SÚKROMNOPRÁVNÝCH VZŤAHOCH.....	9
1.1. MEDZINÁRODNÉ PRÁVO SÚKROMNÉ A MEDZINÁRODNÉ PRÁVO PROCESNÉ.....	9
1.2. EXISTENCIA CUDZIEHO PRVKU AKO PREDPOKLAD APLIKÁCIE NORIEM MPS	11
2 KOLÍZIA PRÁVNÝCH PORIADKOV A APLIKÁCIA CUDZIEHO PRÁVA JUSTIČNÝMI ORGÁNMI.....	14
2.1. ZÁKLADNÉ NORMY A METÓDY RIEŠENIA SÚKROMNOPRÁVNEHO SPORU S CUDZÍM PRVKOM	15
2.2. KOLÍZNA METÓDA A KOLÍZNE NORMY	16
2.2.1. <i>Vlastnosti kolíznej normy a kolíznej metódy</i>	16
2.2.2. <i>Štruktúra kolíznej normy</i>	17
2.3. PRIAMA METÓDA A PRIAME NORMY	19
2.3.1. <i>Pramene priamych noriem</i>	20
2.4. ĎALŠIE DRUHY NORIEM A NÁSTROJE ÚPRAVY SÚKROMNOPRÁVNÝCH VZŤAHOV S CUDZÍM PRVKOM.....	21
2.4.1. <i>Vecné normy MPS</i>	21
2.4.2. <i>Normy medzinárodného civilného práva procesného</i>	21
2.4.3. <i>Normy soft law, resp. prostriedky lex mercatoria</i>	22
3 EURÓPSKY JUSTIČNÝ PRIESTOR A MEDZINÁRODNÉ PRÁVO SÚKROMNÉ EÚ	24
3.1. POJMOVÉ VYMEDZENIE, UNIFIKÁCIA A ZDROJE PRÁVNEJ ÚPRAVY	24
3.2. JUSTIČNÁ SPOLUPRÁCA V CIVILNÝCH VECIACH	28
3.3. PRVOPOČIATKY EMPS A JUSTIČNEJ SPOLUPRÁCE V CIVILNÝCH VECIACH.....	29
3.3.1. <i>Od založenia Spoločenstiev po prijatie Maastrichtskej zmluvy</i>	29
3.3.2. <i>Jednotný európsky akt</i>	30
3.3.3. <i>Od Maastrichtskej zmluvy do nadobudnutia účinnosti Amsterdamskej zmluvy</i>	30
3.3.4. <i>Amsterdamská zmluva</i>	31
3.3.5. <i>Zmluva z Nice</i>	31
3.3.6. <i>Lisabonská zmluva</i>	32
4 APLIKÁCIA CUDZIEHO PRÁVA.....	33
4.1. PRÁVNÝ ZÁKLAD APLIKÁCIE CUDZIEHO PRÁVA	33
4.2. PRÍSTUP K PROCESNÉMU STATUSU CUDZIEHO PRÁVA – PRÁVO ČI SKUTOČNOSŤ.....	35
4.2.1. <i>Prístup v kontinentálnom právnom poriadku</i>	36
4.2.2. <i>Prístup krajín zvykového práva Common law</i>	37
4.2.3. <i>Hybridný prístup - tertium genus</i>	38
4.3. SLOVENSKÁ REPUBLIKA A ČESKÁ REPUBLIKA	39
4.4. NEMECKO.....	41
4.5. TALIANSKO	42
5 APLIKÁCIA CUDZIEHO PRÁVA EX OFFICIO ALEBO NA NÁVRH	44
5.1. SLOVENSKÁ REPUBLIKA A ČESKÁ REPUBLIKA	46
5.2. NEMECKO.....	47
5.3. TALIANSKO	49
6 IURA NOVIT CURIA A ZISŤOVANIE / DOKAZOVANIE CUDZIEHO PRÁVA.....	52
6.1. IURA NOVIT CURIA.....	52
6.2. SLOVENSKÁ REPUBLIKA A ČESKÁ REPUBLIKA	53
6.2.1. <i>Prostriedky na zistenie cudzieho práva</i>	55
6.3. NEMECKO.....	57
6.3.1. <i>Prostriedky na zistenie cudzieho práva</i>	58
6.4. TALIANSKO	60
6.4.1. <i>Prostriedky na zistenie cudzieho práva</i>	60
6.5. EURÓPSKY DOHOVOR O INFORMÁCIÁCH O CUDZOM PRÁVE	62
7 NESCHOPNOSŤ APLIKOVAŤ ZAHRANIČNÉ PRÁVO A RIEŠENIA VYBRANÝCH KRAJÍN	64
7.1. TESTY PRIMERANOSTI	64

7.2.	APLIKÁCIA <i>LEX FORI</i>	65
7.3.	RIEŠENIA V ŠTÁTOCH ZVYKOVÉHO PRÁVA.....	66
7.4.	SLOVENSKÁ REPUBLIKA A ČESKÁ REPUBLIKA	67
7.5.	NEMECKO.....	69
7.6.	TALIANSKO	70
8	CEZHRANIČNÉ DOKAZOVANIE V EURÓPSKOM JUSTIČNOM PRIESTORE.....	72
8.1.	PRAMENE ÚPRAVY A SPÔSOBY CEZHRANIČNÉHO DOKAZOVANIA V EJP	73
8.2.	HAAGSKY DOHOVOR O VYKONÁVANÍ DŔKAZOV V CUDZINE V OBČIANSKÝCH A OBCHODNÝCH VECIACH.....	75
8.2.1.	<i>Postup vykonávania dôkazov prostredníctvom Haagskeho dohovoru o vykonávaní dôkazov</i>	77
9	NARIADENIE O VYKONÁVANÍ DŔKAZOV	81
9.1.	PRÁVNY ZÁKLAD.....	81
9.2.	ROZSAH PŔSOBNOSTI A APLIKAČNÉ PREDPOKLADY	83
9.2.1.	<i>Občianske a obchodné veci</i>	83
9.2.2.	<i>Dôkaz</i>	84
9.2.3.	<i>Nariadenie najmä ako voliteľný nástroj</i>	85
9.2.4.	<i>Žiadosť a náklady za jej vybavenie</i>	87
9.3.	METÓDY DOKAZOVANIA V ZMYSLE NARIADENIA.....	90
9.3.1.	<i>Nepriama metóda: požiadavky, formality a obmedzené dôvody na odmietnutie</i>	90
9.3.2.	<i>Priame dokazovanie</i>	92
9.4.	POUŽÍVANIE VIDEOKONFERENCIE PRI CEZHRANIČNOM DOKAZOVANÍ.....	93
9.4.1.	<i>Príprava a právne aspekty videokonferencie</i>	95
9.5.	PREDBEŽNÉ DOKAZOVANIE PODĽA ČLÁNKU 35 NARIADENIA BRUSEL I-BIS.....	96
10	ZÁVERY - PERSPEKTÍVY ĎALŠIEHO VÝVOJA	98
10.1.	APLIKÁCIA CUDZIEHO PRÁVA V EJP	98
10.2.	DOKAZOVANIE V EJP.....	102
	ZÁVER	105
	ZOZNAM SKRATIEK	108
	ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV.....	110
	ABSTRAKT	117
	ABSTRACT.....	118

Úvod

Vďaka rozvíjajúcej sa ekonomike, cezhraničnému obchodu a zvýšenej globalizácii sa v súčasnosti čoraz častejšie stretávame s právnymi vzťahmi obsahujúcimi cudzí¹ resp. medzinárodný prvok. Nie je výnimočné, že sa takéto právne vzťahy dostanú aj pred justičné orgány, ktoré sú po založení si svojej právomoci, následne konfrontované s potrebou vysporiadať sa s takýmto cudzím prvkom. Uvedená potreba sa vyskytuje predovšetkým pri procese aplikácie cudzieho práva, či pri nutnosti vykonania určitého procesného úkonu na území iného štátu.

Predmetom skúmania tejto rigoróznejšej práce sú teda dve hlavné témy, a to na jednej strane problematika aplikácie cudzieho práva, a na strane druhej, problematika cezhraničného dokazovania justičnými orgánmi v rámci Európskeho justičného priestoru. Obe skúmané problematiky sú kľúčovými a tradičnými témami medzinárodného práva súkromného.

Pri aplikácii cudzieho práva sa vo všeobecnosti procesný postup riadi zásadou *forum regit processum*, v zmysle ktorej sa koná podľa práva súdu, ktorý je príslušný konať o žalobe *lex fori*, bez ohľadu na rozhodné právo vo veci samej. Medzinárodné právo súkromné určuje rozhodné hmotné právo, a teda poskytuje základ pre rozhodnutie vo veci samej, teda *lex causae*. Problémy však vznikajú, keď sa kolízne pravidlá odvolávajú na cudzie právo, pretože jeho obsah je zvyčajne súdu neznámy. V tejto situácii je opäť vecou *lex fori*, aby rozhodlo o tom, či sudca má povinnosť aplikovať takéto cudzie právo *ex officio* a akým spôsobom môže zistiť obsah *lex causae*.

Zisťovanie a aplikácia cudzieho práva predstavuje náročný a zložitý proces, keď z dôvodu obsiahnutia cudzieho prvku v právnom vzťahu je nevyhnutné aplikovať cudzie právo a tento proces nie je v jednotlivých krajinách totožný. Tradične má procesné právo kľúčovú funkciu v medzinárodnom civilnom súdnom konaní, kde upravuje nielen konanie, ale môže obmedziť rozsah medzinárodného práva súkromného stanovením špecifických procesných predpokladov na jeho aplikáciu, ako napríklad stanovenie povinnosti strán dovoliť sa uplatniteľnosti cudzieho práva. Okrem toho je to procesné právo fóra, ktoré určuje otázku, do akej miery a akými prostriedkami môže sudca skúmať obsah cudzieho práva.

Doposiaľ neboli v tak právne integrovanej oblasti akou je EÚ vyvinuté spoločné pravidlá upravujúce aplikáciu cudzieho práva súdnymi orgánmi EÚ, a to i napriek rastúcemu súboru spoločných pravidiel pre voľbu práva. Povaha priznaná cudziemu právu pred vnútroštátnymi orgánmi, zistenie jeho obsahu alebo posúdenia toho, či bolo cudzie právo dostatočne preukázané,

¹ V tejto rigoróznejšej práci sú pojmy cudzí prvok a medzinárodný prvok používané *promiscue*.

sa zvyčajne výrazne líšia medzi jurisdikciami a negatívne ovplyvňujú potenciálne uplatnenie cudzieho práva. Cieľom tejto časti práce je teda preskúmanie aktuálnej situácie aplikácie cudzieho práva v EJP, kde sa zameriam aj na komparáciu národných právnych predpisov Českej a Slovenskej republiky, Nemecka a Talianska.

Pri problematike cezhraničného dokazovania je aktuálna situácia z hľadiska právnej úpravy o čosi jasnejšia. Oblasť cezhraničného dokazovania medzi súdmi jednotlivých štátov EJP zaradujeme pod tzv. justičnú spoluprácu v civilných veciach, ktorá tvorí imanentnú súčasť medzinárodného práva procesného a je možné tvrdiť, že sa v tejto oblasti doposiaľ dosiahla značná harmonizácia. Zaistenie justičnej spolupráce v civilných veciach je nevyhnutným prvkom pre efektívne fungovanie justície v európskom a medzinárodnom priestore. Cezhraničné dokazovanie je vo všeobecnosti možné realizovať niekoľkými spôsobmi. Pokiaľ neexistuje žiadny inštrument medzinárodného práva verejného alebo únieového práva, je postup justičných orgánov upravený vo väčšine krajín civilného práva v zákonoch o medzinárodnom práve súkromnom a dožiadaný štát dokazovanie realizuje na základe princípu reciprocity. Iný postup je možný podľa dvojstranných medzinárodných zmlúv o právnej pomoci, kde za najvýznamnejšiu mnohostrannú zmluvu v tejto oblasti je možné považovať Dohovor o vykonávaní dôkazov v cudzine vo veciach občianskych a obchodných z 18. marca 1970² (ďalej aj ako „Dohovor o dokazovaní“).

Na úrovni Únie sa však už od roku 2004 uplatňovalo Nariadenie o spolupráci súdov členských štátov pri dokazovaní v občianskych a obchodných veciach³ (ďalej aj ako „Nariadenie o dokazovaní I“), ktoré v súčasnosti nahradila jeho revidovaná verzia, a to Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2020/1783 z 25. novembra 2020 o spolupráci medzi súdmi členských štátov pri vykonávaní dôkazov v občianskych a obchodných veciach (ďalej aj ako „Nariadenie o dokazovaní *recast*“).

Považujem za potrebné zdôrazniť, že vybrané témy, ktorými sa zaoberá táto rigorózna práca sú z obsahového rozsahu skúmania odlišné. Pri problematike aplikácie cudzieho práva sa stretávame so zložitým a štruktúrovaným procesom, ktorý v sebe spája posúdenie viacerých kľúčových aspektov, kde je z dôvodu absencie spoločného právneho rámca na úrovni EÚ potrebné pre účely praktickej analýzy skúmať aj aktuálnu situáciu vo vybraných národných predpisoch. V zmysle toho, tak bude táto téma o čosi rozsiahlejšie spracovaná. Na druhej strane, pri téme

² Haagsky dohovor o vykonávaní dôkazov v cudzine vo veciach občianskych a obchodných z 18. marca 1970.

³ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2020/1783 z 25. novembra 2020 o spolupráci medzi súdmi členských štátov pri vykonávaní dôkazov v občianskych a obchodných veciach (vykonávanie dôkazov) (prepracované znenie).

cezhraničného dokazovania v EJP sa sústreďujem na oblasť EÚ ako celku a z toho dôvodu predmetom skúmania nebude národná právna úprava, keďže mojím cieľom v tejto oblasti je poukázať na aktuálnu situáciu ponúkanú prameňmi EÚ, a to konkrétne Nariadením o vykonávaní dôkazov *recast*, ako najvýznamnejším prameňom v oblasti cezhraničného dokazovania medzi členskými štátmi EÚ v súčasnosti.

Z dôvodu, že obe skúmané témy sú z hľadiska obsahu mimoriadne rozsiahle, nemožno sa v práci podrobne zaoberať všetkými aspektmi, ktoré tieto témy môžu zahŕňať. Z tohto dôvodu sa práca zameria iba na vybrané otázky. V práci bude vynechaná analýza viacerých problematík súvisiacich s témou aplikácie cudzieho práva, ako napr. problematika voľby práva a súdu, ako aj širokej škály inštitútov, ako napr. problematika imperatívnych noriem, ochrany verejného poriadku, spätný a ďalší odkaz, či uznanie a výkon cudzích rozhodnutí, ktoré predstavujú nepriame použitie cudzej kolíznej normy a samé osebe by stačili na prácu podobného rozsahu. Pri problematike aplikácie cudzieho práva som sa vyhla prílišným historickým aspektom, pretože ich zaradením by som sa odpútala od stanovených cieľov tejto práce, a to predovšetkým súčasnemu stavu aplikácie cudzieho práva justičnými orgánmi a cezhraničnému dokazovaniu v EJP.

Napriek uvedenému však obsah tejto práce považujem za významný, prehľadný a systematický, ktorý umožní poskytnúť nový pohľad na skúmanú problematiku. Inšpiráciou k napísaniu tejto rigoróznejšej práce, okrem skutočnosti, že aktuálne neexistuje mnoho relevantných zdrojov zaoberajúcich sa touto problematikou v komplexnom ponímaní v českom ani slovenskom jazyku, bola aj moja participácia v súťaži *Young European Contest 2023*, kde bola práve téme cezhraničného dokazovania venovaná značná pozornosť, a z toho dôvodu som sa ju rozhodla hlbšie preskúmať spolu s témou aplikácie cudzieho práva.

Som presvedčená, že táto práca bude mať prínos pre všetkých čitateľov, ktorých táto problematika zaujíma, keďže tému aplikácie cudzieho práva a cezhraničné dokazovanie v EJP považujem za aktuálnu a neprebádanú. Pri písaní tejto práce budem vychádzať predovšetkým z dostupnej českej, slovenskej a zahraničnej literatúry, ako aj z relevantnej judikatúry SD EÚ, českých a zahraničných súdov, a európskych právnych dokumentov.

1 Cudzie právo v medzinárodných súkromnoprávných vzťahoch

1.1. Medzinárodné právo súkromné a medzinárodné právo procesné

V prípade spoločenských vzťahov regulovaných normami súkromného práva (napr. občianskeho, obchodného či pracovného práva) sa väčšinou stretávame s ich realizáciou v rámci hraníc jedného suverénneho štátu. Existujú však situácie, keď niektoré právne vzťahy presahujú hranice jedného štátu v dôsledku existencie určitej väzby na zahraničie obsiahnutej v niektorom zo svojich prvkov. Ich posudzovanie tak stráca čisto vnútroštátny charakter a takéto právne vzťahy sa kvalifikujú ako súkromnoprávne vzťahy s cudzím prvkom, a vyžadujú si odlišnú právnu úpravu.⁴

Právna úprava takýchto právnych vzťahov sa zaraďuje do jedného právneho odvetvia, a to medzinárodného práva súkromného (ďalej aj ako „MPS“). MPS možno definovať ako samostatné odvetvie vnútroštátneho právneho poriadku, ktoré predstavuje súbor právnych noriem určených výlučne na úpravu súkromnoprávných vzťahov s cudzím prvkom.⁵ MPS je i napriek obsahu pojmu „medzinárodné“ potrebné jednoznačne odlišiť od samostatného odvetvia medzinárodného práva verejného (ďalej aj ako „MPV“), ktoré sa zaraďuje k tradičným odvetviám verejného práva. Označenie „medzinárodné“ má pri charakterizácii týchto odvetví diametrálne odlišný význam. Pri MPV sa toto označenie vzťahuje na samotné odvetvie ako také, tým, že upravuje vzťahy medzi subjektmi medzinárodného práva (napr. štátmi) a je spoločné všetkým štátom. Na strane druhej, označenie „medzinárodné“ pri MPS sa vzťahuje na predmet úpravy MPS, ktorým je práve súkromnoprávny vzťah, ktorý má v dôsledku obsiahnutia cudzieho prvku väzbu na viaceré právne poriadky súčasne, a medzinárodným je konkrétne súkromnoprávny vzťah.⁶ Každý štát má vlastný súbor noriem MPS, ktoré tvoria integrálnu súčasť jeho vnútroštátneho práva.⁷ V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť, že jednotlivé štáty si v rámci vlastných právnych poriadkov upravujú len tie spoločenské vzťahy, ktorých reguláciu považujú za potrebnú, a spôsob takejto úpravy je rovnako ponechaný výlučne na ich rozhodnutie.⁸ Právne poriadky, a teda aj právna úprava MPS sa v jednotlivých krajinách líšia, čo je spôsobené predovšetkým tým, že pochádzajú od samostatného

⁴ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. opravené a doplnené vydanie, Brno: Nakladatelství Doplněk Brno a Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 23.

⁵ LYSINA, P., ĎURIŠ, M. *Medzinárodné právo súkromné*. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, s.r.o., 2016, s. 3.

⁶ LYSINA, P., ĎURIŠ, M. *Medzinárodné právo súkromné*. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, s.r.o., 2016, s. 4.

⁷ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. opravené a doplnené vydanie, Brno: Nakladatelství Doplněk Brno a Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 27.

⁸ LYSINA, P., ĎURIŠ, M. *Medzinárodné právo súkromné*. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, s.r.o., 2016, s. 3.

suveréna s vlastnou normatívnou a súdnou jurisdikciou.⁹ Právna úprava MPS tak nie je v jednotlivých krajinách ani zďaleka totožná, a preto nie je ani možné poskytnúť univerzálnu či detailnú definíciu predmetu MPS. Vždy teda hovoríme o MPS konkrétneho štátu.¹⁰

Okrem právnej úpravy spomínaných súkromnoprávnych vzťahov s cudzím prvkom sa do oblasti úpravy MPS zaraďuje aj postup súdov a iných orgánov, ako aj postup účastníkov konania, prípadne iných osôb a vzťahy medzi nimi vznikajúce v konaní o súkromnoprávnych veciach, v ktorých sa vyskytuje cudzí prvok. Jednotlivé právne poriadky tak popri normách upravujúcich právne vzťahy s cudzím prvkom obsahujú aj normy, ktoré aplikujú (výlučne) v prípade výskytu cudzieho prvku v konaní. Takéto normy nachádzajú spravidla svoje uplatnenie v rámci medzinárodného práva procesného (ďalej aj ako „MPP“), ktoré i napriek názorovej nejednoznačnosti možno vnímať ako súčasť MPS.¹¹ V tejto rigoróznej práci bude preto pod pojem MPS zaraďované automaticky aj MPP.

V rámci MPP tvorí významnú oblasť pri zabezpečení efektívneho fungovania justície tzv. právna pomoc justičných orgánov v občianskych a obchodných veciach, resp. justičná právna pomoc v civilných veciach. Jedná sa o spoluprácu medzi súdmi a ďalšími justičnými orgánmi, v prípadoch keď je potrebné vykonať určité procesné úkony na území cudzieho štátu. Môže sa jednať o prípady, keď je potrebné napr. vykonať určitý dôkaz napr. vypočutím svedka, znalca alebo doručiť písomnosť osobe s bydliskom v inom štáte, a podobne. Všetkými uvedenými procesnými úkonmi sa realizuje právomoc súdneho orgánu na území iného štátu. V tomto prípade sa teda súd stretáva s limitmi, ktorých pôvodcom je princíp teritoriality, v zmysle ktorého orgány cudzieho štátu môžu realizovať úkony iba a výlučne so súhlasom dotknutého cudzieho štátu.¹² Takáto súčinnosť orgánov jedného štátu uskutočňovaná na území iného štátu za účelom konania vedeného orgánom iného štátu na základe ich žiadostí sa nazýva právna pomoc v styku s cudzinou, resp. v medzinárodnom styku.¹³

Vo všeobecnosti sa takáto právna pomoc realizuje na základe ustanovení vnútroštátneho práva, práva EÚ či medzinárodných zmlúv. Podľa toho či je tuzemský súd požiadaný o poskytnutie

⁹ NISHITANI, Y. *Treatment of Foreign Law: Dynamics towards Convergence? Vol. 26*. Cham: Springer International Publishing AG, 2017, s. 4.

¹⁰ LYSINA, P., ĎURIŠ, M. *Medzinárodné právo súkromné*. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, s.r.o., 2016, s. 3.

¹¹ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. opravené a doplnené vydanie, Brno: Nakladatelství Doplněk Brno a Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 368.

¹² KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. opravené a doplnené vydanie, Brno: Nakladatelství Doplněk Brno a Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 368.

¹³ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. opravené a doplnené vydanie, Brno: Nakladatelství Doplněk Brno a Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 368.

právnej pomoci cudzím justičným orgánom, alebo tuzemský súd požiada cudzí justičný orgán o právnu pomoc rozlišujeme právnu pomoc pasívnu a právnu pomoc aktívnu.¹⁴

Pre účely tejto rigoróznejšej práce je dôležité upriamiť pozornosť práve na európsku justičnú spoluprácu v civilných veciach, ktorá predstavuje základný kameň spolupráce využívaný medzi súdnymi orgánmi EÚ. Jej kľúčové oblasti sú okrem skúmanej problematiky cezhraničného dokazovania aj: vytvorenie európskej súdnej siete pre občianske a obchodné veci, a problematika doručovania v rámci európskeho justičného priestoru. Bližšia analýza k vývoju, ako aj oblasti záujmu justičnej spolupráce v civilných veciach je predmetom kapitoly 3.2.

1.2. Existencia cudzieho prvku ako predpoklad aplikácie noriem MPS

Základnou požiadavkou na úplné zapojenie sa do medzinárodného práva súkromného a uplatňovania s ním súvisiacich pravidiel je existencia cudzieho prvku v skutkovej podstate prípadu, čo je nepochybne *sine qua non* aj samotnej aplikácie cudzieho práva.¹⁵ Prítomnosť cudzieho prvku v skutkovej podstate prípadu je stále bežnejšia. So zložitou sieťou medzinárodného obchodu a rastúcim cezhraničným cestovným ruchom sa dá s istotou povedať, že čoskoro bude mať väčšina prípadov vo svete nejaký cudzí prvok vo svojom faktickom základe. Strany sporu sa zvyčajne nezdržiavajú na rovnakom mieste alebo sa tovar vyrába na rôznych miestach a miera cezhraničnej činnosti sa rýchlo zvyšuje. Okrem toho sa v ére internetu a takých cezhraničných javov, akými sú, okrem iného, online zmluvy zdá, že prítomnosť cudzích prvkov je už neoddeliteľnou súčasťou súdnych sporov.¹⁶

Cudzí prvok predstavuje element, ktorý je odlišujúcim kritériom v rámci súkromnoprávných vzťahov tým, že vyjadruje vzťah daného súkromnoprávneho vzťahu k zahraničiu, inými slovami, zastúpenie cudzieho prvku v danom právnom vzťahu prisudzuje tomuto vzťahu medzinárodnú povahu. V takomto právnom vzťahu sa tak prejavuje zákonodarstvo minimálne dvoch rozličných štátov.¹⁷ Dôležité je zdôrazniť, že cudzí prvok musí byť pre daný právny vzťah dostatočne významný, teda nemôže ísť len o cudzí prvok zjavne zanedbateľný.¹⁸

¹⁴ Bližšie k problematike vid' napr. KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. opravené a doplnené vydanie, Brno: Nakladatelství Doplněk Brno a Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s 368 a nasl.

¹⁵ CRITCHLEY, A. D. J. *The Application of Foreign Law in the British and German Courts*. 1st. ed., Oxford: Hart Publishing, 2022, s. 30.

¹⁶ PEARI, Sagi. *Which law applies to adjudicate litigation with a foreign element?* In: OUP Blog. [online]. [cit. 2024-02]. Oxford University Press, 2018. Dostupné na: <https://blog.oup.com/2018/05/law-adjudicate-litigation-foreign-element/>

¹⁷ LYSINA, P., ĎURIŠ, M. *Mezinárodní právo soukromé*. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, s.r.o., 2016, s. 8.

¹⁸ PAUKNEROVÁ, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3.

Čo sa týka legálnej definície cudzieho prvku, napriek tomu, že právne predpisy s týmto pojmom pracujú, legálnu definíciu však neposkytujú.¹⁹ Avšak pri jeho definovaní sa nestretávame s problémami a cudzí prvok je možné celkom jednoznačne charakterizovať. Cudzí prvok je možné vnímať ako určitý aspekt súkromnoprávneho vzťahu, ktorý svojou existenciou vyvoláva špecifické otázky, ktoré by pri jeho absencii nenastali. Vyjadruje vzťah k zahraničiu tým spôsobom, že pri jeho existencii v súkromnoprávnom vzťahu dochádza k stretu minimálne dvoch jurisdikcií, a teda prekračuje hranice a právny poriadok jedného suverénneho štátu.²⁰

Zovšeobecnením jednotlivých konkrétnych prípadov možno zistiť, že cudzí prvok je v právnom vzťahu zastúpený vtedy, ak je vzťah k zahraničiu obsiahnutý, či už v subjekte právneho vzťahu, skutočnosti právne významnej pre vznik alebo existenciu právneho vzťahu, alebo v predmete právneho vzťahu, či v právnom vzťahu, ktorý je závislý od iného právneho vzťahu, ktorý sa riadi cudzím právom alebo s ním právne súvisí.²¹ Takto obsiahnutý cudzí môže byť v právnom vzťahu zastúpený buď jednotlivo, alebo aj vzájomnými kombináciami, kde sú si jednotlivé prvky navzájom cudzie.²²

Napriek absencii legálnej definície cudzieho prvku, v mnohých nástrojoch MPS EÚ však existuje explicitné vyjadrenie požiadavky na existenciu cudzieho prvku ešte pred tým, ako sa vôbec uplatní rozsah pôsobnosti príslušného nariadenia. Napríklad v článku 1 ods. 1 nariadenia Rím I sa uvádza: „*Toto nariadenie sa uplatňuje v situáciách, v ktorých dochádza ku kolízii zákonov, na zmluvné záväzky v občianskych a obchodných veciach.*“²³ Odkaz na cudzí prvok je v tomto prípade obsahom slovného spojenia „kolízia zákonov“.

Obdobne článok 1 ods. 1 predchádzajúceho Rímskeho dohovoru obsahoval podobnú formuláciu: „*Pravidlá tohto dohovoru sa vzťahujú na zmluvné záväzky v akejkoľvek situácii zahŕňajúcej výber medzi zákonmi rôznych krajín.*“²⁴ V súvislosti s citovaným článkom Rímskeho dohovoru *Giuliano a Lagarde* objasnili zvolenú terminológiu tak, aby zahŕňala situácie zahŕňajúce: jeden alebo viacero prvkov cudzích vnútornému sociálnemu systému krajiny (napríklad skutočnosť, že jeden alebo všetci účastníci zmluvy sú cudzí štátni príslušníci alebo osoby s obvyklým pobytom v zahraničí, skutočnosť, že zmluva bola uzavretá v zahraničí,

¹⁹ ZMPS SR ani ZMPS ČR vo svojich ustanoveniach neobsahujú explicitnú definíciu cudzieho prvku i napriek tomu, že s jeho existenciou počítajú.

²⁰ LYSINA, P., ĎURIŠ, M. *Medzinárodné právo súkromné*. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, s.r.o., 2016, s. 8.

²¹ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. opravené a doplnené vydanie, Brno: Nakladatelství Doplněk Brno a Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 24.

²² LYSINA, P., ĎURIŠ, M. *Medzinárodné právo súkromné*. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, s.r.o., 2016, s. 9-11.

²³ Čl. 9 Rím I.

²⁴ Čl. 1 ods. 1 Rímskeho dohovoru.

skutočnosť, že jeden alebo viacero záväzkov zmluvných strán sa má plniť v cudzine a pod.) čím dávajú právnym systémom viacerých krajín nároky na uplatnenie.²⁵

Za absenciu cudzieho prvku nemožno považovať situáciu, ktorá sa na prvý pohľad môže javiť ako rýdzo vnútroštátna, konkrétne ani v prípade právneho vzťahu, kde majú subjekty domicil v rovnakých krajinách, avšak napríklad miesto plnenia je v inej krajine, je takto cudzí prvok daný, čo je potvrdené aj ustálenou judikatúrou.²⁶

Zaujímavé je spomenúť aj to, že v zmysle Nariadenia Rím I pri voľbe rozhodného práva stranami v rámci zmluvného vzťahu sa medzinárodný prvok môže vyskytnúť iba v samotnej skutočnosti, že si strany zvolili cudzie právo i napriek absencii prvotného cudzieho prvku v zmluve.²⁷

V prípade ak k výskytu cudzieho prvku dôjde v rámci procesného práva, teda cudzí prvok sa objaví v konaní, platí rovnako to, že daný cudzí prvok musí byť pre konanie dostatočne významný. Uvedené však nemožno chápať v zmysle, že samotné konanie musí byť vedené o súkromnoprávnom vzťahu s cudzím prvkom. Nemožno vylúčiť ani eventúálny výskyt konania o čisto vnútroštátnom právnom vzťahu, ktorý však iba procesne bude mať väzbu na viaceré právne poriadky súčasne.²⁸ Čo sa týka procesného zastúpenia cudzieho prvku, najčastejšie sa cudzí prvok vyskytuje v podobe odlišného občianstva účastníkov konania, ale aj v prípade ak sa jedná o príslušníkov rovnakého štátu, ale bydlisko jedného z nich sa nachádza v inej krajine či pri realizácii procesného úkonu v cudzine. Pri poslednej uvedenej situácii sa jedná o prípady, keď justičný orgán nevyhnutne potrebuje vykonať určitý procesný úkon v cudzine, ako napr. vypočuť svedka, znalca či doručiť písomnosť v zahraničí. Dôležitou procesnou situáciou, kde je obsiahnutý cudzí prvok je aj uznávanie a výkon cudzieho rozhodnutia či použitie verejnej listiny v zahraničí.²⁹

²⁵ GIULIANO, M., LAGARDE, P. *REPORT on the Convention on the law applicable to contractual obligations*. [online]. [cit. 2024-02]. Úřední věstník EU, 1980, C282. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31980Y1031%2801%29>

²⁶ Rozsudok Súdneho dvora zo dňa 1. marca 2005. Andrew Owusu proti N. B. Jackson. Vec C-281/02.

²⁷ PAUKNEROVÁ, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 4.

²⁸ LYSINA, P., ĎURIŠ, M. *Medzinárodné právo súkromné*. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, s.r.o., 2016, s. 9-10.

²⁹ LYSINA, P., ĎURIŠ, M. *Medzinárodné právo súkromné*. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, s.r.o., 2016, s. 9-10.

2 Kolízia právnych poriadkov a aplikácia cudzieho práva justičnými orgánmi

Ako sme sa už na predchádzajúcich stranách zmienili, v súčasnosti sa vyskytujú situácie, kde v súkromnoprávnom vzťahu dochádza k stretu viacerých právnych poriadkov súčasne. Tento jav je spôsobený neustále sa prehlbujúcou internacionalizáciou v rámci spoločenských vzťahov či globalizáciou, ktorá zintenzívňuje cezhraničný pohyb ľudí, tovaru, služieb a informácií. Stretu viacerých právnych poriadkov súčasne hovoríme kolízia právnych poriadkov.³⁰ Príčinou vzniknutej kolízie právnych poriadkov je existencia dvoch základných princípov medzinárodného práva súkromného, ktoré vymedzujú pôsobnosť každého právneho poriadku, a to princípu teritoriality a princípu personality.

Podľa **princípu teritoriality** sa pôsobnosť právneho poriadku viaže na územie štátu o ktorého právny poriadok ide, teda daný právny poriadok bude záväzný pre všetkých, ktorí sa v danom štáte nachádzajú. Aj z tohto princípu však existujú výnimky, napr. v prípadoch ak sa jedná o extrateritoriálne osoby.³¹

V súlade s **princípom personality** je však situácia taká, že i napriek tomu, že sa tá ktorá osoba bude zdržiavať aj v inom štáte, akou je príslušníkom, bude podriadená „svojmu“ právnomu poriadku. Teda bez ohľadu na to, kde sa dotknutá osoba nachádza, budú sa ňu vzťahovať právne predpisy štátu, ktorého je príslušníkom.

Vzájomné pôsobenie uvedených princípov v súkromnoprávnom vzťahu predstavuje osobitnú situáciu, ku ktorej sa vyžaduje pristupovať odlišne v porovnaní s rýdzo vnútroštátnym riešením právneho vzťahu, kde je jasné akým právnym poriadkom sa bude daný právny vzťah riadiť. Je potrebné zdôrazniť, že na riešenie daného súkromnoprávneho vzťahu nie je objektívne možné a ani žiadúce aplikovať kolidujúce si poriadky súčasne, keďže z dôvodu prejavov suverenity každého štátu, jednotlivé právne poriadky môžu disponovať značnými obsahovými rozdielmi. Berúc uvedené do úvahy, jednotlivé úkony by mohli byť vnímané vcelku odlišne, teda v niektorých krajinách ako právom aprobované, inde zase reprobované.³²

Otázka aplikácie cudzieho práva vnútroštátnymi súdmi sa tak stáva kľúčovou otázkou MPS, a možno tvrdiť, že predstavuje rozhodujúci faktor fungovania každého právneho systému.³³

³⁰ BEAUMONT, P., HOLLIDAY, J. (eds.) *A Guide to Global Private International Law. Studies in Private International Law*. Oxford: Hart Publishing., 2022, p. 133.

³¹ LYSINA, P., ĎURIŠ, M. *Medzinárodné právo súkromné*. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, s.r.o., 2016, s. 2.

³² LYSINA, P., ĎURIŠ, M. *Medzinárodné právo súkromné*. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, s.r.o., 2016, s. 2.

2.1. Základné normy a metódy riešenia súkromnoprávneho sporu s cudzím prvkom

Právna úprava súkromnoprávnych vzťahov s cudzím prvkom je záležitosťou každého štátu. Ako sme sa zmienili vyššie, normy, ktoré sú použité na riešenie takýchto právnych vzťahov sú odlišné od noriem upravujúcich čisto vnútroštátne vzťahy. Kľúčová otázka, ktorá vyvstáva pri riešení súkromnoprávneho sporu s cudzím prvkom je tá, ktorý právny poriadok bude na daný právny vzťah aplikovaný. Táto otázka má navyše zásadný význam práve z toho dôvodu, že MPS sa zaraďuje k vnútroštátnemu právu, a teda sa predpokladá v tejto oblasti odlišná právna úprava medzi jednotlivými štátmi. Táto skutočnosť môže racionálne viesť k odlišným výsledkom. Ak by to tak nebolo, otázku kolízie právnych poriadkov by tak nebolo potrebné riešiť.

Normy použité na riešenie súkromnoprávnych vzťahov s cudzím prvkom môžu mať jednak vnútroštátny pôvod, teda môžu byť obsiahnuté vo vnútroštátnych právnych predpisoch konkrétneho štátu, ďalej ich pôvod môže byť úniový, resp. európsky, to je prípad noriem zjednotených v rámci práva EÚ, a nakoniec sú to normy medzinárodného pôvodu obsiahnuté najčastejšie v medzinárodných zmluvách záväzných pre konkrétny štát.³⁴

Práve normy práva EÚ zohrávajú v súčasnosti kľúčovú úlohu v rámci priestoru EÚ. V tejto oblasti boli na pôde EÚ vytvorené významné spoločenské predpisy³⁵, ktoré obsahujú unifikované normy regulujúce súkromnoprávne vzťahy s cudzím prvkom. Je potrebné mať na pamäti, že právo EÚ, vrátane MPS EÚ, má aplikačnú prednosť³⁶ pred vnútroštátnym právom členských štátov, ako aj pred medzinárodnými zmluvami s rovnakým predmetom úpravy uzatvorenými medzi členskými štátmi EÚ, vzhľadom k čomu sa normy EÚ uplatnia primárne a prednostne pred autonómny právom členského štátu.³⁷

Tým, že v rámci súkromnoprávneho vzťahu s cudzím prvkom dochádza k stretu viacerých právnych poriadkov, bude potrebné určiť, ktorým rozhodným právom sa bude konkrétny právny vzťah s cudzím prvkom spravovať. Tu sa prejavuje špecifickosť úpravy MPS, kde sa na úpravu právnych vzťahov s cudzím prvkom využívajú viaceré druhy noriem a metódy výberu rozhodného

³⁴ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. opravené a doplnené vydanie, Brno: Nakladatelství Doplněk Brno a Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 32.

³⁵ Napr. Nariadenie Rím I, Rím II.

³⁶ Zásada aplikačnej prednosti bola vytvorená judikatúrou SDEÚ, vid' napr. rozhodnutia 26/62 Van Gend en Loos, 6/64 Costa v. ENEL, 107/77 Simmenthal II.

³⁷ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. opravené a doplnené vydanie, Brno: Nakladatelství Doplněk Brno a Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 59.

práva. Za súčasného stavu právneho vývoja prevládajú dve základné metódy, a to kolízna metóda a priama metóda. Popri základných metódach úpravy sa však stretáme aj s ďalšími normami a spôsobmi riešenia súkromnoprávných vzťahov s cudzím prvkom, o ktorých sa v krátkosti zmienim v závere tejto kapitoly.³⁸

2.2. Kolízna metóda a kolízne normy

2.2.1. Vlastnosti kolíznej normy a kolíznej metódy

Základná a prevažujúca³⁹ metóda úpravy súkromnoprávných vzťahov s cudzím prvkom je kolízna metóda, v rámci ktorej sa používajú špeciálne právne normy nazývané kolízne normy. Je možné tvrdiť, že práve kolízne normy predstavujú základ úpravy odvetvia MPS, nakoľko v iných odvetviach národného právneho poriadku sa v dôsledku ich prísnej teritoriálnej pôsobnosti s kolíziou právnych poriadkov nestretáme. Nevyvstáva tam otázka, právo ktorého štátu sa má použiť (kolízna otázka), keďže justičné orgány sú viazané len vnútroštátnym právom.⁴⁰

Funkciou kolíznych noriem je teda ustanoviť, ktorý z kolidujúcich si právnych poriadkov sa má použiť na meritórne riešenie právneho vzťahu s cudzím prvkom. Kolízne normy sa často označujú aj ako *hraničné* normy z dôvodu ich účinku, a tým je práve rozhraničenie pôsobnosti kolidujúcich si právnych poriadkov pri riešení a úprave súkromnoprávných vzťahov s cudzím prvkom.⁴¹ Kolízna norma iba spája daný skutkový stav s hmotnoprávnou normou, samotná neobsahuje hmotnoprávnu úpravu, teda neupravuje jednotlivé práva a povinnosti účastníkov právneho vzťahu s cudzím prvkom.

Výber použiteľného práva z kolidujúcich si právnych poriadkov prostredníctvom pevne stanovených pravidiel, teda kolíznych noriem je súčasťou **kolíznej metódy**, ktorá je nepochybne predpokladom zachovania zákonnosti a právnej istoty účastníkov konania.⁴² Podstata kolíznej metódy spočíva v určení právneho poriadku, ktorý má najužšiu väzbu s kategóriou príslušného právneho vzťahu, pričom sa predpokladá rovnosť a zameniteľnosť domáceho a zahraničného

³⁸ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. opravené a doplnené vydanie, Brno: Nakladatelství Doplněk Brno a Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 28.

³⁹ LYSINA, P., ĎURIŠ, M. *Mezinárodní právo soukromé*. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, s.r.o., 2016, s. 101.

⁴⁰ LYSINA, P., ĎURIŠ, M. *Mezinárodní právo soukromé*. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, s.r.o., 2016, s. 101.

⁴¹ LYSINA, P., ĎURIŠ, M. *Mezinárodní právo soukromé*. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, s.r.o., 2016, s. 101.

⁴² KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. opravené a doplnené vydanie, Brno: Nakladatelství Doplněk Brno a Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 39

práva.⁴³ Táto metóda je využívaná na určenie rozhodného práva na súkromnoprávny vzťah v mnohých právnych poriadkoch, vrátane Českej a Slovenskej republiky.⁴⁴

Pri kolíznej metóde sa teda predpokladá existencia osobitných pravidiel, ktoré ešte samé osebe neobsahujú vecnú úpravu práv a povinností účastníkov konania, ale len určujú právny poriadok, ktorým sa bude daný právny vzťah spravovať. V každom súkromnoprávnom vzťahu s cudzím prvkom dochádza k stretu minimálne dvoch odlišných právnych poriadkov a kolízna norma svojím odkazom na konkrétny právny poriadok plní organizačne – technickú funkciu, čím zároveň vylúči pôsobnosť ostatných právnych poriadkov.⁴⁵

Príznačné pre túto metódu je to, že v zásade nezáleží na obsahu ani na výsledku použitých hmotnoprávnych noriem, keďže náprava možných negatívnych dôsledkov sa uskutoční až po realizácii výberu rozhodného práva, teda po použití kolíznej normy, a to napr. prostredníctvom výhrady verejného poriadku.⁴⁶

Najčastejším pôvodcom kolíznych noriem sú vnútroštátne predpisy, teda je doménou samotného štátu, určiť si kritéria, ktoré považuje za dôležité a podľa ktorých bude následne určený právny poriadok aplikovateľný na daný právny vzťah s cudzím prvkom. V ČR a SR sú kolízne normy upravené predovšetkým v zákonoch o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom. V poslednom období je však možné vidieť tendenciu unifikácie kolíznych noriem na medzinárodnej úrovni prostredníctvom medzinárodných zmlúv⁴⁷ a v posledných rokoch sú kolízne normy obsiahnuté vo významných predpisoch práva EÚ⁴⁸.

2.2.2. Štruktúra kolíznej normy

Kolízne normy sú typické práve ich štruktúrou, z ktorej musí byť jasné, na ktoré právne pomery, resp. vzťahy sa vzťahuje a takisto musí byť jasné určenie právneho poriadku, ktorý sa na ne použije.⁴⁹ Z legislatívno – technického hľadiska sa kolízna norma skladá z dvoch častí, a to

⁴³ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. opravené a doplnené vydanie, Brno: Nakladatelství Doplněk Brno a Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 29.

⁴⁴ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. opravené a doplnené vydanie, Brno: Nakladatelství Doplněk Brno a Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 39.

⁴⁵ CSACH, K., GREGOVÁ ŠIRICOVÁ E., JÚDOVÁ, E. *Úvod do štúdia medzinárodného práva súkromného a procesného*, 2. vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer SR s. r. o., 2018?

⁴⁶ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. opravené a doplnené vydanie, Brno: Nakladatelství Doplněk Brno a Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 39.

⁴⁷ Napr. Haagsky dohovor o práve použiteľnom na dopravné nehody zo dňa 4. 5. 1971.

⁴⁸ Napr. Nariadenie Rím I, Nariadenie Rím II.

⁴⁹ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. opravené a doplnené vydanie, Brno: Nakladatelství Doplněk Brno a Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 103.

z rozsahu a nadviazania. **Rozsahom** kolíznej normy sa rozumie okruh spoločenských vzťahov, na ktoré sa daná kolízna norma má aplikovať. **Nadviazanie** určuje právny poriadok štátu, ktorý sa má na riešenie danej otázky použiť. Kľúčovú úlohu v rámci nadviazania zohráva hraničný určovateľ (alebo aj kolízne kritérium alebo hraničný ukazovateľ), ktorý špecifikuje právny poriadok štátu, ktorý sa má v konkrétnom prípade aplikovať. **Hraničný určovateľ** môže spočívať v rôznych kritériách, ktoré si určia štáty s cieľom rozumného a spravodlivého priradenia určitého právneho poriadku k danej právnej situácii. Vyčerpávajúca enumerácia jednotlivých hraničných určovateľov nie je možná, môže sa jednať napr. faktickú skutočnosť alebo právna okolnosť, ako napríklad miesto uzatvorenia zmluvy (*lex loci contractus*), miesto odoslania veci (*lex loci expeditionis*), miesto určenia veci (*lex loci destinationis*), štátna príslušnosť fyzickej osoby (*lex patriae*) či štátna príslušnosť právnickej osoby (*lex societatis*) a mnohé ďalšie.⁵⁰

Je však potrebné upozorniť na to, že takto ustanovené rozhodné právo prostredníctvom kolíznych noriem je v zásade určené iba pre konkrétnu otázku a veľmi sporadicky pre celý komplex otázok, ktoré sa vyskytnú pri riešení sporu s medzinárodným prvkom. Ak si vezmeme príklad riešenia sporu pri spore o náhradu škody spôsobenej neskorým dodaním zmluvného plnenia, tak hlavnou otázkou v tomto prípade bude, aký je rozsah náhrady škody a sekundárne sa môžu v danom prípade vyskytnúť i mnohé čiastkové otázky, ktoré sú však nevyhnutné pre vyriešenie hlavnej otázky. Napríklad bude potrebné skúmať spôsobilosť subjektov na predmetný právny úkon, ďalej aj to či osoby, ktoré uskutočnili tento úkon boli na to oprávnené, či vôbec existovala právna povinnosť, ku ktorej porušeniu malo dôjsť alebo či uskutočnený právny úkon je platný, a to tak po formálnej ako aj obsahovej stránke a mnohé ďalšie otázky.⁵¹ To znamená, že nie je v celku možné určiť jediný hraničný určovateľ, ktorý by sa vzťahoval na komplex otázok, vyskytujúcich sa pri riešení sporov s cudzím prvkom. Hraničné určovatele reflektujú rozdielne chránené záujmy, a preto pre vyriešenie hlavnej otázky prípadu bude mnohokrát potrebné reflektovať aj iné právne poriadky použité na riešenie vedľajších otázok.⁵² Kolízne normy však nemožno vnímať izolovane, práve z dôvodu, že samé osebe neobsahujú hmotnoprávnu úpravu práv a povinností účastníkov konania a z toho dôvodu je k nim potrebné pristupovať spoločne

⁵⁰ CSACH, K., GREGOVÁ ŠIRICOVÁ E., JÚDOVÁ, E. *Úvod do štúdia medzinárodného práva súkromného a procesného*, 2. vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer SR s. r. o., 2018. s. 41-42.

⁵¹ CSACH, K., GREGOVÁ ŠIRICOVÁ E., JÚDOVÁ, E. *Úvod do štúdia medzinárodného práva súkromného a procesného*, 2. vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer SR s. r. o., 2018. s. 98.

⁵² CSACH, K., GREGOVÁ ŠIRICOVÁ E., JÚDOVÁ, E. *Úvod do štúdia medzinárodného práva súkromného a procesného*, 2. vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer SR s. r. o., 2018. s. 98.

v spojení s priamymi, resp. hmotnoprávnymi normami, na ktoré tá ktorá kolízna norma odkazuje. Spoločne vytvárajú pravidlo správania sa.

Postup riešenia určitého prípadu s cudzím prvkom prostredníctvom kolíznej metódy spočíva vo viacerých krokoch. V prvom rade je potrebné vyriešiť kvalifikačnú otázku, a teda dotknutý právny prípad právne zhodnotiť, kvalifikovať, aby ho bolo možné subsumovať pod niektorý z právnych pojmov obsiahnutých v rozsahu kolíznej normy, čo predstavuje jednu z najťažších otázok všeobecnej časti MPS.⁵³ Cieľom kvalifikácie je tak identifikovať kolíznu normu, ktorú je možné na daný prípad použiť a následne určiť rozhodné právo. V zmysle uvedeného je tak proces kvalifikácie možné zoradiť do viacerých fáz, kde v prvej fáze bude potrebné subsumovať daný skutkový stav pod *rozsah* určitej kolíznej normy a následne, v druhej fáze prostredníctvom hraničného určovateľa obsiahnutého *v nadviazaní* príslušnej kolíznej normy zistiť, právny poriadok ktorého štátu bude na riešenie daného súkromnoprávneho sporu s cudzím prvkom aplikovaný, a ktorým sa bude daný právny vzťah spravovať.⁵⁴

Problematika kvalifikácie predstavuje mimoriadne dôležitý proces v rámci riešenia súkromnoprávnych vzťahov s cudzím prvkom, keďže od jej výsledku priamo závisí, ktorým právnym poriadkom sa bude predmetný právny vzťah riadiť.⁵⁵

V niektorých situáciách pri riešení otázky, pod rozsah ktorej kolíznej sa má určitý právny vzťah podriadiť môžu vzniknúť ťažkosti, a takejto situácii hovoríme kvalifikačný problém.⁵⁶

2.3. Priama metóda a priame normy

V súčasnosti existujú v právnych poriadkoch jednotlivých štátov aj priame normy, ktoré samotné obsahujú hmotnoprávnu úpravu práv a povinností účastníkov právneho vzťahu s medzinárodným prvkom a k ich aplikácii dochádza bezprostredne bez predchádzajúcej aplikácie kolíznej normy.⁵⁷ Spôsob úpravy súkromnoprávnych vzťahov s cudzím prvkom, ktorý využíva ako prostriedok priame normy sa nazýva priama metóda.

⁵³ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. opravené a doplnené vydanie, Brno: Nakladatelství Doplněk Brno a Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 137.

⁵⁴ LYSINA, P., ĎURIŠ, M. *Mezinárodní právo soukromé*. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, s.r.o., 2016, s. 107.

⁵⁵ LYSINA, P., ĎURIŠ, M. *Mezinárodní právo soukromé*. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, s.r.o., 2016, s. 108.

⁵⁶ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. opravené a doplnené vydanie, Brno: Nakladatelství Doplněk Brno a Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s.138.

⁵⁷ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. opravené a doplnené vydanie, Brno: Nakladatelství Doplněk Brno a Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 199.

Priame normy sa vyznačujú viacerými charakteristickými znakmi, bez splnenia ktorých by nemohlo ísť o normu priamu. Týmito znakmi sú:

a) **bezprostrednosť /priamosť úpravy** – priame normy obsahujú hmotnoprávnu úpravu práv a povinností účastníkov právneho vzťahu

b) **bezprostrednosť ich aplikácie** - k aplikácii priamych noriem dochádza bez predchádzajúceho použitia kolíznych noriem

c) **úprava výlučne súkromnoprávnych vzťahov s cudzím prvkom.**⁵⁸

Uvedené znaky odlišujú priame normy od iných hmotnoprávnych noriem a imperatívnych noriem.⁵⁹

2.3.1. Pramene priamych noriem

Priame normy sú najčastejšie obsiahnuté v medzinárodných zmluvách uzatvorených medzi zainteresovanými štátmi, ktoré majú následne povinnosť uviesť dojednané priame normy do svojho právneho poriadku a zaistiť ich používanie. Takto dojednané priame normy sa stávajú súčasťou vnútroštátneho práva, a tak odpadá problematika spojená s používaním cudzieho práva. V tomto prípade dochádza k vytvoreniu tzv. jednotného hmotného práva určitej oblasti súkromnoprávnych vzťahov s cudzím prvkom, kde hovoríme, že dochádza k tzv. unifikácii hmotného práva.⁶⁰ Ako príklad je možné uviesť napr. Viedenský dohovor OSN o zmluvách o kúpe tovaru z roku 1980.⁶¹

Ojedinele je možné priame normy nájsť aj ako vnútroštátne normy, ktoré vydáva štát vlastnými právnymi predpismi. Najčastejšie tým upravuje otázky, ktoré si vyžadujú naliehavý právny záujem, napr. otázky týkajúce sa právneho postavenia cudzincov v súkromnoprávnych sporoch.⁶²

Priame hmotnoprávne normy je možné nájsť aj v nariadeniach EÚ ak upravujú súkromnoprávne vzťahy s cudzím prvkom, a spĺňajú vyššie uvedené charakteristické znaky priamych noriem.⁶³ Ako príklad je možné uviesť Nariadenie o Európskej spoločnosti.⁶⁴

⁵⁸ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. opravené a doplnené vydanie, Brno: Nakladatelství Doplněk Brno a Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 199.

⁵⁹ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. opravené a doplnené vydanie, Brno: Nakladatelství Doplněk Brno a Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 199.

⁶⁰ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. opravené a doplnené vydanie, Brno: Nakladatelství Doplněk Brno a Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 200.

⁶¹ PAUKNEROVÁ, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 5.

⁶² KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. opravené a doplnené vydanie, Brno: Nakladatelství Doplněk Brno a Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 200 - 201.

⁶³ PAUKNEROVÁ, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 6.

⁶⁴ Nariadenie Rady (ES) č. 2157/2001 z 8. októbra 2001 o stanovách európskej spoločnosti (SE).

2.4. Ďalšie druhy noriem a nástroje úpravy súkromnoprávnych vzťahov s cudzím prvkom

V súvislosti s právnou úpravou vzťahujúcou sa na právne vzťahy s cudzím prvkom sa v právnej praxi ako aj teórii stretávame aj s ďalšími spôsobmi úpravy takýchto právnych vzťahov, jedná sa o prípady tzv. vecných noriem, ktoré je potrebné odlišiť od noriem priamych, ďalej tieto právne vzťahy môžu byť upravené normami medzinárodného civilného práva procesného alebo prostriedkami *lex mercatoria*.

2.4.1. Vecné normy MPS

Niektoré štáty vo svojich vnútroštátnych predpisoch obsahujú vecné normy, ktoré priamo a výlučne aplikujú na súkromnoprávne vzťahy s cudzím prvkom. Rovnako ako priame normy ustanovujú konkrétne práva a povinnosti účastníkov právneho vzťahu, to znamená, že obsahujú meritórnú (vecnú) úpravu práv a povinností účastníkov právneho vzťahu. Od priamych noriem sa však odlišujú v tom, že k ich aplikácii nedochádza bezprostredne, ale iba v prípade ak na ne vopred odkáže kolízna norma. Nedochádza tak k ich aplikácii bezprostredne, ako je to v prípade priamych noriem, a tak je potrebné ich zásadne odlišiť.⁶⁵

Ako príklad je možné uviesť ustanovenia §729 až 755 OBZ, ktoré obsahujú právnú úpravu záväzkových vzťahov v medzinárodnom obchode. Aby došlo k ich použitiu, je nevyhnutné, aby v prvom rade bolo stanovené slovenské právo ako rozhodné právo pre daný právny vzťah na základe príslušnej kolíznej normy.⁶⁶

2.4.2. Normy medzinárodného civilného práva procesného

Tento druh noriem zaradíme spolu s oblasťou medzinárodného práva procesného do širšieho poňatia MPS. MCPP upravuje konanie o súkromnoprávnych vzťahoch s cudzím prvkom. Môže sa jednať napr. o konania o zaplatení určitej čiastky na základe realizovanej zmluvy o dielo uzatvorenej medzi subjektami z rôznych štátov. Ale je to aj prípad, avšak celkom výnimočný, ak sa v čisto vnútroštátnom spore objaví cudzí prvok, napr. v prípade potreby

⁶⁵ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. opravené a doplnené vydanie, Brno: Nakladatelství Doplněk Brno a Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 33.

⁶⁶ Obdobne aj v právnom poriadku ČR existovali ustanovenia §729 až §755 upravujúce medzinárodný obchod, ktoré však boli prijatím nového občianskeho zákonníka bez náhrady zrušené.

realizácie nejakého úkonu v cudzine. Príkladom predpisu obsahujúceho procesné normy je Nariadenie Brusel I bis.⁶⁷

2.4.3. Normy *soft law*, resp. prostriedky *lex mercatoria*

Popri hlavných dvoch spomínaných metódach úpravy súkromnoprávných vzťahov s cudzím prvkom sa v praxi stretne aj so špecifickými prostriedkami, ktoré môžu upravovať takéto právne vzťahy s cudzím prvkom. Jedná sa o osobitný typ spoločenských noriem s nulovou právnou záväznosťou, ktoré sa v právnej teórii nazývajú normy *soft law*.⁶⁸ Tieto osobitné prostriedky majú za cieľ preklenúť rozdiely medzi jednotlivými právnymi poriadkami, a tak odstrániť z toho vyplývajúcu neistotu mnohokrát spojenú s kolíznym riešením otázok MPS.⁶⁹ Praktický význam týchto prostriedkov je značný. Je možné dokonca tvrdiť, že normy *soft law* poskytujú i určité výhody pred priamymi normami. Predovšetkým sa jedná o ich pružné prispôsobovanie sa meniacim sa potrebám medzinárodného obchodu, kde v prípade priamych noriem, resp. noriem *hard law* je potrebné vždy určité zmluvné dojednanie.⁷⁰

Značný význam týchto noriem je badateľný v právnych pomeroch medzinárodného styku celosvetovo, čo viedlo k vysloveniu názoru, že svojim súhrnom vytvárajú tieto právne prostriedky osobitný právny systém nazývaný *lex mercatoria*, resp. svetové právo medzinárodného obchodu.⁷¹

K takýmto prostriedkom spadajúcim do *lex mercatoria* sa najčastejšie zaraďujú medzinárodné obchodné zvyklosti, formulárové a vzorové zmluvy, obchodné podmienky či doložky.⁷² Takýto druh prostriedkov sa využíva najčastejšie v obchodných transakciách, kde je na zmluvných stranách či k využitiu takýchto prostriedkov dôjde, a tým pádom aj k uľahčeniu prípravy a realizácie obchodu.⁷³ Vo všeobecnosti sa teda jedná o normy, ktoré nemajú žiadnu právnú záväznosť, resp. je ich záväznosť zjavne slabšia v porovnaní s tradičnými prameňmi práva. Takéto normy nie sú vynúiteľné štátom a k ich aplikácii sa vyžaduje súhlas príslušných subjektov daného právneho vzťahu. Až v prípade zreteľného a dobrovoľného konsenzu vyžadovaného zo

⁶⁷ PAUKNEROVÁ, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 6.

⁶⁸ LYSINA, P., ĎURIŠ, M. *Medzinárodné právo súkromné*. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, s.r.o., 2016, s. 159.

⁶⁹ PFEIFFER, M., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní obchodní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019, s. 45.

⁷⁰ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. opravené a doplnené vydanie, Brno: Nakladatelství Doplněk Brno a Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 213.

⁷¹ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. opravené a doplnené vydanie, Brno: Nakladatelství Doplněk Brno a Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 213.

⁷² Například doložky INCOTERMS.

⁷³ LYSINA, P., ĎURIŠ, M. *Medzinárodné právo súkromné*. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, s.r.o., 2016, s. 22-23.

strany účastníkov daného právneho vzťahu s použitím týchto noriem nadobúdajú charakter všeobecne záväzného pravidla vo vzťahu k danému právnemu vzťahu.⁷⁴

⁷⁴ LYSINA, P., ĎURIŠ, M. *Medzinárodné právo súkromné*. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, s.r.o., 2016, s. 159.

3 Európsky justičný priestor a medzinárodné právo súkromné EÚ

3.1. Pojmové vymedzenie, unifikácia a zdroje právnej úpravy

Vývoj v oblasti európskeho medzinárodného práva súkromného sa dá pozorovať a interpretovať do veľkej miery vzájomne, zahrňujúc tak materiálnoprávne a kolízne otázky, rovnako ako aj jeho procesné aspekty. Táto symbióza a vzájomná interakcia v rámci systémov medzinárodného práva súkromného vo väčšine európskych krajín naznačuje, že aj keď sú tieto oblasti teoreticky oddelené, v praxi sa považujú za súčasť toho istého celku, ktorý sa v európskom kontexte namiesto označení "právo civilného procesu" alebo "medzinárodné právo procesné", formálne nazýva Európsky justičný priestor.

Európsky justičný priestor je možné vnímať z viacerých rovín. V prvom rade je ho možné vymedziť ako konkrétnu oblasť, ktorá tvorí neoddeliteľnú súčasť európskej integrácie a je považovaný za prvý stupeň integrácie európskeho súdnictva vôbec.⁷⁵ Je tomu tak predovšetkým z dôvodu obsiahnutiu tohto pojmu v Amsterdamskej zmluve, ktorá vo svojom znení ustanovila pojem a základný cieľ Únie, a to vytvorenie priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti. „*Únia ponúka svojim občanom priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti bez vnútorných hraníc, v ktorom je zaručený voľný pohyb osôb spolu s príslušnými opatreniami týkajúcimi sa kontroly na vonkajších hraniciach, azylu, prisťahovalectva a predchádzania trestnej činnosti a boja s ňou.*“⁷⁶ Podľa citovaného ustanovenia ZEÚ možno odvodiť, že priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti v podstate reprezentuje EJP zo širšieho pohľadu, kde zahrňuje jeho dve roviny, a to rovinu súkromnoprávnu, ako aj rovinu verejnoprávnu. Z dôvodu, že sa táto rigorózna práca venuje oblasti medzinárodného práva súkromného sa ďalej verejnoprávnou stránkou EJP zaoberať nebudeme.

V rámci súkromnoprávnej sféry EJP zastrešuje hlavne ekonomickú a právnu rovinu.⁷⁷

Ekonomická rovina EJP je priamo spojená s jednotným vnútorným trhom Európskej únie.⁷⁸ Realizácia základných slobôd spojených s voľným pohybom tovaru, osôb, služieb a kapitálu si vyžaduje zásahy v oblasti súkromného práva. Tieto zásahy zahŕňajú vytváranie a vstupovanie do rôznych právnych vzťahov, predovšetkým zmluvného charakteru. Ako ilustrácia môže poslúžiť

⁷⁵ ROZEHNALOVÁ, N., TÝČ, V. *Evropský justiční prostor (V civilních otázkách)*. Brno: Masarykova univerzita. 2006, s. 16.

⁷⁶ Čl. 3 ods. 2 ZEÚ.

⁷⁷ Čl. 3 ods. 2 ZEÚ.

⁷⁸ ROZEHNALOVÁ, N., DRLIČKOVÁ, K., KYSELOVSKÁ, T., VALDHANS, J. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 19.

byť napríklad voľný pohyb tovaru a služieb. Ten sa realizuje prostredníctvom obchodných dohôd medzi podnikateľmi z rôznych členských štátov, pričom tieto dohody slúžia ako prostriedky súkromného práva. Rovnako pri voľnom pohybe osôb, v rámci toho, že jednotlivci vykonávajú zamestnanie, vstupujú do pracovnoprávných vzťahov so zamestnávateľmi a uzatvárajú zmluvy s rôznymi subjektmi. V rámci tejto slobody môžu tiež zakladať rodinné alebo dedičské právne vzťahy a plniť právne povinnosti, ktoré stanovuje zákon, nielen vo svojom bydlisku, ale aj mimo neho.⁷⁹

Právna rovina EJP môže byť vnímaná z 3 pohľadov.

Prvým z nich môže byť poňatie EJP, ako priestoru v rámci, ktorého dochádza k samotnej realizácii práva ako takého. To zahŕňa viaceré oblasti a s nimi súvisiaci typ unifikácie, a to: a) **Unifikácia** v oblasti zaobchádzania s národným právom, v rámci ktorej dochádza k zjednoteniu kolíznych noriem a ďalších aspektov s nimi spojenými. b) Unifikácia v prístupe k súdu, ktorá zahŕňa súbor otázok riešiacich problematiku právomoci členských štátov. c) Unifikácia zaobchádzania so súdnymi rozhodnutiami a inými verejnoprávnymi listinami, kde sa zabezpečuje predvídateľnosť vo vzťahu k procesu výkonu rozhodnutia, odstraňujú sa viaceré problémy týkajúce sa dôvodov pre odmietnutie a mnohé ďalšie a d) Prijatie pravidiel právnej pomoci medzi členskými štátmi EÚ a iné formy spolupráce, čo uľahčuje styk medzi justičnými a inými orgánmi jednotlivých členských štátov EÚ.⁸⁰

Druhým pohľadom môže byť poňatie EJP ako súboru právnych noriem, ktoré tvoria súčasť práva EÚ, medzinárodných zmlúv uzavretých medzi členskými štátmi EÚ a vnútroštátnych právnych predpisov. Práve vplyvom normotvorby EÚ v oblasti medzinárodného práva súkromného a procesného vzniká akési **Európske medzinárodné právo súkromné (ďalej aj ako „EMPS“)**, resp. **medzinárodné právo súkromné EÚ (ďalej aj ako „MPS EÚ“)**. V tejto súvislosti je potrebné upozorniť, že tieto pojmy nie sú synonymami a je potrebné ich priblížiť a poukázať na rozdiely, ktoré ich určitým spôsobom diferencujú. Vychádzajúc z prívlastku „európsky“ je zrejmé, že sa jeho podstata nemusí limitovať len na oblasť vymedzenú hranicami EÚ (jej vnútorného inštitucionálneho, organizačného vedenia a právnych poriadkov členských štátov EÚ), ale môže zahŕňať aj normotvornú činnosť štátov, ktoré sa nachádzajú v Európe bez

⁷⁹ ROZEHNALOVÁ, N., DRLIČKOVÁ, K., KYSELOVSKÁ, T., VALDHANS, J. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 19.

⁸⁰ ROZEHNALOVÁ, N., DRLIČKOVÁ, K., KYSELOVSKÁ, T., VALDHANS, J. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 17-21.

ohľadu na to, či sú členmi EÚ alebo nie, rovnako ako aj normotvornú činnosť európskych regionálnych organizácií.⁸¹

V tomto smere je možné akceptovať, že pojem Európske medzinárodné právo súkromné je pojmom širším, ktorý v sebe zahŕňa pojem Medzinárodné právo súkromné EÚ, ako pojem užší. Z rozsahového dôvodu tejto rigorózne práce nie je vcelku možné zamerať sa na tak širokú oblasť akou je Európske medzinárodné právo súkromné vo vyššie uvedenom širšom ponímaní. Pre účely tejto rigorózne práce tak budú oba uvedené pojmy používané v zmysle územia EÚ, i napriek tomu, že čiastkovo, z dôvodu komplexného pochopenia problematiky, sa dotkneme aj krajín mimo priestoru EÚ.

Je dôležité uviesť, že MPS EÚ nie je samostatným odvetvím práva (ako je to pri MPS v rámci jednotlivých národných poriadkoch), ale predstavuje účelovo spojený súbor právnych noriem z oblastí MPS a MPP, ktorého tvorcami je predovšetkým EÚ a jej inštitúcie a orgány, členské štáty v rámci primárneho a sekundárneho práva EÚ (právo EÚ), a zároveň aj nadnárodné inštitúcie, ktoré svojou normotvorbou zasahujú do oblasti európskeho justičného priestoru.⁸²

Čo sa týka **primárneho práva EÚ** aktuálne zakotveného v ZEÚ a ZFEÚ, táto kategória nie je považovaná za priamy zdroj úpravy MPS EÚ, keďže úloha primárneho práva EÚ je iná. V tejto kategórii sa jedná predovšetkým o normy, ktoré upravujú právomoci orgánov EÚ smerom k tvorbe práva v oblasti justičného priestoru v civilných veciach, určení typu právomoci, a tým aj priestoru pre národné právo, a v neposlednom rade k určení právomoci SD EÚ pri interpretácii práva. Je možné tvrdiť, že z primárneho práva sa vyvodzuje pochopenie niektorých otázok MPS, ako aj sú z neho odvodené princípy a hodnoty naplňujúce ochranu realizovanú napr. cez výhradu verejného poriadku alebo imperatívne normy. Rovnako je možné z primárneho práva odvodzovať princípy, ktoré napomáhajú pri interpretácii kolíznych či procesných noriem, alebo podmieňujú ich formuláciu.⁸³

Za základ právnej úpravy MPS EÚ považujeme práve **sekundárne právo EÚ**. Za sekundárne právo v zmysle čl. 288 ZFEÚ považujeme nariadenia, smernice, rozhodnutia, odporúčenia a stanoviská. Práve nariadenia predstavujú základný prostriedok unifikácie v tejto oblasti, kde ich pozícia je nespochybniteľná, tak v rovine procesnej, ako aj kolíznej.

⁸¹ LYSINA, P., ĎURIŠ, M. *Medzinárodné právo súkromné*. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, s.r.o., 2016, s. 31-31.

⁸² LYSINA, P., ĎURIŠ, M. *Medzinárodné právo súkromné*. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, s.r.o., 2016, s. 30 – 31 ako aj PAUKNEROVÁ, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 7-8.

⁸³ ROZEHNALOVÁ, N., DRLIČKOVÁ, K., KYSELOVSKÁ, T., VALDHANS, J. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 32.

Čo sa týka terciárneho práva, dôležitú úlohu zohrávajú pramene medzinárodného práva, konkrétne medzinárodné zmluvy. V súčasnosti sa jedná predovšetkým o zmluvy uzatvárané medzi EÚ na jednej strane a tretími štátmi na strane druhej. Za dôležitého aktéra, zdroj prameňov medzinárodného práva súkromného sa považuje Haagska konferencia medzinárodného práva súkromného, založená v roku 1893. Pôsobí prevažne v troch oblastiach: ochrana detí, rodinných a majetkových vzťahov; medzinárodná právna spolupráca a súdne spory (vrátane Dohovoru o dohodách o voľbe súdu z roku 2005); a medzinárodné obchodné a finančné právo (vrátane potenciálneho budúceho dohovoru o voľbe práva pre zmluvy). Prijala 39 dohovorov a má 72 členov (štátov), vrátane EÚ samostatne.⁸⁴

Ďalším významným aktérom je aj UNCITRAL, ktoré funguje väčšinou prostredníctvom „vzorových zákonov“, napr. o medzinárodnej obchodnej arbitráži, a Viedenského dohovoru z roku 1980 o zmluvách o medzinárodnom predaji tovaru (ktorého uplatňovanie môžu zmluvné strany vylúčiť). Dalo by sa však tvrdiť, že UNCITRAL sa zaoberá harmonizáciou hmotného práva, čím sa vymyká tradičnému rozsahu medzinárodného práva súkromného. Iné organizácie, ako napríklad Rada Európy, vydali príležitostné dohovory, napríklad o zahraničných peňažných záväzkoch.⁸⁵

Vo všeobecnosti možno zhrnúť oblasti, ktoré spadajú pod európske medzinárodné právo súkromné a jeho právne normy do 4 nasledovných okruhov:

- právomoc – otázky týkajúce sa medzinárodnej príslušnosti a právomoci súdov členských štátov EÚ v cezhraničných sporoch, ako aj otázky týkajúce sa spolupráce medzi týmito súdmi navzájom,
- určovanie rozhodného práva – problematika kolíznych noriem, a teda určenie práva rozhodného pre konkrétny súkromnoprávny vzťah s cudzím prvkom,
- uznávanie a výkon cudzích rozhodnutí – otázky týkajúce sa rozhodnutí vydaných súdmi členských štátov EÚ a proces ich uznávania a výkonu,
- normy upravujúce civilné konanie s cudzím prvkom – špeciálne konania v rámci civilného procesu, ako napr. európsky platobný rozkaz, európske konanie o drobných nárokoch a podobne.⁸⁶

⁸⁴ Rozhodnutie Rady 2006/719 o pristúpení Spoločenstva k Haagskej konferencii medzinárodného práva súkromného, [2006] Ú. v. EÚ L297/1. Právnym základom bol súčasný článok 67 ZFEÚ (pozri ďalej) v kombinácii s článkom 300 Zmluvy o ES: článok zmluvy o uzatváraní medzinárodných dohôd.

⁸⁵ VAN CALSTER, G. *European Private International Law*. Oxford: Hart Publishing, 2016, 520 s. ISBN: 978-1-84946-672-1

⁸⁶ PAUKNEROVÁ, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 7-8.

Z posledného, **tretieho pohľadu**, je možné EJP vnímať ako sústavu justičných orgánov a úloh, ktoré plní. Z dôvodu, že k aplikácii európskeho práva dochádza národnými súdmi, je tak sústava tvorená práve týmito všetkými subjektami. Jednotná európska súdna sústava neexistuje, avšak kľúčovým aktérom v tejto sfére je Súdny dvor EÚ, ktorý plní mimoriadne významnú interpretačnú funkciu práva EÚ.⁸⁷

3.2. Justičná spolupráca v civilných veciach

*"Euro a ja sme jediní, ktorí prežili Maastrichtskú zmluvu."*⁸⁸

Toto vyhlásenie urobil Jean-Claude Juncker počas svojho prejavu na rozlúčku s predsedom Európskej komisie v roku 2019. V priebehu výskumu pre túto rigoróznú prácu som dospela k záveru, že s týmto tvrdením nemožno úplne súhlasiť. V skutočnosti existuje oveľa viac z Maastrichtskej zmluvy, ktorá prežila. To, čo začalo ako teoretická myšlienka zjednotenej Európy, sa vyvinulo do Únie, ktorá je v mnohých smeroch prepojená. Keď bola Maastrichtská zmluva 7. februára 1992 podpísaná, vytvorila známe tri piliere, na ktorých mala byť postavená Európska únia. **Úloha justičnej spolupráce** predstavuje popri prvom pilieri Európskeho spoločenstva a druhom pilieri Spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky tretiu ústrednú zložku. Táto spolupráca v oblasti spravodlivosti v rámci celej EÚ sa odvtedy mimoriadne rozvinula. Európska únia si dala za cieľ zlepšiť, zjednodušiť a realizovať účinnú justičnú spoluprácu medzi členskými štátmi. V snahe dosiahnuť tento cieľ bol vytvorený inštitucionálny základ pre efektívnu justičnú spoluprácu na úrovni EÚ: Európska justičná sieť v občianskych a obchodných veciach (ďalej len „EJS“).⁸⁹ Sieť tvoria kontaktné miesta, ústredné orgány a súdne alebo iné orgány. EJS v občianskych a obchodných veciach od svojho založenia slúžila ako centrálny mechanizmus na rozšírenie pomoci pri implementácii nástrojov občianskeho súdnictva Európskej únie v bežnej právnej praxi. EJS prostredníctvom svojich kontaktných miest v každom členskom štáte uľahčuje a podporuje kontakty medzi vnútroštátnymi súdnymi orgánmi, čím uľahčuje cezhraničné súdne spory.

Je možné tvrdiť, že Justičná spolupráca v civilných veciach predstavuje základ medzinárodného práva súkromného EÚ. Svoje zmluvné zakotvenie nachádza v článku 81 ZFEÚ,

⁸⁷ ROZEHNALOVÁ, N., DRLIČKOVÁ, K., KYSELOVSKÁ, T., VALDHANS, J. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 36- 37.

⁸⁸ Speech Jean-Claude Juncker, President of the European Commission 19 June 2019. online Dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=42DgTEpk4k>

⁸⁹ Európska justičná sieť https://e-justice.europa.eu/431/SK/about_the_network#tocHeader0

na základe ktorého má vplyv aj na normotvornú činnosť v oblasti MPS. Justičná spolupráca v civilných veciach okrem oblasti MPS upravuje aj ďalšie otázky, ktoré však už presahujú rámec MPS EÚ, a preto nie je ju možné zamieňať s pojmom MPS EÚ.

3.3. Prvopočiatky EMPS a justičnej spolupráce v civilných veciach

Európska únia svojou legislatívnou činnosťou na poli MPS značne prekonala iné regionálne či univerzálne unifikáčnej aktivity, a práve svojimi aktivitami má ambíciu dosiahnuť budúcu možnú regionálnu kodifikáciu MPS.⁹⁰ Súčasný stav európskeho práva, a teda aj oblasti MPS je plodom dlhoročného vývoja od ekonomicky orientovaných Spoločenstiev až k súčasnému stavu Európskej únie, ktorá okrem ekonomických aspektov svoju právomoc rozšírila aj na iné dôležité oblasti, a to právne či politické. Tento vývoj je možné rozdeliť do viacerých etáp, ktoré sú časovo ohraničené základnými integračnými zmluvami.⁹¹

3.3.1. Od založenia Spoločenstiev po prijatie Maastrichtskej zmluvy

Od počiatku vzniku ekonomicky orientovaných Spoločenstiev je možné badať aktivitu aj v rámci oblasti súkromného práva, ktorému bola venovaná značná pozornosť. Predovšetkým centrom záujmu v tejto oblasti bolo rozhodnutie súdu alebo rozhodcovského súdu a zabezpečenie výkonu takého rozhodnutia v inom štáte, akým bol štát jeho vydania. Spoločenstvá však nedisponovali dostatočnými právomocami v tejto oblasti, a spoločnú právnu úpravu bolo v tom čase možné oprieť iba o článok 220 ZEHS⁹².

Vzhľadom na obmedzené právomoci, tento článok umožňoval členským štátom v tejto oblasti uzatvárať len medzinárodné zmluvy, avšak obmedzené v tom čase len na samotné členské štáty. Justičná spolupráca tak vo svojich prvopočiatkoch predstavovala tzv. terciárne právo.⁹³ Prvým aktom uzatvoreným na základe článku 220 ZEHS, bol *Bruselský dohovor o právomoci a o*

⁹⁰ ROZEHNALOVÁ, N., DRLIČKOVÁ, K., KYSELOVSKÁ, T., VALDHANS, J. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 24.

⁹¹ ROZEHNALOVÁ, N., DRLIČKOVÁ, K., KYSELOVSKÁ, T., VALDHANS, J. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 24.

⁹² *V prípade potreby pristúpia členské štáty k vzájomným rokovaniam s cieľom zaručiť svojim štátnym príslušníkom: – ochranu osôb, ako aj užívanie a ochranu práv za rovnakých podmienok, aké každý štát zaručuje svojim vlastným štátnym príslušníkom, – zrušenie dvojitého zdanenia v spoločenstve, – vzájomné uznanie spoločností v zmysle článku 58 ods. 2, zachovanie právnej subjektivity v prípade premiestnenia sídla z jednej krajiny do druhej a možnosť zlučenia spoločností, ktoré sa spravujú právom rôznych členských štátov, – zjednodušenie formálnych požiadaviek, ktoré upravujú vzájomné uznávanie a výkon súdnych rozhodnutí a arbitrážnych nálezov.*

⁹³ LYSINA, P., ĎURIŠ, M. *Medzinárodné právo súkromné*. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, s.r.o., 2016, s. 35.

uznávani a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach z roku 1968 a do platnosti vstúpil v roku 1973 (ďalej aj ako „**Bruselský dohovor**“). Tento dohovor sa zaoberal dvoma hlavnými oblasťami, a to problematikou právomoci súdov jednotlivých členských štátov a otázkou uznania a vykonateľnosti súdnych rozhodnutí. Keďže bol Bruselský dohovor obmedzený len na členské štáty EHS, potreba rozšírenia aj na štáty EZVO vyústila v roku 1988 do prijatia Lugánskeho dohovoru o súdnej právomoci a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach, ktorý z väčšej časti sledoval obsah Bruselského dohovoru.⁹⁴

Vývoj v oblasti MPS však nezostal len vyššie spomínaných dokumentoch. V oblasti kolíznoprávneho riešenia sa zjednotenie dosiahlo prijatím Rímskeho dohovoru o práve rozhodnom pre záväzkové vzťahy zo zmlúv z roku 1980. Rovnako aj tento Dohovor bol uzavretý výlučne medzi členskými štátmi ES. Na základe čl. 220 boli uzavreté aj ďalšie dohovory⁹⁵, ktoré však v dôsledku nedostatočného počtu ratifikácií nezožali úspech, a preto ich možno hodnotiť len ako neúspešné pokusy.⁹⁶

3.3.2. Jednotný európsky akt

Významné zmeny z hľadiska MPS priniesol *Jednotný európsky akt* z roku 1986, ktorý zakotvil právny základ pre vytvorenie jednotného vnútorného trhu, rovnakých podmienok na vnútornom trhu a rozšíril spoluprácu členských štátov i na iné oblasti presahujúce pôvodný zámer Bruselského dohovoru.⁹⁷ Predstavuje tak významný medzník vo vývoji justičnej spolupráce, a teda vývoji EMPS.

3.3.3. Od Maastrichtskej zmluvy do nadobudnutia účinnosti Amsterdamskej zmluvy

Významný zlomový moment v právomociach v oblasti spolupráce v civilných veciach Spoločenstiev priniesla Maastrichtska zmluva z 1992, ktorá vstúpila do platnosti 1. júla 1993. Táto zmluva zakotvila známe tri piliere, kde v rámci tretieho piliera bola po prvýkrát inkorporovaná justičná spolupráca v civilných veciach.⁹⁸

⁹⁴ ROZEHNALOVÁ, N., DRLIČKOVÁ, K., KYSELOVSKÁ, T., VALDHANS, J. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 25.

⁹⁵ Dohovor o vzájomnom uznávaní spoločností a právnických osôb, Luxemburský dohovor o patente Spoločenstva, Dohovor o konkurznom konaní.

⁹⁶ LYSINA, P., ĎURIS, M. *Mezinárodní právo soukromé*. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, s.r.o., 2016, s.35.

⁹⁷ PAUKNEROVÁ, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 14.

⁹⁸ Zmluva o Európskej únii.

3.3.4. Amsterdamská zmluva

Rozhodujúcim dokumentom majúcim vplyv na súčasnú situáciu EMPS predstavovala Amsterdamská zmluva z roku 1997, ktorá do platnosti vstúpila v roku 1999. Vytvorila priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti v Európskej únii, čím previedla otázky týkajúce sa justičnej spolupráce v civilných veciach z tretieho do prvého piliera. Do pôvodnej zmluvy o ES bola začlenená nová hlava IV (predtým IIIa) s názvom „*Vízová, azylová, prisťahovalecká politika a iné politiky, ktoré sa týkajú voľného pohybu osôb*“. Vďaka tomuto významnému momentu sa dostalo v rámci unifikácie MPS výsadného postavenia.⁹⁹

Základným východiskom pre úpravu oblasti MPS predstavoval článok 65 ZES, ktorý vo svojom znení vyzeral nasledovne:

„Opatrenia v oblasti súdnej spolupráce v občianskoprávných veciach s cezhraničnými dopadmi, ktoré sa majú prijať v súlade s článkom 67, pokiaľ je to potrebné na správne fungovanie vnútorného trhu, zahŕňajú: a) zlepšenie a zjednodušenie – systému cezhraničného doručovania súdnych a mimosúdnych dokumentov, – spolupráce pri získavaní dôkazov, – uznávanie a výkonu rozhodnutí v občianskoprávných a obchodných veciach vrátane rozhodnutí v mimosúdne riešených veciach, b) podporu zlučiteľnosti pravidiel uplatniteľných v členských štátoch týkajúcich sa kolíznych noriem a sporov o príslušnosť, c) odstraňovanie prekážok riadneho fungovania občianskoprávneho konania, ak je to nutné, podporovaním zlučiteľnosti pravidiel občianskeho súdneho konania uplatniteľného v členských štátoch.“¹⁰⁰

Dôležité je v tejto súvislosti však spomenúť aj ďalšie veľmi významné články, a to čl. 95, ktorý sa zaoberal opatreniami pri zbližovaní noriem a čl. 293 ZES, ktorého pozornosťou bolo uzatváranie zmlúv medzi členskými štátmi. Vstupom Amsterdamskej zmluvy do platnosti sa odstránila povinnosť uzatvárania medzinárodných zmlúv medzi členskými štátmi. Je však dôležité v tejto súvislosti poukázať na osobitné postavenie 3 štátov, a to Dánska, Veľkej Británie a Írska. Uvedené štáty majú v zmysle Protokolov pripojených k Amsterdamskej zmluve možnosť tzv. opt in alebo opt out (Írsko a VB) a Dánsko je z aplikácie IV Hlavy vylúčené.

3.3.5. Zmluva z Nice

Zmluva z Nice predstavovala ďalší krok vpred pri formovaní a rozširovaní európskeho justičného priestoru, vďaka ktorej sa otvoril priestor na prijatie ďalších štátov do EÚ (východná

⁹⁹ PAUKNEROVÁ, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 15.

¹⁰⁰ Čl. 65 Amsterdamskej zmluvy.

a stredná Európa, Stredomorie). Oproti Amsterdamskej zmluve však táto Zmluva nezasiahla tak radikálnym spôsobom do oblasti justičnej spolupráce v civilných veciach. Dotkla sa predovšetkým problematiky MPS v oblasti rozhodovacích procedúr, a to hlavne v oblasti rodinného práva.¹⁰¹

3.3.6. Lisabonská zmluva

Lisabonská zmluva¹⁰² predstavuje prelomový moment vo fungovaní Európskej únie. Okrem skutočnosti, že mení názov ZES na ZFEÚ, ruší aj dovtedajšiu trojpilierovú štruktúru a prináša celý rad zmien. V oblasti MPS však táto Zmluva nepriniesla radikálne zmeny, ako to bolo v prípade Amsterdamskej zmluvy, ale aj v tejto oblasti je možné badať zmeny v čiastkových oblastiach. Prijímanie opatrení na harmonizáciu noriem MPS na európskej úrovni sa od prijatia Lisabonskej zmluvy riadi hlavou V ZFEÚ, ktorá nahradila pôvodnú Hlavu IV ZES, podľa ktorej boli prijaté mnohé dôležité opatrenia v oblasti medzinárodného práva súkromného, najmä vo forme nariadení ES.¹⁰³ Aktuálny Čl. 81 ZFEÚ je v porovnaní s jeho predchodcom čl. 65 ZES širší v niekoľkých smeroch, ako napr. výpočet oblastí, kde má byť spolupráca realizovaná, či znenie samotného článku 81 vo vzťahu k miere nevyhnutnosti riadneho fungovania vnútorného trhu a niektoré otázky sú upravené odlišne.¹⁰⁴ Zo znenia čl. 81 ZFEÚ sa zdá jasné, že všetky aspekty medzinárodného práva súkromného môžu byť predmetom harmonizácie prostredníctvom opatrení prijatých podľa hlavy V. Opatrenia na európskej úrovni v oblasti medzinárodného súkromného práva sa preto musia teraz zakladať na článku 81 ZFEÚ. Za účelom rozvoja spolupráce EÚ prijíma množstvo opatrení, ktoré sú predovšetkým súčasťou aktov sekundárneho práva, čo potvrdzuje a precizuje i rozhodovacia činnosť SD EÚ.¹⁰⁵

Opatrenia európskej harmonizácie kolíznych noriem, ktoré sú v súčasnosti prijaté alebo navrhované, možno rozdeliť do piatich kategórií: občianska súdna právomoc a rozsudky; právo uplatniteľné na občianske záväzky; rodinné záležitosti; platobná neschopnosť; a procesnú spoluprácu.¹⁰⁶

¹⁰¹ ROZEHNALOVÁ, N., DRLÍČKOVÁ, K., KYSELOVSKÁ, T., VALDHANS, J. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 28.

¹⁰² Lisabonská zmluva, ktorou sa mení a dopĺňa Zmluva o Európskej únii a Zmluva o založení Európskeho spoločenstva, podpísaná v Lisabone 13. decembra 2007.

¹⁰³ STONE, P. *EU Private International Law*. 2nd Edition. Cheltenham: Elgar European Law series, 2011, s.

¹⁰⁴ ROZEHNALOVÁ, N., DRLÍČKOVÁ, K., KYSELOVSKÁ, T., VALDHANS, J. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 28.

¹⁰⁵ Rozsudok SD EÚ vo veci 106/77 Simmenthal.

¹⁰⁶ STONE, P. *EU Private International Law*. 2nd Edition. Cheltenham: Elgar European Law series, 2011, s. 4-6.

4 Aplikácia cudzieho práva

V prípade existencie súdneho sporu s cudzím prvkom dochádza k potrebe aplikácie kolíznych noriem. Súd je tak konfrontovaný s viacerými otázkami, ktoré si vyžadujú dôkladné posúdenie a vyriešenie. Ako už bolo úvodom avizované, téma aplikácie cudzieho práva predstavuje širokú oblasť, a z toho dôvodu sa zameriam len na vybrané otázky. Centrom pozornosti bude predovšetkým analýza spôsobu zaobchádzania s cudzím právom v prípade jeho výskytu pred súdom, kde dôležitým faktorom bude postavenie sudcu a strán sporu, ďalej sa budem zaoberať procesom zisťovania cudzieho práva a jednotlivými prostriedkami, ktoré sú na to využívané. Následne bude skúmaná problematika, ak sudca pochybí a neaplikuje cudzie právo v prípadoch, keď by k tomu malo dôjsť, resp. ho aplikuje nesprávne. V práci najskôr teoreticky objasním uvedené otázky aplikácie cudzieho práva s následnou praktickou analýzou vo vybraných krajinách EJP, a to konkrétne v Českej a Slovenskej republike, Nemecku a Taliansku.

Ako som aj úvodom avizovala, z dôvodu rozsiahlosti tejto témy si dovoľm vynechať problematiku spätného a ďalšieho odkazu, ako aj problémy spojené s používaním cudzieho práva s ohľadom na *ordre public* a imperatívnych noriem.

4.1. Právny základ aplikácie cudzieho práva

Aplikácia cudzieho práva vnútroštátnymi súdmi sa považuje za „ťažisko kolízie zákonov“, ktoré, ako sme sa už úvodom zmienili, stále nemá spoločné legislatívne riešenie v rámci priestoru EÚ.¹⁰⁷ Aktuálne absentuje platný, predvídateľný, jednoduchý a cenovo dostupný spoločný systém zisťovania obsahu cudzieho práva, ktoré sa má uplatňovať. Okrem toho nedostatok aktivity EÚ v tejto oblasti koexistuje s príliš mnohými prístupmi a riešeniami a príliš mnohými procedurálnymi rozdielmi, čo sa týka problematiky aplikácie cudzieho práva. Tieto aspekty bránia schopnosti dosiahnuť právnu istotu a predvídateľnosť pre všetkých aktérov zapojených do jednotného trhu.¹⁰⁸

Otázky, ktoré musí konfrontovať sudca pri riešení cezhraničného sporu sú viaceré. Má súd postupovať podľa svojho vnútroštátneho práva alebo má postupovať podľa cudzieho práva, ktoré mu zvyčajne nie je známe, resp. ho má nejakým spôsobom pri svojom rozhodovaní zohľadniť? Povinnosť riadne zistiť a aplikovať cudzie právo sú predsa imanentnými súčasťami práva na

¹⁰⁷ ESPLUGUES, C., IGLESIAS, J. L., PALAO, G. *Application of Foreign Law*, 1st. Ed. Munich: Sellier, 2011, s. 2.

¹⁰⁸ ESPLUGUES, C., IGLESIAS, J. L., PALAO, G. *Application of Foreign Law*, 1st. Ed. Munich: Sellier, 2011, s. 2.

spravodlivý súdny proces a súdnu ochranu účastníkov konania.¹⁰⁹ Ak teda má súd postupovať podľa cudzieho práva, musí tak robiť *ex officio* alebo tak urobí až na návrh niektorého z účastníkov súdneho konania? Medzi ďalšími otázkami je aj tá, keď súd už musí nejako zohľadniť cudzie právo, kto bude zisťovať obsah tohto práva? Sám sudca alebo strany sporu?¹¹⁰

Po určení súdu alebo orgánu, ktorý bude príslušný vec riešiť podľa pravidiel medzinárodnej súdnej jurisdikcie bude súd postupovať podľa svojho procesného práva, teda *lex fori regit processum*. Na zodpovedanie uvedených otázok bude potrebné okrem iného skúmať i to, akú úlohu zohrávajú strany a sudca v civilnom konaní. Hovoríme tu o rozdelení úloh medzi sudcom a stranami. Dôležité je podotknúť, že cudzie právo sa neobmedzuje len na hmotné právo cudzieho štátu, ale môže zahŕňať aj cudzie kolízne normy, keď súd rieši kolízie zákonov v rámci cudzieho právneho systému či už v štáte s viacerými územnými jednotkami alebo výnimočne určuje spätné a ďalšie pôsobenie noriem. Takisto je to prípad, keď súd uplatňuje tzv. „*princíp uznávania*“ v EÚ.¹¹¹ Okrem toho je mnohokrát potrebné zohľadniť aj cudzie procesné právo, keď súd určuje napríklad medzinárodnú jurisdikciu či dochádza k procesu uznávania cudzích rozsudkov. To všetko robí z procesu aplikácie cudzieho práva skutočne komplikovaný proces.

Nepomáha tomu ani roztrieštenosť legislatívnej úpravy a prístupu k zisťovaniu, posudzovaniu a aplikácii cudzieho práva, ktorá v štátoch EJP nie je ani zďaleka jednotná a právne poriadky jednotlivých štátov k cudziemu právu pristupujú odlišným spôsobom. Všeobecne sa stretávame s prístupom kontinentálneho práva, kde prevláda tendencia posudzovať cudzie právo ako právo a prístupom podľa zvykového práva, kde je naopak povinnosťou strán objasniť a dokázať cudzie právo. Avšak aj medzi uvedenou dichotómiou existujú výnimky a v praxi sa vyskytujú aj ďalšie prístupy, ktoré celú problematiku aplikácie cudzieho práva komplikujú.¹¹² Absencia spoločnej reakcie na uplatňovanie cudzieho práva justičnými orgánmi v EÚ predstavuje podstatnú a negatívnu črtu celého procesu harmonizácie MPS v Európe už oddávna.¹¹³ Z

¹⁰⁹ PEKÁR, Bernard., SLAŠŤAN, Miroslav. *Zisťovanie a používanie cudzieho práva v Slovenskej republike*. In: Dny práva 2015: kodifikácie obecné časti kolízneho práva - cesta či omyl? 4. 1. vyd. - Brno: Masarykova univerzita, 2016., s. 179.

¹¹⁰ PEKÁR, Bernard., SLAŠŤAN, Miroslav. *Zisťovanie a používanie cudzieho práva v Slovenskej republike*. In: Dny práva 2015: kodifikácie obecné časti kolízneho práva - cesta či omyl? 4. 1. vyd. - Brno: Masarykova univerzita, 2016., s. 179.

¹¹¹ Čl. 18 a 21 ZFEÚ, Rozhodnutie Súdneho dvora EÚ zo dňa 2.10.2003 vo veci C-148/02, Garcia Avello, alebo aj Rozhodnutie Súdneho dvora EÚ zo dňa 14. októbra 2008. *Grunkin Paul*. Vec č. C-353/06.

¹¹² PEKÁR, Bernard., SLAŠŤAN, Miroslav. *Zisťovanie a používanie cudzieho práva v Slovenskej republike*. In: Dny práva 2015: kodifikácie obecné časti kolízneho práva - cesta či omyl? 4. 1. vyd. - Brno: Masarykova univerzita, 2016., s. 179.

¹¹³ ESPLUGUES, C., IGLESIAS, J. L., PALAO, G. *Application of Foreign Law*, 1st. Ed. Munich: Sellier, 2011, s. 3.

globálneho hľadiska nedostatok spoločného súboru pravidiel v tejto relevantnej otázke oslabuje proces harmonizácie MPS v Európe.

Na určenie práva uplatniteľného na konkrétny prípad sa v súčasnosti uplatňujú pravidlá určené právom uplatniteľným na prípady medzinárodného práva súkromného. Vo všeobecnosti sa spája viacero právnych noriem patriacich do rôznych právnych systémov, ktoré je možné aplikovať, pričom vzniká kolízia zákonov, ktorá sa rieši technikou tzv. kolíznej normy alebo nepriamej techniky, o ktorej sme hovorili bližšie v prvých kapitolách. V dôsledku toho, výsledkom, ku ktorému zvyčajne dochádza, je prípadné uplatnenie práva príslušného súdu alebo naopak cudzieho práva.

Kolízna norma¹¹⁴ je, ako už bolo spomenuté, nepriama norma, to znamená, že nepredstavuje priame riešenie danej otázky, ale prostredníctvom nepriamej odpovede stanovuje rozhodné právo, v ktorého materiálnych predpisoch sa nachádza riešenie podstaty veci. Jeho právnym dôsledkom je preto spresnenie aplikovateľnosti konkrétneho národného práva, čím sa nastolí stav, aby príslušný sudca mohol na základe uplatnenia takéhoto práva reagovať na nároky strán sporu. V tomto prípade môže existovať dvojité možnosť, a to, že kolízna norma určuje ako rozhodné právo *lex fori* alebo cudzie právo. Bilaterálna povaha kolíznej normy v zásade znamená to, že orgán konkrétneho štátu, ktorý uplatňuje tzv. existujúce kolízne normy vo vnútroštátnom právnom systéme, čelí potrebe uplatňovať súkromné právo odlišné od jeho vlastného. Existencia tohto typu noriem je odôvodnená zárukou uplatňovania neustranného prístupu k medzinárodným súkromným vzťahom.¹¹⁵ Kolízny systém vo svojej podstate predpokladá rovnosť právnych systémov, ktoré koexistujú, takže kolízna norma lokalizuje systém najviac spojený s konkrétnou súkromnoprávnou situáciou.¹¹⁶

4.2. Prístup k procesnému statusu cudzieho práva – právo či skutočnosť

Historicky právne systémy jednotlivých štátov pristupujú k charakteru či procesnému statusu cudzieho práva rozličným spôsobom. Tradične sa v Európe stretáme so známou dichotómiou, kde na jednej strane štáty cudzie právo považujú za „právo“ bez potreby jeho

¹¹⁴ V polovici 19. storočia zaviedol F. K. VON SAVIGNY kolízne normy ako mechanizmus nepriameho umiestnenia konkrétneho štátneho právneho poriadku, ktorý by sa mal aplikovať na právny vzťah.

¹¹⁵ COSTA, B. *Cooperación jurídica internacional en materia de prueba del Derecho extranjero*, Valladolid: Universidad de Valladolid, 2022, s. 18.

¹¹⁶ COSTA, B. *Cooperación jurídica internacional en materia de prueba del Derecho extranjero*, Valladolid: Universidad de Valladolid, 2022, s. 18.

dokazovania, na strane druhej sa zase naň hľadá ako na „skutkovú okolnosť“ či „skutočnosť“, kde je na stranách sporu aby cudzie právo dokázali a objasnili. To, aký prístup k posudzovaniu cudzieho práva jednotlivé štáty uplatňujú priamo ovplyvňuje jeho procesné zaobchádzanie pred vnútroštátnymi súdmi.¹¹⁷ Pri ponímaní cudzieho práva ako „práva“ sa pristupuje k cudziemu právu rovnako ako k domácejmu právu, a predpokladá sa povinné uplatnenie cudzieho práva sudcom *ex officio* pri aplikácii zásady *iura novit curia*. Naproti tomu charakterizácia cudzieho práva ako „skutočnosti“ vedie k fakultatívnemu uplatneniu cudzieho práva na základe vyjadrení a dôkazov strán, ako aj iných skutočností. V tomto prípade je súd úplne pasívny, teda nemá právomoc ani povinnosť zistiť obsah cudzieho práva, či dokonca skúmať existenciu cudzieho prvku v konaní.¹¹⁸

Jednotlivé národné úpravy skutočne typicky predstavujú jeden alebo druhý variant, avšak nie je tomu tak úplne vo všetkých prípadoch ako bude demonštrované nižšie. V Európe sa aplikuje aj tretí spôsob posudzovania cudzieho práva, a to jeho hybridný prístup. V tomto ponímaní sa cudzie právo nepovažuje ani za čisto právo, ani za skutkovú okolnosť, ale považuje sa za akýsi *tertium genus*.¹¹⁹

Z uvedeného je možné vyvodit', že to, ako sa k procesnému statusu cudzieho práva pristupuje, závažne ovplyvňuje úlohu, ktorú zohrávajú tak účastníci konania v rámci svojich vyjadrení, ako aj sudcovia pri zisťovaní obsahu cudzieho práva, aspekty, ktoré spolu mimoriadne úzko súvisia.¹²⁰

4.2.1. Prístup v kontinentálnom právnom poriadku

Takmer vo všetkých jurisdikciách členských štátov EÚ (občianskoprávných) sa cudzie právo považuje za „právo“, kde sa kolízne normy aplikujú a cudzie právo sa zisťuje z úradnej povinnosti. Francúzsko, Švédsko a ďalšie krajiny občianskeho práva, presadzujú v niektorých oblastiach odlišný prístup, čo sa týka napríklad povinného alebo fakultatívneho uplatňovania kolíznych noriem, avšak stále sa prikláňajú k prístupu posudzovania cudzieho práva ako práva, to isté platí aj o Nemecku a Grécku.¹²¹

¹¹⁷ ESPLUGUES, C., IGLESIAS, J. L., PALAO, G. *Application of Foreign Law*, 1st. Ed. Munich: Sellier, 2011, s. 4.

¹¹⁸ PEKÁR, Bernard., SLAŠŤAN, Miroslav. *Zisťovanie a používanie cudzieho práva v Slovenskej republike*. In: Dny práva 2015: kodifikácie obecné časti kolízneho práva - cesta či omyl? 4. 1. vyd. - Brno: Masarykova univerzita, 2016., s. 179.

¹¹⁹ ESPLUGUES, C., IGLESIAS, J. L., PALAO, G. *Application of Foreign Law*, 1st. Ed. Munich: Sellier, 2011, s. 4.

¹²⁰ ESPLUGUES, C., IGLESIAS, J. L., PALAO, G. *Application of Foreign Law*, 1st. Ed. Munich: Sellier, 2011, s. 4.

¹²¹ NISHITANI, Y. *Treatment of Foreign Law: Dynamics towards Convergence? Vol. 26*. Cham: Springer International Publishing AG, 2017, s. 17.

Vo vzťahu ku kontinentálnej tradícii sa v zásade uvádza, že povinnosť uplatnenia cudzieho práva *ex officio* má svoj pôvod v zásade *iura novit curia*. Je však nutné podotknúť, že striktné vzaté má táto zásada za následok iba to, že súd je povinný aplikovať tuzemskú kolíznu normu bez návrhu. Neznamená to, že súd musí poznať cudzie právo, na ktoré kolízna norma odkazuje, jeho povinnosťou je iba zistiť obsah cudzieho práva.

V skutočnosti sa teda s cudzím právom zaobchádza v niekoľkých aspektoch odlišne od domáceho práva. V prvom rade, ako bolo vyššie naznačené, sa predpokladá, že sudca nemôže vždy poznať obsah cudzieho práva, a preto si občianskoprávne jurisdikcie vyvinuli mechanizmy na uľahčenie povinnosti súdov zisťovať a aplikovať cudzie právo, kde sa môže aj od strán požadovať, aby poskytli súčinnosť aj pri poskytovaní informácií o cudzom práve.¹²² Povinnosť použitia cudzieho práva *ex officio* je teda prejavom aktívnejšieho poňatia úlohy sudcu v civilnom konaní, ale nie špecificky prejavom zásady *iura novit curia*, pretože tá sa typicky vzťahuje iba na právo tuzemské.¹²³

V druhom rade, aj pri klasifikácii cudzieho práva ako „práva“, niektoré krajiny popierajú alebo obmedzujú odvolania týkajúce sa jeho výkladu a aplikácie na najvyšší súd, na rozdiel od domáceho práva. Je to tak vo Francúzsku, Nemecku a Holandsku.¹²⁴ Jednotlivé štáty sa tak cudzím právom zaoberajú odlišným spôsobom, a tým vytvárajú svoje unikátne systémy.¹²⁵

4.2.2. Prístup krajín zvykového práva *Common law*

Jurisdikcie štátov založené alebo ovplyvnené zvykovým právom (*common law*) pristupujú k cudziemu právu, ako ku skutkovej okolnosti. Tieto krajiny nepriznávajú cudziemu právu právnu povahu, ako je to v jurisdikciách kontinentálneho práva, ale je na stranách, aby predložili a dostatočne preukázali všetky dôkazy. Predpokladá sa, že sudca nemá žiadne znalosti cudzieho práva a v zásade mu nie je dovolené brať do úvahy cudzie právo. V týchto krajinách sa uplatňuje prísna kontradiktórnosť s dôrazom na aktivitu strán. V prípade nedostatočného preukázania dôkazov to môže viesť až k strate sporu. Tým, že súd nie je povinný zisťovať obsah cudzieho

¹²²NISHITANI, Y. *Treatment of Foreign Law: Dynamics towards Convergence? Vol. 26*. Cham: Springer International Publishing AG, 2017, s. 17.

¹²³HALFAR, F. *Zacházení s cizím právem a vyhlídky pro unifikaci clanok*. In: Dny práva 2015, Část IV. Kodifikace obecné části kolizního práva – cesta či omyl? Brno: Masarykova univerzita, 2015, str. 39.

¹²⁴ESPLUGUES, C., IGLESIAS, J. L., PALAO, G. *Application of Foreign Law, 1st. Ed.* Munich: Sellier, 2011“ p. 17-18.

¹²⁵PEKÁR, Bernard., SLAŠŤAN, Miroslav. *Zisťovanie a používanie cudzieho práva v Slovenskej republike*. In: Dny práva 2015: kodifikace obecné části kolizního práva - cesta či omyl? 4. 1. vyd. - Brno: Masarykova univerzita, 2016., s.179.

práva, je na sporovej strane, ako a či preukáže obsah cudzieho práva, čo však automaticky neznamená, že súd bude vnímať a posudzovať toto právo rovnako ako strany sporu. Súd môže dospieť k úplne odlišnému stanovisku o obsahu cudzieho práva.¹²⁶

Ani tento prístup sa však neuplatňuje absolútne vo všetkých aspektoch týkajúcich sa aplikácie cudzieho práva. Zatiaľ čo existencia, povaha a rozsah cudzieho práva je vecou faktu, aplikácia cudzieho práva je vecou práva. Existujú teda niektoré charakteristické črty zaobchádzania s cudzím právom, ktoré úplne nezapadajú do doktríny „faktov“.¹²⁷

Napriek tomu, že väčšina členských štátov EÚ uplatňuje pri posudzovaní cudzieho práva prístup, ktorý sme spomenuli vyššie, aj v rámci EJP je však možné nájsť výnimky, kde niektoré príslušné členské štáty presadzujú posudzovanie cudzieho práva pred vnútroštátnymi súdmi ako čistú skutočnosť. Tieto krajiny boli zvyčajne spojené s britskou právnou tradíciou: Spojené kráľovstvo, Malta, Cyprus a Írsko.¹²⁸

4.2.3. Hybridný prístup - *tertium genus*

Medzi členskými štátmi, ktoré patria do rodiny kontinentálneho práva sa nachádzajú aj krajiny, ktoré zdieľajú z určitých dôvodov faktický prístup v niektorých aspektoch týkajúcich sa zisťovania a aplikácie cudzieho práva, a to napriek tomu, že sa zaraďujú k občianskoprávnym krajinám, a tým vytvárajú tzv. *tertium genus*, alebo hybridný prístup. Hybridná povaha cudzieho práva sa väčšinou týka vedľajších otázok, ako sú dôvody na uplatnenie cudzieho práva alebo potenciálna revízia cudzieho práva vyššími súdmi.¹²⁹

V rámci štátov EÚ je dobrým príkladom hybridnej povahy cudzieho práva Španielsko. Tam sudcovia po povinnom uplatňovaní kolíznych noriem pristupujú k uplatňovaniu cudzieho práva bez ohľadu na to, či sa strany dovolávajú cudzieho práva alebo sa odvolávajú na cudzie právo. Princíp *iura novit curia* sa však nevzťahuje na zisťovanie cudzieho práva, keďže prvoradou povinnosťou strán je preukázať cudzie právo, aj keď sa môžu spoľahnúť na pomoc súdu. Z tohto dôvodu je cudzie právo v Španielsku charakterizované ako „*tertium genus*“ alebo právo „hybridnej

¹²⁶ PEKÁR, Bernard., SLAŠŤAN, Miroslav. *Zisťovanie a používanie cudzieho práva v Slovenskej republike*. In: Dny práva 2015: kodifikácie obecné časti kolízneho práva - cesta či omyl? 4. 1. vyd. - Brno: Masarykova univerzita, 2016., s. 180.

¹²⁷ NISHITANI, Y. *Treatment of Foreign Law: Dynamics towards Convergence? Vol. 26*. Cham: Springer International Publishing AG, 2017, s. 18.

¹²⁸ ESPLUGUES, C., IGLESIAS, J. L., PALAO, G. *Application of Foreign Law*, 1st. Ed. Munich: Sellier, 2011, s. 14.

¹²⁹ ESPLUGUES, C., IGLESIAS, J. L., PALAO, G. *Application of Foreign Law*, 1st. Ed. Munich: Sellier, 2011, s. 16.

povahy“.¹³⁰ Ďalej sa hybridný prístup k cudziemu právu uplatňuje aj v krajinách ako Lotyšsko a Litva. Hybridná povaha cudzieho práva sa priamo zakladá na spôsobe aplikácie cudzieho práva v oboch krajinách.

Do tejto tretej kategórie patrí aj Luxembursko. V Luxembursku sú sudcovia oslobodení od povinnosti uplatňovať kolízne normy alebo cudzie právo, hoci sudcovia môžu uplatňovať cudzie právo *sua sponte*. Keď sa strana odvoláva na cudzie právo, musí to v zásade dokázať.¹³¹

4.3. Slovenská republika a Česká republika

Slovenská a Česká republika sú od svojho rozdelenia z Československej republiky v roku 1992 dva samostatné a suverénne štáty, ktorých ďalší legislatívny vývoj je celkom od seba nezávislý. Dôležité je však spomenúť, že v oblasti medzinárodného práva súkromného rozdiely nie sú zásadné, nakoľko obe krajiny zakladajú svoju súčasnú právnu úpravu medzinárodného práva súkromného na právnom predpise spoločnom ešte z čias ČSR, v zákone z roku 1963.¹³²

V Slovenskom a Českom justičnom prostredí platí, že cudzie právo sa považuje za právo rovnocenné s *lex fori* a teda nie za skutkovú okolnosť, ktorú by bolo nutné preukazovať.¹³³ O tom svedčí aj rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR zo dňa 26. septembra 2007, sp. zn. 1143/2006, kde súd jednoznačne judikoval, že predmetom dokazovania nemôžu byť právne predpisy, čo sa rovnako platí aj v prípade aplikácie cudzích právnych predpisov.¹³⁴

Uvedené vychádza z historického uplatňovania inkvizitného princípu v súdnom konaní v týchto krajinách, ktorý je charakteristický zvýšenou aktivitou na strane sudcov pri zisťovaní a objasňovaní skutkových okolností.¹³⁵ Vo všeobecnosti vychádzajú z toho, že ak sa kolízna norma odvoláva na cudzie právo, a to i v prípadoch, keď si strany zvolili cudzie právo, je sudca povinný

¹³⁰ NISHITANI, Y. *Treatment of Foreign Law: Dynamics towards Convergence? Vol. 26*. Cham: Springer International Publishing AG, 2017, s. 19.

¹³¹ ESPLUGUES, C., IGLESIAS, J. L., PALAO, G. *Application of Foreign Law*, 1st. Ed. Munich: Sellier, 2011, s. 174.

¹³² ESPLUGUES, C., IGLESIAS, J. L., PALAO, G. *Application of Foreign Law*, 1st. Ed. Munich: Sellier, 2011, s. 174.

¹³³ ESPLUGUES, C., IGLESIAS, J. L., PALAO, G. *Application of Foreign Law*, 1st. Ed. Munich: Sellier, 2011, s. 174.

¹³⁴ Obdobne vid'. aj: Uznesenie NS ČR zo dňa 26. júna 2012, sp. zn. 33 Cdo 3529/2010, Uznesenie NS ČR zo dňa 27. augusta 2013, sp. zn. 21 Cdo 1012/2013 či Uznesenie NS ČR zo dňa 17. decembra 2013 sp. zn. 23 Cdo 1308/2011.

¹³⁵ PEKÁR, Bernard., SLAŠŤAN, Miroslav. *Zisťovanie a používanie cudzieho práva v Slovenskej republike*. In: Dny práva 2015: kodifikácie obecné časti kolízneho práva - cesta či omyl? 4. 1. vyd. - Brno: Masarykova univerzita, 2016., s. 180.

použiť cudzie právo, pretože mu to prikazuje kolízna norma.¹³⁶ Sudca uplatňuje cudzie právo *ex officio* bez ohľadu na akúkoľvek zásadu reciprocity.

Ako bolo vyššie spomenuté, v slovenskej a českej právnej úprave sú zásady zakotvené v zákone č. 97/1963¹³⁷. V jeho pôvodnom znení § 53 sa ustanovovalo: *§ 53 (1) Na zistenie cudzieho práva justičný orgán urobí všetky potrebné opatrenia; pokiaľ mu obsah cudzieho práva nie je známy, môže si za tým účelom vyžiadať aj informáciu od Ministerstva spravodlivosti. (2) Ak pri prejednávaní vecí uvedených v § 1 vzniknú pochybnosti, môžu si justičné orgány vyžiadať od Ministerstva spravodlivosti vyjadrenie*¹³⁸.

V českej právnej úprave sú tieto zásady premietnuté do ustanovenia § 23 ods. 2 ZMPS ČR, kde sa uvádza, že obsah cudzieho práva sa zisťuje *ex officio* z úradnej povinnosti, pričom súd urobí na jeho zistenie všetky potrebné opatrenia. Uvedené potvrdzuje aj Ústavný súd ČR nasledovne: *“zásadne justičný orgán má zisťovať obsah cudzieho práva akýmkoľvek dostupným, spoľahlivým spôsobom.”*¹³⁹

Konkrétne sa tým myslí, samostatné zistenie si obsahu cudzieho práva z vlastných zdrojov sudcom, poprípade sudca je tiež oprávnený vyžiadať si vyjadrenie znalca na dané právo. Môže tiež vyžadovať súčinnosť strán, avšak absencia takejto súčinnosti súd nezavazuje povinnosti obsah cudzieho práva zistiť.¹⁴⁰ Iba ak nepodarí v primeranom čase zahraničné právo zistiť alebo ak je to nemožné, použije sa podľa § 23 ods. 5 ZMPS ČR české právo.¹⁴¹

Na Slovensku je pôvodná právna úprava premietnutá do ustanovenia § 53, ktoré tak vo svojom novelizovanom znení znie nasledovne: *(1) Na zistenie cudzieho práva justičný orgán urobí všetky potrebné opatrenia vrátane zabezpečenia obsahu cudzieho práva vlastnými prostriedkami, zo všeobecne dostupných zdrojov, uložením povinnosti účastníkom konania alebo vyžiadanim informácie od Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo spravodlivosti“). Ak sa v primeranej lehote nepodarí obsah cudzieho práva zistiť alebo je zistenie obsahu cudzieho práva spojené s ťažko prekonateľnými prekážkami alebo nemožné, použije sa*

¹³⁶ NISHITANI, Y. *Treatment of Foreign Law: Dynamics towards Convergence?* Vol. 26. Cham: Springer International Publishing AG, 2017, s. 115.

¹³⁷ Zákon ze dne 4. prosince 1963 o mezinárodním právu soukromém a procesním.

¹³⁸ § 53 zákona č. 97/1963.

¹³⁹ Rozhodnutie NS ČR zo dňa 10. decembra 2015, sp. zn. 33 Cdo 4334/2014.

¹⁴⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 91/2012, o mezinárodním právu soukromém ze dne 18. 11. 2011. [online]. [cit. 2024-02]. Strana 53. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-k-ZMPS.pdf>

¹⁴¹ Potvrdené judikatúrou, vid' napr. Uznesenie NS ČR zo dňa 17. decembra 2013, sp. zn. 23 Cdo 1308/2011.

slovenské právo. (2) Ak pri prejednávaní vecí uvedených v § 1 vzniknú pochybnosti, môžu si justičné orgány vyžiadať od ministerstva spravodlivosti vyjadrenie.¹⁴²

Už v stanovisku Najvyššieho súdu ČSR z roku 1987 sa uvádza, že súd po primárnom zistení svojej právomoci v konkrétnom prípade a splnení kvalifikačných predpokladov pre konanie a rozhodovanie, má za úlohu zvážiť otázku, aký právny poriadok a podľa akých konkrétnych pravidiel by sa mal daný prípad posudzovať.¹⁴³

Ako je možné vidieť, pôvodná právna úprava citovaného ustanovenia mala vo vzťahu k zisťovaniu a aplikácii cudzieho práva len rámcový charakter.¹⁴⁴ V zmysle dôvodovej správy, podnetom na novelizáciu bola práve skutočnosť, že pôvodná úprava citovaného ustanovenia mala len okrajový charakter a „neposkytuje súdom primeraný návod ako postupovať“¹⁴⁵. Zákonodarca tak novelizovaným ustanovením rozšíril spôsoby, prostredníctvom ktorých súdy môžu zisťovať cudzie právo, upresnil aj to akým spôsobom má súd postupovať, ak nezistí obsah cudzieho práva, kde sa zákonodarca inšpiroval zahraničnými právnymi poriadkami, a to konkrétne aj Českou republikou.¹⁴⁶

4.4. Nemecko

Vo všeobecnosti sa aj v nemeckom procesnom práve pristupuje k cudziemu právu ako k právu,¹⁴⁷ ale v podstate k právu „osobitného druhu“. Nemecké procesné právo teda nepovažuje cudzie právo za úplne rovnocenné s vnútroštátnym právom.¹⁴⁸ Právni teoretici vychádzajú z toho, že cudzie právo sa ani netransformuje na domáce právo prostredníctvom pravidiel voľby práva, ani sa nestáva skutočnosťou.¹⁴⁹

¹⁴² §54 ZMPS SR.

¹⁴³ Stanovisko občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu ČSSR zo dňa 27. augusta 1987, sp. zn. Cpjf 27/86, uverejneného v Zbierke súdnych rozhodnutí a stanovísk R 26/87, s. 491.

¹⁴⁴ Dôvodová správa k zákonu č. 267/2015 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok) v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, k čl. III, k bodu 6.

¹⁴⁵ Dôvodová správa k zákonu č. 267/2015 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok) v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, k čl. III, k bodu 6.

¹⁴⁶ Dôvodová správa k zákonu č. 267/2015 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok) v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, k čl. III, k bodu 6.

¹⁴⁷ HAUSMANN, R. Pleading and proof of foreign law : a comparative analysis. *The European legal forum = Forum iuris communis europae*. 8th year (2008), Section I, s. 1-2.

¹⁴⁸ CRITCHLEY, A. D. J. *The Application of Foreign Law in the British and German Courts*. 1st. ed., Oxford: Hart Publishing, 2022, s. 207.

¹⁴⁹ CRITCHLEY, A. D. J. *The Application of Foreign Law in the British and German Courts*. 1st. ed., Oxford: Hart Publishing, 2022, s. 207.

Ustanovenie § 293 ZPO je pri posudzovaní povahy kladenej cudziemu právu v Nemecku nejednoznačné: „Právo platné v cudzej krajine [...] musí byť preukázané len vtedy, ak je súdu neznáme. Pri určovaní obsahu cudzieho práva sa súd neobmedzuje len na dôkazy poskytnuté stranami; môže sa tiež uchýliť k akémukoľvek inému zdroju informácií a môže vydať akýkoľvek príkaz potrebný na vykonanie vyšetrovania alebo použitie informácií zhromaždených v priebehu vyšetrovania.“¹⁵⁰ Z citovaného ustanovenia nie je vôbec jasné, či cudzie právo predstavuje právnu alebo skutkovú podstatu.

Hoci sa nemecký sudca môže pokúsiť o vlastné interné vyšetrovanie, v mnohých prípadoch sa od neho vyžaduje, aby využil externú odbornú pomoc. Ak tak urobí, vec sa stane v podstate dôkaznou vecou a v rozšírení v podstate vecou skutkovou.¹⁵¹ Stručne povedané, zahraničné právo v Nemecku má a zaslúži si svoju vlastnú kategóriu a zaobchádzanie. Zatiaľ čo právnici pochopiteľne uprednostňujú binárne riešenia, napr. dokázané alebo nepreukázané, fakt alebo právo, v tomto kontexte by sa to malo považovať za falošnú dichotómiu. Zahraničné právo bude teda naďalej predstavovať idiosynkratické ťažkosti, ktoré znemožňujú pohodlné vymedzenie z hľadiska zvyčajných pojmov nachádzajúcich sa vo vnútroštátnom práve.¹⁵²

4.5. Taliansko

Problematikou povahy cudzieho práva sa v Taliansku až do roku 1995 nezaoberalo žiadne legislatívne ustanovenie. Preto až do nadobudnutia účinnosti zákona o MPS z roku 1995 talianske súdy vychádzali z dvoch prístupov. Prvý, vychádzal z prístupu k cudziemu právu ako k otázke *quaestio facti*, teda bolo povinnosťou účastníka konania, ktorý sa domáha uplatnenia konkrétneho cudzieho práva, preukázať jeho obsah a samotnú existenciu.¹⁵³ Pokiaľ nebolo uplatniteľné cudzie právo namietané účastníkom konania, ktorý bol zaťažený aj dôkazným bremenom jeho obsahu, vychádzalo sa z predpokladu, že takéto právo sa nelíši od *lex fori*, ktoré sa v dôsledku toho muselo uplatňovať. Dôležité je v tomto smere zdôrazniť, že tento prístup obmedzoval účastníkov konania

¹⁵⁰ V nemeckom texte sa uvádza: § 293 ZPO: „Das in einem anderen Staat geltende Recht [...] [bedarf] des Beweises nur insofern, als [es] dem Gericht unbekannt [ist]. Bei Ermittlung dieser Rechtsnormen ist das Gericht auf die von den Parteien bei- gebrachten Nachweise nicht beschränkt; es ist befugt, auch andere Erkenntnisquellen zu benutzen und zum Zwecke einer solchen Benutzung das Erforderliche anzuordnen.“

¹⁵¹ CRITCHLEY, A. D. J. *The Application of Foreign Law in the British and German Courts*. 1st. ed., Oxford: Hart Publishing, 2022, s. 207.

¹⁵² CRITCHLEY, A. D. J. *The Application of Foreign Law in the British and German Courts*. 1st. ed., Oxford: Hart Publishing, 2022, s. 207.

¹⁵³ ESPLUGUES, C., IGLESIAS, J. L., PALAO, G. *Application of Foreign Law*, 1st. Ed. Munich: Sellier, 2011, s. 239.

založiť svoje odvolanie na taliansky najvyšší súd (kasačný súd) – *Corte di Cassazione*, keďže v zmysle talianskeho civilného poriadku môže byť odvolanie na Najvyšší súd v skutočnosti založené len na právnych otázkach.¹⁵⁴ Pokiaľ sa otázky týkajúce sa uplatňovania cudzieho práva naďalej považovali za faktické záležitosti, nemohli byť legitímne použité ako dôvody na podanie žaloby na *Corte di Cassazione*.

Práve uvedené bolo dôvodom na to, aby talianske súdy prehodnotili svoje stanovisko k cudziemu právu. Prelomovým rozsudkom bolo rozhodnutie *Corte di Cassazione* z 16. februára 1966, kde súd uviedol, že s cudzím právom sa má zaobchádzať rovnakým spôsobom ako s vnútroštátnym právom, a preto sú talianske súdy viazané hľadať jeho relevantné ustanovenia bez toho, aby sa očakávala akákoľvek súčinnosť zo strany procesných strán.¹⁵⁵ V dôsledku tohto prístupu je potrebné pripustiť porušenie a nesprávne uplatnenie cudzieho práva ako dôvod na podanie dovolania na Najvyšší súd.¹⁵⁶

V niektorých prípadoch s cudzím prvkom je však naďalej možné nájsť aj protichodné rozhodnutia, a to i napriek povahe cudzieho práva ako práva v talianskom právnom systéme. O týchto prípadoch bude zmienené v nasledujúcej kapitole.

¹⁵⁴ Art. 360 (3) C.p.c.

¹⁵⁵ Rozhodnutie vydané *Corte di Cassazione* z 16. februára 1966, č. 486 znie: „[...] taliansky sudca je povinný presadzovať cudzie pravidlá presne tak, ako má uplatňovať domáce ustanovenia“; preto v roku 1978 Súd jasne zopakoval, že „[...] súdna povinnosť vybrať a poznať pravidlá uplatniteľné na spor je absolútna a neobmedzená, bez ohľadu na zdroj a pôvod sporu. príslušné pravidlá“; inými slovami, „ak sa má o spore rozhodnúť použitím cudzích pravidiel, na ktoré sa odvolávajú príslušné kolízne ustanovenia, dôkazné bremeno o takýchto pravidlách neleží na zainteresovanej strane; skôr je úlohou sudcu zistiť obsah cudzieho práva a na tento účel využiť nielen pomoc účastníkov konania, ale aj svoje osobné znalosti, ako aj všetky ostatné okolnosti sporu, a to bez ohľadu na to, že strany o tom neposkytli žiadne dôkazy; takéto okolnosti môže posúdiť aj *Corte di Cassazione*“. Pozri aj: Cass., 23.2.1978, č. 903; Cass., 15.9.1979, č. 4767; Cass., 26.5.1980, č. 3445, Cass., 13.4.1959, č. 237; Cass., 29.1.1964, č. 237.

¹⁵⁶ ESPLUGUES, C., IGLESIAS, J. L., PALAO, G. *Application of Foreign Law*, 1st. Ed. Munich: Sellier, 2011, s. 240.

5 Aplikácia cudzieho práva *ex officio* alebo na návrh

V súvislosti s prístupom krajín k cudziemu právu sa vynára ďalšia otázka, ktorej vyriešenie je pre pochopenie problematiky aplikácie cudzieho práva nevyhnutné. Vychádzajúc zo starorímskej zásady *forum regit processum* alebo *lex fori regit ordinatio litis*, vyplýva to, že v sporoch s cudzím prvkom zohráva kľúčovú úlohu procesné právo.¹⁵⁷ Práve procesné právo fóra je to, ktoré určuje podmienky a môže výrazným spôsobom zasiahnuť či obmedziť nakladanie s cudzím právom. Do jeho úpravy teda spadá aj otázka, kto bude navrhovať použitie cudzieho práva v súdnom konaní, sú to strany alebo sám sudca? V krajinách, kde sa k cudziemu právu pristupuje ako k faktu bude na stranách sporu, či využijú svoju možnosť a navrhnu použitie cudzieho práva. Môže súd v takejto situácii odmietnuť, resp. nevyhovieť ich návrhu, napriek skutočnosti, že cudzie právo je na základe kolíznych noriem v zmysle kritéria *lex causae* použiteľné? Alebo bude súd fóra viazaný kolíznymi normami v zmysle ich rovnocenného postavenia s ostatnými normami štátu fóra, a ich prípadná neaplikácia by mohla vyústiť do porušenia základného práva na spravodlivosť, a teda povinnosti správne a spravodlivo rozhodnúť daný spor?

Ako bolo uvedené v predchádzajúcej kapitole väčšina jurisdikcií EJP, stanovuje obligatórne uplatňovanie kolíznych noriem pre všetky kategórie právnych vzťahov, to znamená, že sudca musí uplatňovať kolízne normy *suo moto* bez toho, aby sa na to strany odvolávali.¹⁵⁸ V týchto krajinách sú kolízne normy súčasťou domáceho právneho systému bez ohľadu na to, či ich právnym prameňom je domáce právo, medzinárodné zmluvy alebo nariadenia EÚ. Keďže kolízne normy sú legitímnymi prameňmi práva v štáte fóra, ktoré sú v súčasnosti platné, považujú sa za záväzné pre sudcu a strany. Sudca teda uplatňuje kolízne normy *ex officio* podľa zásady „*iura novit curia*“ rovnakým spôsobom ako vnútroštátne hmotné právo, len čo súd potvrdí medzinárodnosť prípadu.¹⁵⁹

Historicky niektorí akademici v krajinách občianskeho práva argumentovali v prospech odchylenia sa od uplatňovania kolíznych noriem *ex officio*. V Nemecku, v roku 1970 Flessner presadzoval teóriu „*nepovinnej kolízie zákonov*“.¹⁶⁰ V zmysle tejto teórie by boli kolízne normy

¹⁵⁷ ROZEHNALOVÁ, N., VALDHANS, J., DRLIČKOVÁ, K. KYSELOVSKÁ, T. Medzinárodné právo soukromé Evropské unie, 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 166.

¹⁵⁸ NISHITANI, Y. *Treatment of Foreign Law: Dynamics towards Convergence? Vol. 26*. Cham: Springer International Publishing AG, 2017, s. 12.

¹⁵⁹ NISHITANI, Y. *Treatment of Foreign Law: Dynamics towards Convergence? Vol. 26*. Cham: Springer International Publishing AG, 2017, s. 12.

¹⁶⁰ FLESSNER, A. „*Fakultatives Kollisionsrecht*“. In: *RabelsZ* n. 34, 1970, s. 547.

použiteľné len v prípade, keď sa ich dovoľáva aspoň jedna strana. Týmto spôsobom, by mali strany kontrolu nad tým, či sa vôbec kolízne normy uplatnia. Bol názoru, že kvalitu výkonu spravodlivosti nemožno zaručiť, keď sa cudzie právo vždy uplatňuje *ex officio*. Takýmto spôsobom by bola vopred zabezpečená stranícka autonómia a určitá procesná sloboda daná právnym poriadkom. Flessner svoje názory podoprel aj argumentmi založenými na aktuálne vo Francúzsku platnej teórii nepovinnej kolízie zákonov.¹⁶¹

Vo vedeckej komunite sa však dospelo ku konsenzu, že uplatnením uvedenej teórie by mohlo dôjsť k bráneniu právnej istoty a mareniu integrity domáceho právneho systému tým, že by sa umožnilo stranám obchádzať uplatňovanie vnútroštátnych kogentných pravidiel. Rovnako tak zastávali názor, že uplatnením teórie fakultatívnej kolízie zákonov by sa zmaril primárny cieľ kolíznych noriem, a to právna istota a medzinárodná harmónia rozhodnutí. V súčasnosti však fakultatívne uplatňovanie kolíznych noriem, prinajmenšom v oslabenej forme získava podporu v procese snahy o harmonizáciu zaobchádzania s jednotnými kolíznymi pravidlami v EÚ.¹⁶²

Fakultatívne uplatňovanie kolíznych noriem je možné badať predovšetkým v jurisdikciách založených alebo ovplyvnených systémom *common law*.¹⁶³ Tento prístup v krajinách EJP nájdeme len veľmi zriedkavo. Avšak aj v EJP sú krajiny, ktoré tento model uplatňujú, aj keď so značnými nuansami, ako napr. Francúzsko.

V rámci fakultatívneho prístupu budú kolízne normy použité len na žiadosť strán, a teda aplikácia cudzieho práva podlieha jeho navrhnutiu zo strany strán sporu. Vzhľadom k tomu, že v týchto krajinách v občianskom súdnom konaní platí zásada kontradiktórnosti, pokiaľ aspoň jedna strana nepotvrdí medzinárodnosť prípadu a uplatniteľnosť cudzieho práva, sudy nemôžu zasahovať. V prípade, že sa teda strany sporu vyhnú prvku cudzej štátnej príslušnosti, ktorý odôvodňuje použitie kolíznej normy, a namiesto toho sa odvolajú na materiálne právo príslušného súdu, príslušný súd rozhodne v súlade s ním, bez toho, aby bral do úvahy daný konflikt práv. Dôkazné bremeno teda prevezmú strany, ktoré sa budú musieť informovať o obsahu cudzieho práva (ak sa ho budú chcieť dovoľávať na súde), vzhľadom na to, že sudca nie je povinný ho prijať, ak strany nepreukazujú jeho obsah.

¹⁶¹NISHITANI, Y. *Treatment of Foreign Law: Dynamics towards Convergence? Vol. 26*. Cham: Springer International Publishing AG, 2017, s. 12.

¹⁶²NISHITANI, Y. *Treatment of Foreign Law: Dynamics towards Convergence? Vol. 26*. Cham: Springer International Publishing AG, 2017, s. 12.

¹⁶³NISHITANI, Y. *Treatment of Foreign Law: Dynamics towards Convergence? Vol. 26*. Cham: Springer International Publishing AG, 2017, s. 15-16.

Na to, aby došlo k aktivácii procesu MPS je aktívna participácia strán imanentná. Keď sa strany cudzieho práva dovolajú, aplikácia kolíznych noriem sa stáva pre sudcu záväznou a je jeho povinnosťou, aby uplatnil tieto kolízne normy, ktoré sú súčasťou práva fóra. Úlohou sudcu je následne zistiť obsah týchto kolíznych noriem. Keď súd rozhodne, že je uplatniteľné cudzie právo, musí strana v zásade preukázať obsah tohto práva. Ak strany ostanú pasívne, použitie kolíznych noriem neprichádza do úvahy a prípad sa bude posudzovať podľa noriem vnútroštátneho práva.¹⁶⁴

5.1. Slovenská republika a Česká republika

Český a slovenský právny poriadok je založený na predpoklade, že cudzie právo sa považuje za „právo“, nie za „skutkovú okolnosť“, ktorú by bolo potrebné preukazovať. Sudca uplatňuje cudzie právo *ex officio* bez ohľadu na akúkoľvek zásadu reciprocity.¹⁶⁵ V tomto prípade hovoríme o záväznom či obligatórnom charaktere kolíznych noriem.¹⁶⁶

To znamená, že obe tieto krajiny sa prikláňajú k pozitivistickému prístupu, ktorý akcentuje vôľu zákonodarcu, ktorá je obsiahnutá v kolíznej norme. Český ZMPS vo svojom §23 výslovne ustanovuje¹⁶⁷, že pokiaľ iné ustanovenie zákona neustanovuje inak, cudzie právo uplatniteľné podľa tohto zákona má uplatňovať príslušný orgán z vlastnej iniciatívy a spôsobom, ktorý je bežný na území pôvodného uplatňovania tohto zákona.¹⁶⁸ Dané je potvrdené aj Dôvodovou správou k ZMPS ČR, kde sa jasne uvádza, že cudzie kolízne normy aj cudzie právo, na ktoré sa kolízne normy odvolávajú, uplatňuje rozhodovací orgán z vlastnej iniciatívy.¹⁶⁹

Takýto prístup sa odzrkadlil už v stanovisku Najvyššieho súdu Československej republiky R 26/87, podľa ktorého sa súd primárne zaoberá otázkou svojej právomoci. Ak boli z pohľadu československých justičných orgánov splnené kvalifikačné predpoklady pre konanie a

¹⁶⁴ NISHITANI, Y. *Treatment of Foreign Law: Dynamics towards Convergence? Vol. 26*. Cham: Springer International Publishing AG, 2017, s. 15-16.

¹⁶⁵ ROZEHNALOVÁ, N., VALDHANS, J., DRLIČKOVÁ, K. KYSELOVSKÁ, T. *Medzinárodní právo soukromé Evropské unie*, 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 44 a nasl.

¹⁶⁶ ESPLUGUES, C., IGLESIAS, J. L., PALAO, G. *Application of Foreign Law*, 1st. Ed. Munich: Sellier, 2011, s. 18.

¹⁶⁷ Do rekodifikácie absentovalo explicitné vymedzenie zásady *ex officio*, avšak i napriek tomu sa uplatňovala.

¹⁶⁸ PAUKNEROVÁ, M. *Czech Republic – Treatment of Foreign Law in the Czech Republic* In: NISHITANI, Y. *Treatment of Foreign Law: Dynamics towards Convergence? Vol. 26*. Cham: Springer International Publishing AG, 2017, s. 115. Rovnako aj ROZEHNALOVÁ, N., VALDHANS, J., DRLIČKOVÁ, K. KYSELOVSKÁ, T. *Medzinárodní právo soukromé Evropské unie*, 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 43 -44.

¹⁶⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 91/2012, o mezinárodním právu soukromém ze dne 18. 11. 2011. [online]. [cit. 2024-02]. Strana 53. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-k-ZMPS.pdf>

rozhodovanie a bola zistená právomoc, potom je potrebné zvážiť otázku, aký právny poriadok a podľa akých konkrétnych pravidiel by sa mal daný prípad posudzovať.¹⁷⁰

Rovnaká situácia je aj v prípade SR, kde je povinnosťou sudcu aplikovať cudzie právo *ex officio*. Slovenské procesné právo je založené na zásade, že je povinnosťou sudcu objektívne zistiť materiálnu pravdu o skutkových okolnostiach prípadu. V tejto súvislosti aj pri rozhodovaní sporu s cudzím prvkom súd musí okrem faktov týkajúcich sa skutkových okolností prípadu zohľadniť aj platnú dikciu noriem cudzieho právneho poriadku.¹⁷¹

5.2. Nemecko

V nemeckom právnom systéme je nesporné, že zásada *iura novit curia* sa vzťahuje aj na pravidlá voľby práva, či už obsiahnuté v čistom domácom práve alebo v práve EÚ, čo je pevne ustálené tak judikatúrou, literatúrou či právnou praxou.¹⁷² Súd v zmysle uvedeného musí v zásade *ex proprio motu* uplatniť okrem domáceho práva aj akékoľvek uplatniteľné cudzie právo.

Možno poznamenať, že právo Európskej únie sa nepovažuje za cudzie právo, keďže Nemecko je jedným z jeho (zakladajúcich) členských štátov. Uplatňuje sa rovnako ako nemecké právo.¹⁷³ Právo iných členských štátov Európskej únie sa však stále považuje za cudzie právo. Pre právo iných členských štátov EÚ teda v zásade platia rovnaké pravidlá ako pre právo tretích štátov. To znamená, že s právom iných členských štátov EÚ sa zaobchádza inak ako s vnútroštátnym.

V nemeckom civilnom procese sa vychádza z ustanovenia § 293 nemeckého civilného procesného poriadku („ZPO“). V zmysle tohto ustanovenia cudzie právo „*musí byť preukázané len vtedy, ak je súdu neznáme. Pri určovaní obsahu cudzieho práva sa súd neobmedzuje len na dôkazy poskytnuté stranami; môže sa tiež uchýliť k akémukoľvek inému zdroju informácií a môže vydať akýkoľvek príkaz potrebný na vykonanie vyšetrovania alebo použitie informácií zhromaždených v priebehu vyšetrovania.*“¹⁷⁴

¹⁷⁰ R 26/87.

¹⁷¹ LYSINA, P., ĎURÍŠ, M. *Medzinárodné právo súkromné*. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, s.r.o., 2016, s. 149.

¹⁷² CRITCHLEY, A. D. J. *The Application of Foreign Law in the British and German Courts*. 1st. ed., Oxford: Hart Publishing, 2022, s. 96.

¹⁷³ NISHITANI, Y. *Treatment of Foreign Law: Dynamics towards Convergence? Vol. 26*. Cham: Springer International Publishing AG, 2017, s. 189.

¹⁷⁴ V nemeckom texte sa uvádza: § 293 ZPO: „Právo platné v inom štáte [...] [vyžaduje] dôkaz len v rozsahu, v akom [je] súdu neznáme. Pri určovaní týchto právnych noriem sa súd neobmedzuje len na dôkazy vykonané účastníkmi; Je oprávnená použiť aj iné zdroje poznatkov a objednať si, čo je potrebné na účely takéhoto využitia.“

Citované znenie § 293 ZPO nerieši otázku, či cudzie právo predstavuje právnu alebo skutkovú podstatu, rovnako tak nie je jasná situácia, pokiaľ ide o povinnosť súdov *ex officio* zisťovať obsah cudzieho práva. Pri vyhlásení, že súd nie je „obmedzený na“ dôkazy predložené účastníkmi, sa zdá, že ustanovenie znamená, že od strán by sa spravidla malo vyžadovať, aby sa cudzieho práva dovoľávali a preukazovali ho. Okrem toho ustanovením, že súd sa „môže uchýliť“ k zdrojom informácií nad rámec dôkazov predložených stranami, sa zdá, že § 293 ZPO dáva súdom skôr právo než povinnosť zistiť cudzie právo prostredníctvom vyšetrovania *ex officio*.

Súdy¹⁷⁵ a vedci však jednomyselne vykladajú § 293 ZPO tak, že stanovuje, že cudzie právo je vecou práva a bremeno zisťovania jeho obsahu kladie na súdy a nie na strany. Strany sa nemusia odvolávať na cudzie právo, nieto ho dokazovať. Okrem toho nie je možné, aby sa strany vzdali uplatnenia cudzieho práva v dôsledku nedostatkov v konaní alebo v konaní.¹⁷⁶

Da mihi facta, dabo tibi ius alebo *iura novit curia*. Zatiaľ čo podľa týchto maxim má nemecký sudca bezpodmienečnú povinnosť poznať nemecké právo, to neplatí a nemôže platiť pre cudzie právo.¹⁷⁷ Miera, do akej sa zásada *iura novit curia* vzťahuje na zahraničné právo, sa v Nemecku javí ako kontroverzná. Je jasné, že žiadny nemecký sudca nemôže poznať a ani sa od neho nemôže očakávať, že bude poznať všetky zákony sveta. Vo všeobecnosti platí, že tam, kde sa od nemeckého sudcu vyžaduje, aby aplikoval cudzie právo, musí nadobudnúť znalosť a pochopenie jeho obsahu využitím dôkazov.¹⁷⁸

Existujú však situácie, kedy môžu nemecké súdy potenciálne ignorovať cudzie právo. Či už v prípade pochybenia súdom, keď súd jednoducho nevidí otázku voľby práva nastolenú cudzím prvkom, čo následne nepochybne poskytuje dôvod na odvolanie.¹⁷⁹

V druhom rade, Nemecké občianske právo procesné je založené na dvoch princípoch, na princípe „*Beibringungsgrundsatz*“ a na tzv. „*Untersuchungsgrundsatz*“ na strane druhej. V prípade prvého uvedeného znamená, že strany skutkovo určujú, o ktorých skutočnostiach súd právne posudzuje. Pritom je možné, aby strany zaviazali súd vecne. Povedané na rovinu, ak sa strany dohodnú, že predmetom sporu je červené kreslo, môže súd rozhodnúť len o takejto stoličke a nie o drevenej kuchynskej stoličke, aj keď je presvedčený, že predmetom sporu je drevená stolička.

¹⁷⁵ BGH, 20. 03. 1980, III ZR 151/79.

¹⁷⁶ ESPLUGUES, C., IGLESIAS, J. L., PALAO, G. *Application of Foreign Law*, 1st. Ed. Munich: Sellier, 2011, s. 102.

¹⁷⁷ NISHITANI, Y. *Treatment of Foreign Law: Dynamics towards Convergence? Vol. 26*. Cham: Springer International Publishing AG, 2017, s. 190.

¹⁷⁸ CRITCHLEY, A. D. J. *The Application of Foreign Law in the British and German Courts*. 1st. ed., Oxford: Hart Publishing, 2022, s. 121.

¹⁷⁹ O tejto problematike bude zmienené ďalej v texte tejto práce.

Princípom *Beibringungsgrundsatz*¹⁸⁰ sa riadi veľká väčšina občianskych vecí, kde teda nemecký súd neberie na vedomie skutočnosti, ktoré strany neuviedli. Ak teda podstatná skutočnosť, ktorá by vyvolala voľbu práva, nie je účastníkmi predložená, súd ho nemôže *ex proprio motu* uviesť, aj keď je táto skutočnosť súdu známa a zároveň by viedla k aplikácii cudzieho práva. Na strane druhej je princíp *Untersuchungsgrundsatz*, podľa ktorého je súd povinný aktívne skúmať skutkovú podstatu sporu a ktorá platí v určitých občianskoprávných žalobách, vrátane rodinných žalôb. Teda v každom prípade, na ktorý sa táto zásada vzťahuje, bez ohľadu na to, čo sa strany snažia preukázať dôkazmi, skutočnosti by mal zistiť súd, a preto by sa mala vždy uplatniť každá relevantná norma voľby práva.¹⁸¹

Diskutabilnou sa v tejto súvislosti javí možnosť implicitnej voľby práva, ktorá sa uplatňuje v najväčšej miere v zmluvnom kontexte. V zmysle tohto strany mlčky súhlasia s uplatňovaním *lex fori* tým spôsobom, že počas celého trvania neuvedú žiadny odkaz na cudzie právo.¹⁸²

Je otázne, do akej miery možno neodvolanie sa na cudzie právo skutočne chápať ako súhlas, keďže sa môže stať, že si strany neboli vedomé toho, že cudzie právo sa v ich prípade vôbec uplatňuje. Právni teoretici tvrdia, že za takýchto okolností by strany mali dostať návrh alebo varovanie v zmysle § 139 ZPO, a teda súd by ich mal o tom či skutočne je ich zámerom podriaďiť spor nemeckému právu. Napriek tomu, že možnosť tichého súhlasu uznal Spolkový súdny dvor¹⁸³, naznačuje, že nemecké procesné právo je nie je tak dogmaticky protikladné ponechať zavedenie pravidiel voľby práva v rukách strán, ako by sa pôvodne mohlo zdať, hoci táto záležitosť je nepochybne šedou zónou a právo nemeckého súdu zasiahnuť je nesporné.

5.3. Taliansko

Ustanovenie čl. 14, ods. 1 zákona č. 218/1995 stanovuje zásadu, na ktorej je v talianskom právnom systéme založené uplatňovanie cudzieho práva, v zmysle ktorého cudzie právo „vykonáva z úradnej povinnosti sudca“. Prijatím pravidla *iura alien novit curia* zákonodarca ukončil historický konflikt kolísajúcich jurisprudenciálnych orientácií. Až do 80. rokov 20. storočia sa dominantná judikatúra domnievala, v súlade s dobovou doktrínou, že cudzie právo by

¹⁸⁰ CRITCHLEY, A. D. J. *The Application of Foreign Law in the British and German Courts*. 1st. ed., Oxford: Hart Publishing, 2022, s. 96.

¹⁸¹ CRITCHLEY, A. D. J. *The Application of Foreign Law in the British and German Courts*. 1st. ed., Oxford: Hart Publishing, 2022, s. 96.

¹⁸² BGH z 12. decembra 1990, VIII. Zivilsenat, VIII ZR 332/89, NJW 1991, 1292.

¹⁸³ BGH z 12. decembra 1990, VIII. Zivilsenat, VIII ZR 332/89, NJW 1991, 1292.

sa malo zisťovať slobodným a úradným spôsobom.¹⁸⁴ Následne sa nastolil opačný trend, ktorý presadzoval pre cudzie právo zaobchádzanie podobné ako v jurisdikciách priznávajúcich cudziemu právu povahu faktu, kde strana, ktorá sa odvolávala na uplatnenie cudzieho práva, mala povinnosť preukázať jeho obsah pod sankciou uplatnenia zodpovedajúcich ustanovení talianskeho práva.¹⁸⁵

Až zákonom č. 218/1995 sa upustilo od naposledy naznačeného prístupu. Ako vyplýva z rozhodnutia kasačného súdu¹⁸⁶, sudca musí z vlastnej iniciatívy zistiť obsah cudzieho práva až v kontexte konania začatého po nadobudnutí účinnosti reformy, pričom sa pre predchádzajúce konania zachová pravidlo, podľa ktorého dôkaz o cudzom práve predstavuje záťaž pre zainteresovanú stranu.¹⁸⁷ Obligatornosť uplatnenia cudzieho práva *ex officio* bolo opätovne potvrdené aj v prelomovom rozsudku *Corte di Cassazione* z 26. mája 2014, kde *Corte di Cassazione* vyjadril záväznosť talianskych pravidiel MPS.¹⁸⁸

Je teda na sudcovi, aby prijal potrebné opatrenia na získanie vedomostí o cudzom práve v rámci súdneho konania. S otázkou, ktorá v tejto súvislosti vyvstáva, sa musí zaobchádzať rovnako, ako sa v súdnom konaní rieši akákoľvek iná právna otázka. V tomto zmysle nedochádza v procese k žiadnej preklúzii ani prepadnutiu, pokiaľ ide o overovanie cudzieho práva. Prisúdenie právomoci a povinnosti iniciatívy sudcovi nevyhnutne neodvrhuje strany do pasívnej úlohy. Okrem toho je normálne, že majú záujem pomáhať sudcovi pri vyšetrowaní, obohacovať ním oficiálne nadobudnuté vedomosti alebo získavať užitočné prvky na nasmerovanie jeho chápania jedným alebo druhým smerom.

Zákon však uznáva a presadzuje možnú aktívnu participáciu strán sporu. V zmysle čl. 14, keď sudca nie je schopný zistiť cudzie právo, zákonodarca bez toho, aby spochybňoval iniciatívu sudcu, dáva najavo, že je presvedčený, že je normálne a v konečnom dôsledku povinné, aby strany na tomto záväzku spolupracovali.¹⁸⁹ V tejto súvislosti judikatúra hovorí o spoločnom úsilí strán pri zisťovaní cudzieho práva. Zdá sa, že takéto úsilie možno pripísať všeobecnej povinnosti lojality a bezúhonnosti, ktorá je ustanovená čl. 88 CPC¹⁹⁰ a nariaďuje sa účastníkom konania a ich advokátom.

¹⁸⁴ Pozri napríklad Cass. 26. mája 1980, č. 3445.

¹⁸⁵ Napr. Cass., Sec. un., 23. januára 1990, č. 362.

¹⁸⁶ Napr. Cass., Sec. un., 23. januára 1990, č. 362.

¹⁸⁷ Napr. Cass. 4. apríla 2013, č. 8212.

¹⁸⁸ Cass. 26.5.2014, č. 11751.

¹⁸⁹ FRANZINA, P., VANIN, O. *L'accertamento del diritto straniero. Norme e strumenti nella prospettiva del giudice e di altre autorità*. Torino: Giappichelli, 2021, s. 22.

¹⁹⁰ Čl. 88 CPC.

V súčasnosti tak ZMPS IT z roku 1995 ustanovuje vo svojom čl. 14 tri základné zásady, ktoré podmieňujú talianskeho sudcu aplikovať cudzie právo *ex officio*:

1. Sudca má povinnosť uznať cudzie právo *ex officio*, čo znamená, že má výlučnú právomoc určiť pravidlá upravujúce daný prípad
2. Súdna povinnosť uplatňovať kolízne normy *ex officio*
3. Súdna povinnosť zistiť alebo aspoň poukázať z úradnej moci na všetky prvky, ktoré umožňujú definovanie prípadu ako cezhraničného a následne jeho zahrnutie do pôsobnosti kolíznych noriem.¹⁹¹

Avšak v talianskom právnom poriadku existuje ďalší prípad, v ktorom v rozsahu, v akom sú cudzí štátni príslušníci zapojení do konania a bez ohľadu na nadobudnutie účinnosti ZMPS IT z roku 1995, musí strana, ktorá má záujem o jeho presadzovanie, stále preukázať cudzie právo.

Podľa článku 16 predbežných ustanovení talianskeho občianskeho zákonníka (Codice Civile)¹⁹² sa zaobchádzanie s cudzím právom v skutočnosti riadi režimom odlišným od režimu stanoveného v článku 14 zákona o PIL z roku 1995.¹⁹³

Podľa zásady recipacity obsiahnutej v článku 16 predbežných ustanovení Codice Civile v skutočnosti musí strana, ktorá žiada, predložiť dôkaz o tom, že v krajine jej pôvodu môžu cudzinci požívať rovnaké (alebo aspoň podobné) práva, ako tie, ktoré stanovuje taliansky právny systém. V niektorých prípadoch sa ukázalo, že rozsah takéhoto dôkazného bremena bol obzvlášť rozsiahly, keď bola strana povinná preukázať presnú totožnosť práva uznaného krajinou jej pôvodu s právom uplatňovaným pred talianskym sudcom, v iných prípadoch sa domáce sudy uspokojili iba s preukázaním, že aspoň zo všeobecného a abstraktného hľadiska možno taliansky a zahraničný právny systém považovať približne za rovnaký.¹⁹⁴

¹⁹¹ FRANZINA, P., VANIN, O. *L'accertamento del diritto straniero. Norme e strumenti nella prospettiva del giudice e di altre autorità*. Torino: Giappichelli, 2021, s. 22.

¹⁹² Čl. 16 úvodných ustanovení Codice Civile.

¹⁹³ Cass., 29.1.1976, no 279.

¹⁹⁴ ESPLUGUES, C., IGLESIAS, J. L., PALAO, G. *Application of Foreign Law*, 1st. Ed. Munich: Sellier, 2011, s. 242.

6 *Iura novit curia* a zisťovanie / dokazovanie cudzieho práva

Veľmi jednoducho povedané, kľúčová otázka pri analýze spôsobu zisťovania obsahu cudzieho práva sa týka „deľby práce“ medzi sudcom a stranami. Ako sme analyzovali v predchádzajúcich kapitolách, cudzie právo má v štátoch EÚ v zásade buď teda faktickú alebo právnu podobu, kde okrem toho sa niektoré štáty prikláňajú k hybridnej povahe posudzovania cudzieho práva. V závislosti od toho, ktorý prístup krajiny presadzujú, bude úloha zisťovania obsahu cudzieho práva prináležať stranám alebo sudcovi.

Pri právnom ponímaní cudzieho práva je zvýšená aktivita na strane súdu v rámci procesu zisťovania obsahu cudzieho práva, pokiaľ je samozrejme právne nútený ho aplikovať. Naopak, faktickým prístupom k cudziemu právu sa priznáva aktívne správanie v tejto otázke stranám, keďže súdy si nie sú vedomé „faktov“ a závisí od strán či im fakty vôbec poskytnú.

Európska právna realita týkajúca sa charakteru priznanému cudziemu právu veľmi zriedka odráža priamu projekciu jedného z hlavných dvoch princípov v praxi, keďže sa vo väčšine európskych krajín nachádza veľa teoretických nezrovnalostí, pokiaľ ide o zaobchádzanie s cudzím právom. Takisto jednotlivé krajiny veľmi zriedka odrážajú čisto absolútne jeden z prístupov, nakoľko v praxi neexistuje nepružné rozdelenie týchto úloh medzi stranami a súdom. Súdy a strany nemajú ani čisto pasívny, ani plne aktívny postoj, ale naopak, v každom prípade majú určité aktívne postavenie v procese zisťovania a aplikácie cudzieho práva. Intenzívnosť a rozsah tejto úlohy sa veľmi líši od krajiny ku krajine v rámci EÚ a v mnohých prípadoch neexistujú žiadne jasné právne riešenia. Táto situácia neprospieva právnej istote a môže dokonca viesť k porušeniu niektorých základných procesných zásad.¹⁹⁵ V tejto kapitole sa preto zameriam konkrétne na analýzu vedúcej zásady *iura novit curia* a samotnému spôsobu zisťovania cudzieho práva podľa prostriedkov na to využívaných v jednotlivých krajinách.

6.1. *Iura novit curia*

Ako sme sa zmienili vyššie, možnosti jednotlivých štátoch k posudzovaniu cudzieho práva v jednotlivých prístupoch v rámci EJP nie sú priamočiare ani plne implementované, pokiaľ ide o aplikáciu zásady „*iura novit curia*“ na cudzie právo. Pri aplikácii teoretického prístupu tej či onej

¹⁹⁵ ESPLUGUES, C., IGLESIAS, J. L., PALAO, G. *Application of Foreign Law*, 1st. Ed. Munich: Sellier, 2011, s. 38.

teórie do praxe sa často stretávame s rôznymi výzvami a realitou, ktorá môže ovplyvniť pôvodne teoretické koncepty a vystavuje ich vo veľkej miere tlakom a obmedzeniam.

Zaobchádzanie s cudzím právom bude bez ohľadu na to, ktorý prístup k cudziemu právu jednotlivé krajiny presadzujú, nevyhnutne ovplyvnené nasledovnými skutočnosťami:

- A. Prvou vecou na zváženie je to, že cudzie právo sa má uplatňovať v rámci konania pred štátnym súdom. Z tohto dôvodu majú pravidlá občianskeho súdneho konania danej krajiny zásadný vplyv na spôsob, akým sa súd bude zaoberať cudzím právom v danom spore.
- B. Druhou skutočnosťou je to, že sudca je osoba, ktorej znalosť cudzieho práva ako aj čas, ktorý je k dispozícii, je obmedzený a v mnohých prípadoch sudca nemá znalosti o obsahu cudzieho práva.
- C. Po tretie, vplyv na konanie má jednoznačne i postavenie strán v modernom občianskom konaní. Súdne konanie založené na princípoch „*ex parte*“ a „*dispositive*“, ktorými sa riadi občiansky súdny spor, priznáva stranám v ňom popredné postavenie.

Postoj, ktorý zastávajú rôzne členské štáty EÚ, pokiaľ ide o aplikáciu zásady „*iura novit curia*“ na cudzie právo, je jasným príkladom vyššie uvedeného. V členských štátoch EÚ, ktoré presadzujú buď faktický alebo hybridný prístup k cudziemu právu, sa v tejto otázke nepredpokladá veľa nezrovnalostí, nakoľko ako sme aj vyššie analyzovali súd má v týchto konaniach pasívnu úlohu a dá sa teda povedať, že zásada „*iura novit curia*“ nemá priestor pre cudzie právo. Naopak pri členských štátoch, ktoré zastávajú prístup k cudziemu právu ako k právu je možné zistiť mnohé nedostatky.

6.2. Slovenská republika a Česká republika

Český a slovenský sudca je povinný zisťovať obsah cudzieho práva *ex officio*, na ktoré sa odvoláva príslušná kolízna norma, avšak je na jeho uvážení, akým spôsobom sa rozhodne cudzie právo zisťovať.

Zisťovanie cudzieho práva je v podmienkach Českej republiky ustanovené § 23 ods. 2 a 3 zákona o PIL z roku 2012, v zmysle ktorého sa ustanovuje, že „*pokiaľ v zákone nie je ustanovenie inak, obsah cudzieho práva, ktoré sa má použiť podľa tohto ustanovenia, zisťuje rozhodovací orgán z vlastnej iniciatívy ex officio. Súd alebo verejný orgán poverený rozhodovaním vo veciach upravených zákonom prijme všetky potrebné opatrenia na zistenie obsahu cudzieho práva. Ak súdu*

*alebo orgánu verejnej moci, ktorý rozhoduje vo veci upravenej zákonom, nie je známy obsah cudzieho práva, môže požiadať ministerstvo spravodlivosti o stanovisko k zisteniu.*¹⁹⁶

Významným východiskom pre konkretizáciu spôsobu zisťovania cudzieho práva predstavuje Dôvodová správa ČR k zákonu o PIL z roku 2012. V zmysle tej sa upresnilo, že český súd nie je povinný poznať cudzie právo, ale je povinný ho zisťovať, t. j. zisťovať obsah cudzieho práva, na ktoré sa príslušná kolízna norma odvoláva. To isté sa aplikuje aj v prípade Slovenskej republiky.

Rovnako tak samotná povinnosť zisťovať obsah cudzieho práva vyplýva aj priamo z judikatúry, kde v tomto smere súdy českej republiky poskytujú bohatšiu právnu prax ako v prípade SR. Uznesenie Ústavného súdu ČR č. Pl. ÚS 2/11 z 3. apríla 2012 takmer cituje právnu teóriu, kde uvádza, že: „*Ustanovení § 53 odst. 1 a 2 zákona č. 97/1963 Sb. třeba rozumět tak, že zásadně justiční orgán má zjišťovat obsah cizího práva jakýmkoli dostupným, spolehlivým způsobem; může si opatřit znalost cizího práva přímo sám z pramenů jemu dostupných, jsou-li dostatečně spolehlivé, zejména s ohledem na možnost změn, ke kterým v cizím právním řádu může kdykoliv dojít. Může požadovat součinnost od účastníků, zejména jde-li o cizí právnické osoby, které mají vlastní právníky, nebo jsou-li účastníci zastoupeni advokáty, kteří mají možnost opatřit si od svého zahraničního spojení příslušné prameny, literaturu nebo vyjádření a posudky, jakož i požadovat od účastníka předložení osvědčení o cizím právu, vydaného příslušným orgánem cizího státu, případně si opatřit posudek příslušného znalce.*“¹⁹⁷

Ďalej sa vyjadruje aj k tomu, že cudzie právo *nemůže být předmětem dokazování v pravém smyslu slova, neboť v důkazním řízení se dokazují jen skutečnosti účastníky tvrzené či v řízení jinak vyšlé najevo. Z toho plyne, že soud může získat znalost cizozemského práva i jinak, tj. vlastním studiem, vyjádřením Ministerstva spravedlnosti, popř. též ze znaleckého posudku.*¹⁹⁸

Čo sa však týka princípu *iura novit curia* v rámci zisťovania cudzieho práva, i napriek skutočnosti, že cudzie právo sa považuje za právo a sudca je povinný ho aplikovať *ex officio*, zo znenia § 23 vyplýva, že princíp *iura novit curia* je nepoužiteľný na cudzie právo. Sudca má povinnosť používať cudzie právo z úradnej moci, ale sudca nemá povinnosť poznať jeho obsah.¹⁹⁹

Odobrne v Slovenskej republike, ustanovenie § 53 stanovuje nasledovné: *(1) Na zistenie cudzieho práva justičný orgán urobí všetky potrebné opatrenia vrátane zabezpečenia obsahu cudzieho práva vlastnými prostriedkami, zo všeobecne dostupných zdrojov, uložením povinnosti*

¹⁹⁶ §23 ZMPS ČR.

¹⁹⁷ Pl. ÚS 2/11 z 3.4.2012.

¹⁹⁸ Pl. ÚS 2/11 z 3.4.2012.

¹⁹⁹ NISHITANI, Y. *Treatment of Foreign Law: Dynamics towards Convergence?* Vol. 26. Cham: Springer International Publishing AG, 2017, s. 116 - 117.

účastníkom konania alebo vyžiadanim informácie od Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo spravodlivosti“). Ak sa v primeranej lehote nepodari obsah cudzieho práva zistiť alebo je zistenie obsahu cudzieho práva spojené s ťažko prekonateľnými prekážkami alebo nemožné, použije sa slovenské právo. (2) Ak pri prejednávaní vecí uvedených v § 1 vzniknú pochybnosti, môžu si justičné orgány vyžiadať od ministerstva spravodlivosti vyjadrenie.

V zmysle citovaného ustanovenia nevyplýva spôsob použitia cudzieho práva, preto je potrebné vychádzať zo zásady *iura novit curia*, v zmysle ktorej sa cudzie právo uplatní rovnakým spôsobom, akoby sa uplatnilo v krajine na ktorej území toto právo platí. V zmysle tohto, je nutné teda zistiť ako by sa uplatnilo cudzie právo vo svojej domovskej krajine vrátane právnych predpisov na to použitých.²⁰⁰

Otázka, ktorá sa javí ako problematická súvisí najmä s aktívnou spoluprácou medzi stranami a súdmi v praxi pri zisťovaní cudzieho práva a uplatňovaní princípu *iura novit curia*. Znalosť práva cudzej krajiny sa môže zdať pre sudcu dosť náročná a v mnohých právnych systémoch postavenie cudzieho práva nemusí nutne viesť k domnienke *iura novit curia* vo vzťahu k platnému zahraničnému právu.²⁰¹

Možnú participáciu zo strany strán sporu potvrdzuje aj judikatúra, kde z R 26/87 vyplýva, že na zistenie obsahu cudzieho práva môže súd požiadať aj toho účastníka, ktorý sa dovoľáva použitia cudzieho práva, aby poskytol text cudzích predpisov.²⁰²

6.2.1. Prostriedky na zistenie cudzieho práva

Ako sme uviedli vyššie, v zmysle citovaných ustanovení z českého a slovenského zákona o MPS vyplýva povinnosťou daná justičného orgánu urobiť všetko potrebné na zistenie obsahu cudzieho práva. Túto povinnosť je potrebné vnímať z toho pohľadu, že justičný orgán má zásadne zistiť obsah cudzieho práva akýmkoľvek dostupným a spoľahlivým spôsobom.²⁰³

Oba zákony vo svojich ustanoveniach exemplifikatívne enumerujú jednotlivé prostriedky, ktoré súd môže využiť na zabezpečenie obsahu cudzieho práva, kde sa jedná o nasledovné:

²⁰⁰ PEKÁR, Bernard., SLAŠŤAN, Miroslav. *Zisťovanie a používanie cudzieho práva v Slovenskej republike*. In: Dny práva 2015: kodifikácie obecné časti kolizného práva - cesta či omyl? 4. 1. vyd. - Brno: Masarykova univerzita, 2016., s. 187.

²⁰¹ NISHITANI, Y. *Treatment of Foreign Law: Dynamics towards Convergence? Vol. 26*. Cham: Springer International Publishing AG, 2017, s. 116.

²⁰² R 26/87, s. 491.

²⁰³ KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K., a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Praha: Aleš Čeněk, 2015, s. 363.

- I. vlastné zdroje
- II. všeobecne dostupné zdroje
- III. uloženie povinnosti účastníkom konania alebo
- IV. vyžiadanie informácie od Ministerstva spravodlivosti
- V. či iné vhodné prostriedky

Výpočet prostriedkov je len demonštratívny a neuprednostňuje sa žiadny zo spôsobov medzi sebou. Takisto uvedené prostriedky nie sú vo vzťahu nadriadenosti a podriadenosti, a preto prostriedky, ktoré na zistenie obsahu cudzieho práva súd použije závisia od jeho diskrečnej úvahy.²⁰⁴

Čo sa spôsobu zisťovania obsahu cudzieho práva z vlastných zdrojov, tento druh prostriedku závisí od posúdenia a vyhodnotenia spôsobilosti zistiť obsah cudzieho práva samostatne súdom. Súd môže v tomto zmysle disponovať vedomosťami o cudzom práve z vlastnej činnosti, prípadne absolvovaním zahraničného štúdia, znalosťou či ľahkou dostupnosťou použiteľného právneho v jeho záväznej podobe z internetových zdrojov a podobne. „*Je teda prípustné, aby všeobecné súdy vychádzali z vlastnej znalosti rozhodného práva, aj keď výslovne položili dôraz na znenie výroku vykonávaného rozhodnutia.*“²⁰⁵ Využitie tohto spôsobu bude závisieť od viacerých faktorov, ktoré ovplyvňujú procesnú situáciu daného prípadu. Či už je to charakter sporu, postavenie účastníkov konania a mnohé ďalšie procesné okolnosti. Alternatívne môže súd zistiť cudzie právo adresovaním žiadosti na účastníkov konania. V tomto smere je potrebné túto žiadosť odlíšiť od povinnosti účastníka konania zistiť obsah cudzieho práva, ktoré sa uplatňuje v štátoch presadzujúcich koncepciu faktu, kde sú účastníci konania povinní cudzie právo dokazovať. Poslednou exemplifikatívnou alternatívou uvedenou v zákone je možnosť vyžiadania si informácie od Ministerstva spravodlivosti. Postup Ministerstva spravodlivosti pri zisťovaní cudzieho práva závisí od prostriedkov, ktoré má k dispozícii. Predovšetkým bude na zisťovanie využívať bilaterálne medzinárodné zmluvy o právnej pomoci, či na zistenie cudzieho práva využije diplomatickú cestu.

Je potrebné upriamiť pozornosť na to, že i napriek enumerácii jednotlivých prostriedkov a nožnej súčinnosti aj iných subjektov v procese zisťovania cudzieho práva, sudca koná stále

²⁰⁴ PEKÁR, Bernard., SLAŠŤAN, Miroslav. *Zisťovanie a používanie cudzieho práva v Slovenskej republike*. In: Dny práva 2015: kodifikácie obecné časti kolizného práva - cesta či omyl? 4. 1. vyd. - Brno: Masarykova univerzita, 2016., s. 9.

²⁰⁵ Rozhodnutie NS ČR zo dňa 27. augusta 2013, sp. zn. 21Cdo 1012/2013, Rozhodnutie NS ČR 26. septembra 2007, sp. zn. 25 Cdo 1143/2006.

nezávisle, to znamená, že akékoľvek ovplyvnenie či už zo strany účastníkov konania pri predkladaní informácií o cudzom práve alebo prijatím informácie od Ministerstva spravodlivosti je *a priori* vylúčené.²⁰⁶ Okrem explicitne vymenovaných prostriedkov má sudca pri zisťovaní obsahu cudzieho práva možnosť využiť aj iné prostriedky, ktoré bude považovať za správne.²⁰⁷

Napríklad sa môže obrátiť na znalcov v odbore MPS, či využiť neformálnu pomoc v rámci justičnej spolupráce medzi súdmi.

6.3. Nemecko

Ako bolo analyzované už v predchádzajúcich kapitolách, v Nemecku je všeobecne akceptovaná zásada, že sudca musí poznať právo, a ak nemá dostatočné znalosti práva, ako je to bežne v prípade, keď musí aplikovať cudzie právo, je povinný vyšetriť, vykladať a uplatňovať takýto zákon z vlastnej iniciatívy.

Pokiaľ ide o cudzie právo, zásada *iura novit curia* je do určitej miery obmedzená článkom 293 ZPO, ktorý umožňuje vykonávať dôkazy o obsahu cudzieho práva a stanovuje povinnosť strán spolupracovať so súdom. V tomto článku sa však tiež uvádza, že súd nie je viazaný dôkazmi ponúkanými stranami a vo všeobecnosti je možné z tohto článku vyvodiť záver, že povinnosť sudcu uplatňovať cudzie právo z úradnej moci nevyhnutne zahŕňa jeho povinnosť zistiť aj jeho obsah z úradnej moci („Grundsatz der Amtsermittlung“).²⁰⁸

V tejto súvislosti je však ťažké všeobecne alebo abstraktne povedať, čo súd musí urobiť a koľko úsilia musí na zistenie cudzieho práva vynaložiť.²⁰⁹ Vždy sa bude vychádzať od okolností jednotlivého prípadu.²¹⁰

²⁰⁶ ŠTEFANKOVÁ, Natália. § 53 [Zistenie cudzieho práva]. In: LYSINA, Peter, ŠTEFANKOVÁ, Natália, ĎURIŠ, Michal, ŠTEVČEK, Marek. *Zákon o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom*. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 297.

²⁰⁷ Povinnosť uskutočniť všetky potrebné úkony na zistenie obsahu cudzieho práva je konkretizovaná v stanovisku občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu ČSSR z dňa 27/08/1987, sp. zn. Cpjf 27/86, uverejneného v Zbierke súdnych rozhodnutí a stanovísk R 26/87, s. 491.

²⁰⁸ Čl. 293 ZPO.

²⁰⁹ NISHITANI, Y. *Treatment of Foreign Law: Dynamics towards Convergence? Vol. 26*. Cham: Springer International Publishing AG, 2017, s. 189.

²¹⁰ OLG Hamm z 5. júna 2012, I-19 U 20/11.

6.3.1. Prostriedky na zistenie cudzieho práva

Podľa článku 293 ZPO si sudca v konaní môže v zásade slobodne zvoliť spôsob získania vedomostí o cudzom práve, na ktoré sa odvoláva nemecké medzinárodné právo súkromné. Predovšetkým má určitú voľnosť pri rozhodovaní o tom, či sa na tento účel začne formálne alebo neformálne dokazovanie. Výkon tejto voľnej úvahy však kontrolujú odvolacie súdy. Ak si sudca v konaní nesplní svoju povinnosť správne a dostatočne určiť obsah platného cudzieho práva, môže to byť napadnuté stranou, ktorej sa takéto zlyhanie nepriaznivo dotýka, v odvolacom konaní na nemeckom spolkovom súde.

Federálny súd sa však obmedzuje na preskúmanie, či súd prvého stupňa nezneužil svoju diskrečnú právomoc, a nemôže skúmať správne uplatňovanie cudzieho práva súdom prvého stupňa.²¹¹

Aj v prípade Nemecka možno rozlíšiť vo všeobecnosti 4 kategórie prostriedkov na zistenie cudzieho práva, a to vlastné zdroje, resp. znalosti súdu, neformálny postup, formálny postup či informácie od strán sporu.

Čo sa týka vlastných zdrojov, vychádzajúc z článku 293 ZPO sa dôkaz o cudzom práve vyžaduje len vtedy, ak ho sudca nepozná. V zmysle uvedeného je tak na sudcovi posúdiť a spoľahnúť sa či má na riešenie danej situácie svoje znalosti cudzieho práva, resp. si môže urobiť potrebný prieskum osobne preštudovaním literatúry o cudzom práve, ktorú má k dispozícii na súde, vo verejných knižniciach resp. prostredníctvom internetových zdrojov.²¹² Nie je teda viazaný formálnymi postupmi. Svoje znalosti môže do konania vložiť kedykoľvek, keď je presvedčený, že na rozhodnutie prípadu postačuje. Dôležité však je, že o tomto postupe musí strany vopred informovať a dať im možnosť sa k nemu vyjadriť.²¹³

Druhým možným spôsobom sú neformálne postupy. V rámci týchto si môže napríklad neformálne vyžiadať informácie od súkromných osôb, domácich alebo zahraničných úradov, veľvyslanectiev, konzulátov, univerzitných inštitútov a podobne. Rovnako je Nemecko súčasťou Európskej justičnej siete. Do tejto kategórie možno zaradiť aj žiadosť podľa Londýnskeho dohovoru o ktorého efektívnosti sa zmienime v nasledujúcich častiach tejto práce.

²¹¹ HAUSMANN, R. *Pleading and proof of foreign law : a comparative analysis*. The European legal forum = Forum iuris communis europae. 8th year (2008), Section I, s. 8.

²¹² NISHITANI, Y. *Treatment of Foreign Law: Dynamics towards Convergence? Vol. 26*. Cham: Springer International Publishing AG, 2017, s. 192 – 193.

²¹³ HAUSMANN, R. *Pleading and proof of foreign law : a comparative analysis*. The European legal forum = Forum iuris communis europae. 8th year (2008), Section I, s. 8.

Tretou a zároveň najbežnejšou metódou zisťovania cudzieho práva v Nemecku je konzultácia so znalcom priamo na súde, teda tzv. formálny postup zisťovania cudzieho práva.²¹⁴ Svoju povinnosť zistiť obsah cudzieho práva sudca spravidla splní tým, že si vyžiada znalecký posudok vedeckého ústavu. Pravidelne sú za expertov menované inštitúty ako *Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Privatrecht* v Hamburgu alebo univerzitné inštitúty pre porovnávacie právo alebo ich individuálni profesori. Niektorí kritici však tvrdia, že niekedy môže súd požiadať o znalecký posudok príliš rýchlo, hoci existujú jednoduchšie a nákladovo efektívnejšie spôsoby získania informácií.²¹⁵

Aj keď znalecký posudok nie je pre súd záväzný, zvyčajne sa ním bude riadiť. Touto praxou sa sudcovské funkcie do určitej miery prenášajú zo súdu na znalca.²¹⁶

V prípade ak sudca formálnym príkazom na vykonanie dôkazu požiada o znalecký posudok cudzieho práva, musí rešpektovať ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku o znaleckom dokazovaní²¹⁷, hoci cudzie právo nie je skutočnosť, ale zákon. V dôsledku toho, že sa rozhodol pre formálny postup dokazovania, je povinný vyzvať znalca, aby vysvetlil a obhájil svoj názor na pojednávaní, ak jedna zo strán o takýto výsluch znalca požiada.²¹⁸

Štvrtým prostriedkom zisťovania cudzieho práva sú informácie od strán sporu. Rovnako ako v ostatných skúmaných jurisdikciách, sú strany podľa nemeckého práva oprávnené zúčastniť sa na zisťovaní cudzieho práva, avšak žiadna zo strán nie je povinná dokazovať obsah cudzieho práva.²¹⁹ Aj keď strany dobrovoľne spolupracujú a ponúkajú dôkazy o zahraničnom práve, sudca nie je takýmto vyjadrením viazaný avšak je nutné, aby sa v prípade pochybností s poskytnutými informáciami zaoberal ich správnosťou. Povinnosťou strán je v každom prípade len spolupracovať, čo môže byť pre súd pomocou, ale rovnako ho to nezabavuje jeho vlastných povinností v súvislosti so zistením obsahu cudzieho práva.²²⁰

²¹⁴ NISHITANI, Y. *Treatment of Foreign Law: Dynamics towards Convergence? Vol. 26*. Cham: Springer International Publishing AG, 2017, s. 195.

²¹⁵ NISHITANI, Y. *Treatment of Foreign Law: Dynamics towards Convergence? Vol. 26*. Cham: Springer International Publishing AG, 2017, s. 195.

²¹⁶ HAUSMANN, R. Pleading and proof of foreign law : a comparative analysis. *The European legal forum = Forum iuris communis europae*. 8th year (2008), Section I, s. 9.

²¹⁷ Články 402 až 415 ZPO.

²¹⁸ HAUSMANN, R. Pleading and proof of foreign law : a comparative analysis. *The European legal forum = Forum iuris communis europae*. 8th year (2008), Section I, s. 9.

²¹⁹ BGH 26.10.1977; BGH 23.12.198.

²²⁰ NISHITANI, Y. *Treatment of Foreign Law: Dynamics towards Convergence? Vol. 26*. Cham: Springer International Publishing AG, 2017, s. 194.

6.4. Taliansko

Ustanovenie čl. 14, ods. 1 ZMPS IT vymenúva niektoré nástroje, ktoré môže sudca použiť na získanie znalostí o obsahu platných zahraničných predpisov. Ustanovenie explicitne odkazuje na nástroje uvedené v medzinárodných dohovoroch, na informácie získané prostredníctvom ministerstva spravodlivosti a na konzultácie s odborníkmi alebo špecializovanými inštitúciami.

Sudca si môže slobodne vybrať medzi jedným z týchto prostriedkov alebo ich kombinovať.²²¹ Neexistujú žiadne „primárne“ alebo normálne prostriedky. Vyhodnotenie okolností, ako charakter otázok, o ktorých sa bude rozhodovať, ich zložitosť, mieru dostupnosti cudzích zdrojov poznania, prípadný už získaný materiál v spise a pod. je na sudcovi, aby formuloval smer vyšetrovania, ktorý považuje za najvhodnejší.

Prostriedkom, ktorý sa štrukturálne odlišuje od ostatných, je obrátiť sa na odborníka alebo špecializovanú inštitúciu.

Ostatné nástroje nachádzajú spoločného menovateľa vo vyhľadávaní – rôznymi cestami – textových údajov o zahraničnej legislatíve. Nakoniec naznačený prístup, ktorý sa zameriava na zhromažďovanie iba textových normatívnych údajov, umožňuje sudcovi zhodnotiť legislatívu (možno sektorovú), ktorá sa týka daného prípadu, ale riskuje, že zanechá v tieni princípy zahraničnej právnej úpravy. že tvoria pozadie vyššie uvedenej právnej úpravy a spôsob, akým sa táto právna úprava skutočne chápe a uplatňuje v krajine, z ktorej vychádza, ako živé právo. Aby ste pochopili aj tieto aspekty, je často nevyhnutné spôľahnúť sa na odborníka.²²²

6.4.1. Prostriedky na zistenie cudzieho práva

V zmysle čl. 14 ZMPS IT sa v prvom rade predznamenáva na určenie obsahu cudzieho práva použitie nástrojov ustanovených medzinárodnými dohovormi. Čo sa týka praktickej aplikácie tohto ustanovenia, v skutočnosti existuje len málo dohovorov, ktoré sa konkrétne týkajú výmeny informácií o zahraničnom práve. Pokiaľ ide o Taliansko, najvýznamnejším textom je Európsky dohovor o informáciách o zahraničnom práve, ktorého analýza je predmetom nasledujúcej podkapitoly.

Popri Londýnskom dohovore existuje mnoho bilaterálnych dohovorov uzavretých Talianskom a to týkajúcich sa vzájomnej pomoci v občianskych a obchodných veciach, ktoré

²²¹ Čl. 14 ZMPS IT.

²²² FRANZINA, P., VANIN, O. *L'accertamento del diritto straniero. Norme e strumenti nella prospettiva del giudice e di altre autorità*. Torino: Giappichelli, 2021, s. 26 - 27.

ustanovujú všeobecnú povinnosť vzájomnej výmeny informácií o príslušných právnych predpisoch. Závazky tohto charakteru existujú medzi krajinami, ktoré nie sú viazané spomínaným Londýnskym dohovorom.²²³

Ďalším možným prostriedkom sú informácie získané prostredníctvom ministerstva spravodlivosti ako orgánu zodpovednému za pomoc súdnym orgánom pri získavaní cudzieho práva.²²⁴ Okrem toho je to samotné ministerstvo, ako je uvedené vyššie, ktoré je zodpovedné za zasielanie žiadostí formulovaných talianskymi sudcami a týkajúcich sa práva zmluvných štátov Londýnskeho dohovoru. Obdobné komunikačné a koordinačné funkcie sú v kompetencii ministerstva v rámci spomínaných bilaterálnych dohovorov v oblasti justičnej spolupráce.

Okrem toho v rámci ministerstva pôsobí aj taliansky kontaktný bod Európskej justičnej siete pre občianske a obchodné veci.

Tretím možným spôsobom zisťovania informácií je prostredníctvom využitia odborníkov a špecializovaných inštitúcií, ktoré sa zvyčajne nazývajú konzultantmi. Tento prostriedok je najčastejšie používaný a najúčinnjší pri zisťovaní zahraničných zákonov v Taliansku. Takýchto konzultantov vyberajú súdne orgány v súlade s článkami 191 – 202 CCP.²²⁵ Úlohou konzultantov je poskytnúť informácie nielen o normách príslušného cudzieho práva, ale aj o ich literatúre a výklade judikatúry a o akomkoľvek inom relevantnom materiáli. Takéto informácie poskytnuté konzultantmi nie sú záväzné pre súdne orgány.²²⁶

Štvrtým spôsobom sú informácie získané stranami sporu. Strany v tomto smere nenesú žiadne dôkazné bremeno. Ak však bezdôvodne odmietnu poskytnúť pomoc súdnemu orgánu, ich procesné správanie môže byť týmto orgánom hodnotené negatívne.²²⁷

Ďalšími prostriedkami, ktoré už nie sú uvedené v článku 14, sú konzulárne dokumentácie, pomoc od zahraničných konzulov, ktorí majú bydlisko v Taliansku a ktorí môžu túto pomoc poskytnúť na základe voľnej úvahy, Európska justičná sieť v občianskych a obchodných veciach, či priama komunikácia so zahraničnými justičnými orgánmi alebo iné oficiálne zdroje zahraničného práva dostupné na internete či vlastné poznatky a osobný prieskum.²²⁸

²²³ napr. s Tureckom, Egyptom, Libanonom a mnohé ďalšie.

²²⁴ CRITCHLEY, A. D. J. *The Application of Foreign Law in the British and German Courts*. 1st. ed., Oxford: Hart Publishing, 2022, s. 270.

²²⁵ Čl. 191 – 202 CCP.

²²⁶ CRITCHLEY, A. D. J. *The Application of Foreign Law in the British and German Courts*. 1st. ed., Oxford: Hart Publishing, 2022, s. 272.

²²⁷ CRITCHLEY, A. D. J. *The Application of Foreign Law in the British and German Courts*. 1st. ed., Oxford: Hart Publishing, 2022, s. 272.

²²⁸ CRITCHLEY, A. D. J. *The Application of Foreign Law in the British and German Courts*. 1st. ed., Oxford: Hart Publishing, 2022, s. 272.

Všetky uvedené možnosti sú potvrdené aj judikatúrou, uvedeným rozsudkom *Corte di Cassazione* z roku 2014.²²⁹

6.5. Európsky dohovor o informáciách o cudzom práve

Ďalšou alternatívou pri zisťovaní obsahu cudzieho práva je možnosť zabezpečiť informácie prostredníctvom Európskeho dohovoru o informáciách o cudzom práve, alebo tzv. Londýnskeho dohovoru.²³⁰ Účelom Dohovoru je uľahčiť postupy v tejto oblasti medzi jeho jednotlivými zmluvnými stranami, ktoré sa zaväzujú poskytovať informácie, keď sa v priebehu súdneho konania vyskytnú problémy cudzieho práva, týkajúce sa ich práva a konania v občianskej a obchodnej oblasti, ako aj o ich súdnom systéme. Európsky dohovor o informáciách o cudzom práve vznikol ako výsledok formálneho uznania Rady Európy, že zvyšujúci sa pohyb osôb a tovaru cez európske hranice má za následok vzájomné prenikanie zákonov a s tým spojenú potrebu preberať cudzie právo.

Londýnsky dohovor bol uzavretý v Londýne 7. júna 1968 a do platnosti vstúpil 17. decembra 1969. K roku 2024 Dohovor ratifikovalo 43 zo 47 členských štátov Rady Európy vrátane nami skúmaných krajín.

Dohovor poskytuje formálny mechanizmus na riešenie problémov z oblasti cudzieho práva vytvorením systému medzinárodnej vzájomnej pomoci na uľahčenie úlohy justičných orgánov pri získavaní informácií o cudzom práve v občianskej a obchodnej oblasti, ako aj o organizácii súdnictva v cudzích štátoch. Najnovší protokol je navrhnutý tak, aby rozšíril Dohovor aj na trestnú oblasť.²³¹ Podstatou dohovoru je, že členské krajiny súhlasia, že si budú navzájom poskytovať požadované informácie. V zmysle dohovoru, každá zmluvná strana zriadi alebo vymenuje dva orgány: „prijímajúci orgán“, ktorý bude prijímať žiadosti o informácie od inej zmluvnej strany a konať na základe jej žiadosti, a „odosielajúci orgán“, ktorý bude prijímať žiadosti o informácie od jej justičných orgánov a postúpi ich príslušnému zahraničnému prijímajúcemu orgánu.²³²

Žiadosti sa vo všeobecnosti obmedzujú na tie, ktoré pochádzajú od justičného orgánu a to aj v situácii, ak justičný orgán žiadosť nevypracoval.²³³ Žiadosť sa musí vzťahovať k už začatému súdnemu konaniu. V tomto smere teda nemôže jednať len o abstraktné žiadosti o informácie o

²²⁹ Cass. 26.5.2014, č. 11751.

²³⁰ Európsky dohovor o informáciách o cudzom práve (Londýnsky dohovor).

²³¹ Dodatkový protokol k Londýnskemu dohovoru.

²³² Čl. 2 Londýnskeho dohovoru.

²³³ V takýchto prípadoch bude potrebná autorizácia tohto justičného orgánu, viď. čl. 4 Londýnskeho dohovoru.

cudzom práve. Štáty, ktoré dostávajú žiadosti, majú povinnosť odpovedať, a táto odpoveď má byť poskytnutá čo najrýchlejšie. Určený orgán v prijímajúcom štáte môže žiadosť riešiť sám alebo poveriť príslušný orgán, aby sa ňou zaoberal. Ak majú vzniknúť nejaké náklady, je potrebné si ich vopred vyžiadať od štátu, ktorý informácie požaduje, v opačnom prípade nie je možné účtovať žiadne poplatky, keďže realizácia tohto spôsobu dožiadaní je vo všeobecnosti bezplatná.

Vo svojej ére prijatia predstavoval Dohovor prelomové riešenie. Napriek jeho výhodám ako bezplatnosť, vcelku jednoduchý postup aplikácie ako aj veľkému počtu signatárskych strán je Dohovor využívaný minimálne, ak vôbec nejako. Niektoré krajiny i napriek jeho ratifikácii dosiaľ nevyužili možnosť poskytovania informácii prostredníctvom tohto Dohovoru.²³⁴ Napríklad aj v Nemecku význam Londýnskeho dohovoru však zostáva otáznym aj z dôvodu, že rozhodnutia nižšej inštancie boli pri niekoľkých príležitostiach zrušené odvolaciami súdmi na základe toho, že sa považovalo za nedostatočné spoliehať sa na odpoveď poskytnutú len podľa Londýnskeho dohovoru.²³⁵ Zdá sa teda nezmyselné nariaďovať cudziemu orgánu, aby poskytol odpoveď, keď je nepravdepodobné, že by odpoveď bola prijateľná sama osebe, čo bude často prípad, keďže Londýnsky dohovor v podstate povoľuje len abstraktné otázky, ktoré bude ťažké stručne sformulovať spolu s obmedzenými dodatočnými informáciami, a preto je nepravdepodobné, že poskytnúť presnú odpoveď, ktorú domáci súd hľadá.

Akademici vo všeobecnosti kritizujú Londýnsky dohovor z viacerých dôvodov, jedným z nich je aj skutočnosť, že ten, kto žiadosť vybavuje, neuvidí súdny spis a z tohto dôvodu nebude komplexne rozumieť tomu, čo vlastne súd podávajúci žiadosť hľadá či potrebuje. Ďalším dôvodom je aj abstraktný charakter žiadostí či dlhé čakanie na odpoveď. Mechanizmus neposkytuje rovnakú príležitosť na diskusiu ako u znalca poučeného v bežnom konaní.²³⁶

²³⁴ Prípady Veľkej Británie.

²³⁵ CRITCHLEY, A. D. J. *The Application of Foreign Law in the British and German Courts*. 1st. ed., Oxford: Hart Publishing, 2022, s. 133.

²³⁶ CRITCHLEY, A. D. J. *The Application of Foreign Law in the British and German Courts*. 1st. ed., Oxford: Hart Publishing, 2022, s. 133-134.

7 Neschopnosť aplikovať zahraničné právo a riešenia vybraných krajín

Zisťovanie cudzieho práva nevedie vždy k želaným výsledkom pre rozhodnutie vo veci samej. Niekedy dochádza k situáciám, keď zistiť obsah cudzieho práva nie je úplne možné, resp. sú tu iné relevantné okolnosti, ktoré použitie cudzieho práva robia nemožným. Vo všeobecnosti sa však uznáva, že sudy by nemali okamžite aplikovať *lex fori*, ale namiesto toho najprv vynaložiť primerané úsilie na zistenie cudzieho práva predtým, ako sa budú môcť oprávnene uchýliť k náhradnému použitiu *lex fori*.²³⁷ V každom prípade jednoznačná odpoveď na túto otázku v rôznych členských štátoch EÚ neexistuje a určite to môže stranám sporu spôsobiť neospravedliteľné ťažkosti, čím sa vytvorí určitá úroveň právnej neistoty nezlučiteľná s riadnym fungovaním vnútorného trhu.

V prípadoch, keď nie je možné aplikovať cudzie právo na konkrétny spor s medzinárodným prvkom, sudy v rôznych štátoch pristupujú k podobným riešeniam tejto situácie. Medzi najčastejšie v rámci EÚ patrí aplikácia tzv. testu primeranosti či najčastejšie využívaný spôsob aplikácie *lex fori* namiesto cudzieho práva, v krajinách *common law* sa stretávame s odmietnutím či zamietnutím návrhu.

7.1. Testy primeranosti

V rámci jurisdikcii kontinentálneho práva v EJP sa vyskytujú štáty, ktoré pred uplatnením *lex fori* primárne využijú tzv. test primeranosti. V rámci tohto spôsobu sa rozlišujú dve metódy, a to metóda kolízneho práva a metóda hmotného práva. Obe z metód sú v niektorých krajinách vyslovene premietnuté do ich legislatívy.

Podstatou metódy kolízneho prístupu²³⁸ je poukázať na druhý najlepší zákon prostredníctvom využitia kolíznych noriem. Napr., ako sme už uviedli, v prípade Talianska, ak sudca nie je schopný zistiť uplatniteľné cudzie právo, je povinný hľadať iné kolízne kritériá, keď príslušné kolízne normy odkazujú alternatívne kolízne kritériá. Až v prípade neexistencie takýchto kolíznych noriem sa taliansky sudca odvolá na *lex fori*.²³⁹

²³⁷ NISHITANI, Y. *Treatment of Foreign Law: Dynamics towards Convergence? Vol. 26*. Cham: Springer International Publishing AG, 2017, s. 34 - 35.

²³⁸ Legislatívne premietnutá do zákonov v Taliansku a Portugalsku.

²³⁹ Článok 14 ods. 2 zákona ZMPS IT.

Ďalším vhodným príkladom tejto metódy je Portugalsko. Kde v prípade zlyhania zistenia uplatniteľného cudzieho práva v otázkach stavu a rodinných záležitostí, sa sudy odvolávajú na subsidiárne kolízne kritérium, ktoré je v tomto prípade právo obvyklého pobytu strán.

V prípade hmotnoprávnej metódy testu primeranosti sa sudca snaží zistiť predpokladaný obsah cudzieho práva. Táto metóda má v porovnaní s kolíznoprávnou metódou v teste primeranosti menšie praktické uplatnenie v štátoch EJP. Tento prístup rešpektuje význam a fungovanie kolíznych noriem tým, že sa snaží v maximálnej možnej miere uplatňovať primárne uplatniteľné cudzie právo a vyhýbať sa automatickému použitiu *lex fori*.²⁴⁰

Prívržencov tejto metódy je možné v upravenej podobe nájsť u niektorých nemeckých autorov, ktorí v tomto smere obhajujú flexibilný prístup k hľadaniu pravdepodobného pravidla podľa platného cudzieho práva alebo pravidla, ktoré s ním najbližšie súvisí.

V tomto zmysle zastávajú názor, že sudca by sa mal odvolávať na všeobecné zásady, jednotné právo alebo zásady zmluvného práva. Avšak tento prístup čelí značnej kritike medzi nemeckými akademikmi z dôvodu jeho obmedzeného využitia a spôsobovaniu právnej neistoty.²⁴¹

7.2. Aplikácia *lex fori*

Vo všeobecnosti, možno povedať, že najjednoduchší spôsob riešenia situácie, keď v rámci konania s cudzím prvkom nie je možné zistiť obsah cudzieho práva v primeranom časovom rámci v prípadoch, keď sudy využijú všetky dostupné prostriedky, sa javí ako možnosť použiť *lex fori*.

Mnoho štátov má túto alternatívu ustanovenú v právnych predpisoch, v iných európskych krajinách táto možnosť vyplýva priamo z judikatúry či akademického výskumu. Je možné tvrdiť, že uplatňovanie *lex fori* namiesto cudzieho práva, na ktoré poukazujú vnútroštátne pravidlá voľby práva, sa považuje za istý druh zlyhania celého systému MPS. Na druhej strane, alternatívnym použitím *lex fori* v prípadoch neschopnosti zistenia cudzieho práva sa môže zabezpečiť presadzovanie cieľov a zásad, na ktorých stoja domáce pravidlá voľby práva a tak dochádza v zásade k zachovávaniu spravodlivosti.²⁴²

²⁴⁰ Situácia napr. Portugalsko, Švajčiarsko.

²⁴¹ NISHITANI, Y. *Treatment of Foreign Law: Dynamics towards Convergence? Vol. 26*. Cham: Springer International Publishing AG, 2017, s. 35.

²⁴² NISHITANI, Y. *Treatment of Foreign Law: Dynamics towards Convergence? Vol. 26*. Cham: Springer International Publishing AG, 2017, s. 34.

7.3. Riešenia v štátoch zvykového práva

Napriek tomu, že táto práca je venovaná priestoru EJP, kde väčšina krajín presadzuje prístup k cudziemu právu ako právu, považujem za dôležité sa aspoň v krátkosti zmieniť o možných alternatívnych riešeniach v rámci systému *common law*.

V prípade krajín presadzujúcich prístup k cudziemu právu ako faktu je na stranách sporu aby cudzie právo dokázali. V tomto smere sa pristupuje aj k otázke pochybenia pri dostatočnom preukázaní cudzieho práva. Najčastejšie je riešením zamietnutie návrhu či tzv. prezumpcia podobnosti.

V prípade zamietnutia návrhu sa jedná o situáciu, kde strany sporu neuvedú dostatočné dôvody vo veci samej. Súdym jednoducho zamietnu žalobu, ktorá sa údajne riadi cudzím právom z dôvodu chýbajúceho dôkazu o cudzom práve. Toto stanovisko podporili niektorí poprední anglickí autori na základe toho, že štandardná aplikácia *lex fori*, by bola umelá, ak by sa spor zjavne riadil cudzím právom. Tento prístup je však v akademickej rovine značne kritizovaný, keďže jeho možným vyvrcholením môže byť v konečnom dôsledku až odmietnutie spravodlivosti. Na zmiernenie tohto spôsobu niektoré súdy vyzývajú stranu, aby upravila svoje vyjadrenia a predložila následne znalecké dôkazy.²⁴³

V prípade prezumpcie podobnosti sa jedná o situáciu keď strana dovolávajúca sa cudzieho práva, nepredloží dostatočné dôkazy o cudzom práve alebo sa zdrží dokazovania cudzieho práva. Súdym tak aplikujú *lex fori* na základe „prezumpcie podobnosti“. V tomto smere sa uplatní vyvrátiteľná domnienka, že cudzie právo je rovnaké ako *lex fori*. Tento prístup prevládal vo všetkých jurisdikciách založených alebo ovplyvnených tradíciou zvykového práva a tiež v niektorých jurisdikciách občianskeho práva. Bez toho, aby prinieslo konzistentný výsledok, judikatúra v Spojenom kráľovstve čoraz viac odmieta prezumpciu podobnosti, kde je zrejmé, že zahraničné právo pravdepodobne nebude rovnaké ako *lex fori*. Zmysel tohto prístupu je relevantný pravdepodobne v situáciách, pokiaľ konkrétne cudzie právo patrí do rovnakého právneho systému a má porovnateľné pravidlá ako právo štátu konajúceho súdu.²⁴⁴

²⁴³NISHITANI, Y. *Treatment of Foreign Law: Dynamics towards Convergence? Vol. 26*. Cham: Springer International Publishing AG, 2017, s. 36.

²⁴⁴ NISHITANI, Y. *Treatment of Foreign Law: Dynamics towards Convergence? Vol. 26*. Cham: Springer International Publishing AG, 2017, s. 32- 33.

7.4. Slovenská republika a Česká republika

V podmienkach českého a slovenského právneho poriadku pri neschopnosti aplikovať cudzie právo, resp. zistiť jeho obsah prichádza do úvahy aplikácia *lex fori* namiesto podľa kolíznych noriem inak uplatniteľného cudzieho práva, a to vo viacerých výnimočných prípadoch.

V prvom rade, v prípade situácie, keď súd nie je schopný v primeranej lehote zistiť obsah cudzieho práva, uplatní sa právo *lex fori*. Uvedená zásada bola implementovaná do §23 ZMPS ČR v roku 2012 a je značne podložená aj judikatúrou. V slovenskom právnom poriadku je zásada obsahom ustanovenia §53 ZMPS SR.

Čo sa týka samotného pojmu „primeraná lehota“ v tomto ohľade určite nemožno hovoriť o jednotne vymedzenom časovom rámci, ale vždy bude potrebné zvažovať všetky okolnosti prípadu, kde sa za rozhodujúce považuje predovšetkým samotná povaha predmetných skutočností a súvisiaca špecializácia právnej úpravy. Takisto za rozhodujúci faktor môže byť považovaná aj vzdialenosť národného práva od cudzieho, a to v zmysle geografickom, právnom či jazykovom.

Druhá možnosť použitia *lex fori* namiesto cudzieho práva nastáva v prípade existencie takzvaných imperatívnych noriem, ktoré je nutné zohľadniť bez ohľadu na rozhodné právo. Imperatívne normy sú súčasťou práva *lex fori*, veľmi výnimočne nimi môžu byť normy tretieho štátu. Aktuálne ani v českom ani v slovenskom legislatívnom prostredí neexistuje právna úprava, ktorá by určovala prevažujúce kogentné ustanovenia. V rámci EÚ sa kogentné pravidlá týkajúce sa zmluvných záväzkov riadia nariadením Rím I²⁴⁵, ktorý sa v podstate riadi Dohovorom o práve rozhodnom pre zmluvné záväzky (Rímsky dohovor).²⁴⁶ Otázka kogentných pravidiel v mimozmluvných záväzkoch bola vyriešená nariadením Rím II. Relevantné sú aj niektoré medzinárodné dohovory a dohody.²⁴⁷

Ďalšou zo situácií, avšak v praxi výnimočnou²⁴⁸ skôr situáciou, kedy môže dôjsť k neuplatneniu cudzieho práva napriek tomu, že podľa kolíznych noriem by sa tak malo stať, je prípad tzv. výhrady verejného poriadku.²⁴⁹ Výhrada verejného poriadku predstavuje inštitút medzinárodného práva súkromného a procesného každého štátu, ktorej základným zmyslom je

²⁴⁵ Nariadenie Rím I.

²⁴⁶ Rímsky dohovor.

²⁴⁷ ESPLUGUES, C., IGLESIAS, J. L., PALAO, G. *Application of Foreign Law*, 1st. Ed. Munich: Sellier, 2011, s. 179.

²⁴⁸ Rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR zo dňa 8. 12. 2008, sp. zn. 21 Cdo 4196/2007.

²⁴⁹ Čl. 36 ZMPS ČR, rovnako aj ZMPS SR.

ochrana základných princípov politického a sociálno-právneho poriadku štátu (tvoriacich spoločne tzv. verejný poriadok – *ordre public*) pred účinkami cudzieho práva.²⁵⁰

Ustanovenie výhrady verejného poriadku v právnom poriadku umožňuje a zároveň zaväzuje odmietnuť použitie ustanovení zahraničného práva za podmienok, že účinky použitia takéhoto cudzieho práva by bolo zásadne neprijateľné.²⁵¹ To znamená, že v takomto prípade nedôjde k aplikácii cudzieho práva, ale sa použijú príslušné ustanovenia práva vnútroštátneho.

Ustanoveniam verejného poriadku²⁵² treba rozumieť tak, že norma cudzieho práva nesmie byť v zjavnom rozpore s ustanoveniami predstavujúcimi základné kamene slovenského verejného poriadku, na ktorých je potrebné bezvýhradne trvať.

Za jadro jeho obsahu je možné považovať základné hodnoty, na ktorých spočívajú ciele Európskej únie, a určitý minimálny štandard vyplývajúci z práva Európskej únie, napríklad z predpisov na ochranu spotrebiteľa či z predpisov európskeho súťažného práva, kedy je úprava presadzovaná voči právnym poriadkom nečlenských štátov.²⁵³

V podmienkach českého a slovenského práva sa výhrada verejného poriadku uplatní hlavne v oblastiach, akými sú rovnosť rás či pohlaví, či predpisy týkajúce sa detí.²⁵⁴ Menej časté sú prípady týkajúce sa majetkových vecí.

Je povinnosťou súdu vždy *in concreto* posúdiť, či účinok cudzieho práva neodporuje verejnému poriadku. Ustanovenia týkajúce sa výhrady verejného poriadku je možné nájsť explicitne uvedené v európskom práve.²⁵⁵ Avšak, čo sa však týka definície tohto pojmu, v tomto smere je vylúčené aby na úrovni EÚ bol tento pojem ohraničene definovaný, keďže sa jedná o vnútroštátnu hodnotu vymedzenú osobitne každým štátom.²⁵⁶

²⁵⁰ ROZEHNALOVÁ, N., VALDHANS, J., DRLIČKOVÁ, K. KYSELOVSKÁ, T. Medzinárodní právo soukromé Evropské unie, 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 109.

²⁵¹ KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K., a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Praha: Aleš Čeněk, 2015, s. 191.

²⁵² § 36 ZMPS SR a § 4 ZMPS ČR.

²⁵³ PAUKNEROVÁ, Monika. § 4. Výhrada veřejného pořádku. In: PAUKNEROVÁ, Monika et al. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 42.

²⁵⁴ R 26/87.

²⁵⁵ Římský dohovor, Řím I, Řím II

²⁵⁶ CSACH, K., GREGOVÁ ŠIRICOVÁ E., JÚDOVÁ, E. *Úvod do štúdia medzinárodného práva súkromného a procesného*, 2. vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer SR s. r. o., 2018, s. 61.

7.5. Nemecko

V súčasnosti nemecké právo neposkytuje zákonné riešenie na problém, keď sudca nie je schopný zistiť obsah cudzieho práva.²⁵⁷ Historicky sa v návrhu zákona z konca devätnásteho storočia stanovilo, že keď strany nemohli dokázať, že cudzie právo bolo odlišné od nemeckého sa predpokladalo, že je totožné s nemeckým právom. Takéto znenie by zjavne viedlo k aplikácii *lex fori*.

V súčasnosti je však v Nemecku táto otázka veľmi sporná. Každopádne, súd musí rozhodnúť a nemôže odoprieť výkon spravodlivosti. Musí teda nájsť riešenie aj vtedy, keď obsah platného cudzieho práva nie je možné reálne zistiť.²⁵⁸ Na jednej strane, najmä judikatúra uprednostňuje aplikáciu *lex fori*, na strane druhej sú tu názory, ktoré majú v úmysle byť flexibilnejšie a odporúčajú aplikáciu všeobecných zásad práva, práva najbližšie súvisiaceho ako sme sa zmienili v začiatku tejto kapitoly. Takisto sú tu názorové tendencie, ktoré smerujú ku kolíznemu riešeniu tejto otázky, teda aplikáciu práva, ktoré by sa uplatnilo subsidiárne („kollisionsrechtliche Hilfsanknüpfung“) alebo alternatíva diskutovaná v odborných spisoch je uplatnenie jednotného práva (napr. CISG).²⁵⁹

Spolkový najvyšší súd spomenul ďalšiu možnosť: keď nemožno určiť obsah platného cudzieho práva, ale uplatnenie *lex fori* vedie k „mimoriadne neuspokojivým“ výsledkom, súd môže použiť cudzie právo, ktoré „úzko súvisí“ s platným zahraničným právom alebo aplikovať to, čo považuje za pravdepodobný obsah platného práva.²⁶⁰

Je však celkom zrejmé, že z praktických dôvodov súdy zvyčajne nebudú konať podľa týchto návrhov. Takéto rozhodnutie by si zvyčajne vyžadovalo rozsiahle a hĺbkové odôvodnenie a strany by ho tiež veľmi pravdepodobne napadli. Vo veľkej väčšine prípadov preto súdy prijímajú „domáci prístup“ a uprednostňujú dá sa povedať jednoduché uplatnenie *lex fori*.²⁶¹

²⁵⁷ NISHITANI, Y. *Treatment of Foreign Law: Dynamics towards Convergence? Vol. 26*. Cham: Springer International Publishing AG, 2017, s. 208.

²⁵⁸ NISHITANI, Y. *Treatment of Foreign Law: Dynamics towards Convergence? Vol. 26*. Cham: Springer International Publishing AG, 2017, s. 209.

²⁵⁹ ESPLUGUES, C., IGLESIAS, J. L., PALAO, G. *Application of Foreign Law*, 1st. Ed. Munich: Sellier, 2011, s. 109

²⁶⁰ BGH, 23.12.1981, IVb ZR 643/80, NJW 1982, 1215. str. 109 esplugues

²⁶¹ ESPLUGUES, C., IGLESIAS, J. L., PALAO, G. *Application of Foreign Law*, 1st. Ed. Munich: Sellier, 2011, s. 109

7.6. Taliansko

Aj v medziach talianskeho právneho poriadku dochádza k situáciám, keď zistenie cudzieho práva nie je možné, resp. jeho uplatneniu bránia určité dôvody. V týchto prípadoch platí subsidiárne pravidlo uvedené v § 14, ods. 2 zákona č. 218/1995: „*Ak sudca nie je schopný zistiť uvedené cudzie právo ani s pomocou strán, použije uvedené právo s použitím iných spojovacích kritérií, ktoré možno predpokladať pre rovnakú legislatívnu hypotézu*“. V opačnom prípade pokračuje ustanovenie znením „*uplatní sa talianske právo*“.

Z citovaného ustanovenia je možné vidieť, ako sa zákonodarca z roku 1995 zamýšľal odmietnuť *a priori* prevahu práva príslušného súdu nad cudzím právom, pričom stanovil podmienky na zabezpečenie toho, aby cudzie právo, keď sa naň kolízna norma odvoláva, si našlo čo najväčšie uplatnenie.²⁶²

Za zmienku stojí uviesť to, že podľa názoru judikatúry, akceptovanej doktrínou, ak sa sudca nachádza v situácii „nemožnosti“ zistenia obsahu cudzieho práva, aj keď by zistenie, samo o sebe v abstraktnej rovine bolo možné, vyžadovalo by si to čas nezlučiteľný s osobitnými požiadavkami na rýchlosť, ktoré charakterizujú prebiehajúce konanie, v skutočnosti by taliansky sudca, ktorý by na vydanie preventívneho opatrenia musel normálne posúdiť dôvody odvolateľa na základe cudzieho práva môže, vzhľadom na naliehavosť konať, legitímne rozhodnúť o tomto bode v súlade s talianskym právom.²⁶³

Aj v rámci talianskeho právneho systému sa ocitá otázka, keď cudzie právo by mohlo byť v rozpore s verejným poriadkom. Jedná sa o klauzulu o výnimke, jej uplatnenie musí podliehať podmienke, že v prípade, že by sa na daný prípad uplatnilo cudzie právo, došlo by k závažnému porušeniu domácich základných zásad. V zmysle čl. 16 ods. 2 ZMPS IT je znenie takmer identické ako v čl. 14 tohto zákona, kde sa ustanovuje: *ak je použitie cudzieho práva uvedeného v prvom stupni vylúčené z dôvodu, že je v rozpore s verejným poriadkom, použije sa právo, na ktoré sa odvolávajú akékoľvek iné spojovacie kritériá, ktorých účelom je prípad upraviť; ak sa toto riešenie ukáže ako nemožné, nastupuje talianske právo*.

V zmysle uvedeného, ak sudca dospeje k záveru, že normy cudzieho práva narúšajú základné pravidlá talianskeho právneho systému, musí v zmysle článku 16 ZMPS IT odmietnuť uplatnenie takéhoto cudzieho práva. V tomto bode sa vráti k príslušnej kolíznej norme, aby si overil, či

²⁶² FRANZINA, P., VANIN, O. *L'accertamento del diritto straniero. Norme e strumenti nella prospettiva del giudice e di altre autorità*. Torino: Giappichelli, 2021, s. 41-42.

²⁶³ FRANZINA, P., VANIN, O. *L'accertamento del diritto straniero. Norme e strumenti nella prospettiva del giudice e di altre autorità*. Torino: Giappichelli, 2021, s. 42.

stanovuje iné kolízne kritérium uplatniteľné na daný prípad. V kladnom prípade vybaví vec podľa iného cudzieho práva, na ktoré odkazuje. Ako konečné riešenie sa aj v tomto prípade pripúšťa aplikácia *lex fori*, ktorého cieľom je zabezpečiť plnú funkčnosť mechanizmov MPS.

Čo sa týka rozsahu aplikácie *lex fori* namiesto cudzieho práva, Najvyšší súd²⁶⁴ v tomto smere upresnil, že ak sudca dospeje k záveru, že dôjde ku subsidiárnemu uplatneniu talianskeho práva, „*uplatní všetky pravidlá, ktoré mu poskytuje*“. Uvedené vyjadrenie Najvyššieho súdu predznamenáva „úplné“ opustenie zákona, na ktorý sa pôvodne odkazovalo a rovnako úplné nahradenie zákonom uvedeným subsidiárne.²⁶⁵

²⁶⁴ Cass. 9. mája 2007, č. 10549.

²⁶⁵ ESPLUGUES, C., IGLESIAS, J. L., PALAO, G. *Application of Foreign Law*, 1st. Ed. Munich: Sellier, 2011, s. 248.

8 Cezhraničné dokazovanie v Európskom justičnom priestore

V súkromnoprávných konaniach s cudzím prvkom a najmä na úrovni členských štátov EÚ nezriedka dochádza k situáciám, kedy je potrebné vykonať dôkaz v inom členskom štáte, ako je štát, v ktorom je o danej veci vedené súdne konanie. Môže ísť o prípady, kedy je potrebné vypočuť svedka, účastníka konania alebo znalca v inom členskom štáte, či vykonať obhliadku určitého miesta v zahraničí.²⁶⁶ Zvyšujúca sa početnosť sporov s medzinárodným prvkom na území EÚ vyplýva okrem iného z neustáleho vývoja a prehľbovania spolupráce v rámci jednotného vnútorného trhu EÚ, v ktorom je zaistený voľný pohyb tovaru, služieb, kapitálu a osôb.²⁶⁷

Európski sudcovia musia v dôsledku rapídneho rastu cezhraničných sporov čeliť mnohým výzvam aj v oblasti vykonávania dôkazov. Cezhraničné vykonávanie dôkazov tak predstavuje jeden z najdôležitejších procesných úkonov cezhraničného súdneho konania a zároveň poskytuje rámec pre spoluprácu medzi jurisdikciami s cieľom uľahčiť efektívnu výmenu dôkazov.²⁶⁸

Je potrebné zdôrazniť, že vykonávanie dôkazov v zahraničí v rámci súdnictva ako súčasť štátnej moci, je prejavom štátnej suverenity. Rozsah pôsobnosti *ratione loci* daného občianskeho práva procesného je preto obmedzený zásadou teritoriality a štátnou suverenitou. Cezhraničné vykonávanie dôkazov v prebiehajúcim konaní pred súdom je preto obmedzené tradičnou inherentnou neschopnosťou súdu vykonávať súdnu činnosť v zahraničí. Z týchto dôvodov boli vytvorené právne nástroje umožňujúce spoluprácu súdov rôznych štátov pri cezhraničnom vykonávaní dôkazov.²⁶⁹

Cieľom tejto kapitoly je poskytnúť prehľad o právnych nástrojoch regulujúcich problematiku cezhraničného dokazovania v EJP a o jednotlivých režimoch, v ktorých môže dokazovanie s rôznymi štátmi prebiehať. Z dôvodu komplexnosti témy cezhraničného vykonávania dôkazov a zamerania predkladanej rigorózne práce na oblasť EJP ako takého bude v nasledujúcom texte pozornosť venovaná iba vybraným otázkam z tejto problematiky. V zmysle uvedeného bude nasledujúci text venovaný rozboru právnych predpisov predovšetkým na úrovni medzinárodného a únieového práva. Národnej úprave sa v tejto časti práce zaoberať autorka nebude. Hlavným

²⁶⁶ CSACH, K., GREGOVÁ ŠIRICOVÁ E., JÚDOVÁ, E. *Úvod do štúdia medzinárodného práva súkromného a procesného*, 2. vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer SR s. r. o., 2018, s. 300.

²⁶⁷ Limits to Cross Border Evidence Taking. [online]. [cit. 2024-02]. Dostupné z: <https://eapil.org/2020/07/27/limits-to-cross-border-evidence-taking/>.

²⁶⁸ Limits to Cross Border Evidence Taking. [online]. [cit. 2024-02]. Dostupné z: <https://eapil.org/2020/07/27/limits-to-cross-border-evidence-taking/>.

²⁶⁹ KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K., a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Praha: Aleš Čeněk, 2015, s. 368.

centrom pozornosti bude analýza revidovaného Nariadenia o vykonávaní s ohľadom na relevantnú judikatúru SD EÚ.

8.1.Pramene úpravy a spôsoby cezhraničného dokazovania v EJP

Cezhraničné vykonávanie dôkazov v rámci Európskej únie predstavuje širokú oblasť, v ktorej existuje viacero prístupov k získavaniu a vykonávaniu dôkazov. Tradične sa v rámci MPS stretávame s tromi typmi nástrojov, ktoré regulujú právne vzťahy v rámci európskeho priestoru, a to národnými, medzinárodnými a úniiovými. Jednotlivé pramene a ich preklady používajú rôznu terminológiu a niektoré nerozlišujú medzi samotným dôkazom a procesom dokazovania. Táto práca zavedenú terminológiu preberá a frázami „vykonávanie dôkazu“ či „získavanie dôkazu z cudziny“ je myslený práve proces dokazovania.

Najdôležitejším európskym nástrojom regulujúcim problematiku cezhraničného dokazovania v súčasnosti je Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2020/1783 z 25. novembra 2020 o spolupráci medzi súdmi členských štátov pri vykonávaní dôkazov v občianskych a obchodných veciach, ktoré je prepracovanou verziou Nariadenia Rady (ES) č. 1206/2001 z 28. mája 2001 o spolupráci medzi súdmi členských štátov pri vykonávaní dôkazov v občianskych a obchodných veciach, vôbec prvého právneho predpisu regulujúceho problematiku cezhraničného dokazovania v EÚ.²⁷⁰ Je potrebné zdôrazniť, že uvedené európske Nariadenia nie sú úplne prvotnými úpravami tejto problematiky, keďže svoju právnú úpravu stavajú na obdobných princípoch už obsiahnutých v multilaterálnych medzinárodných zmluvách z 20. storočia.²⁷¹

Konkrétne sa jedná okrem iného o Haagsky dohovor o civilnom súdnom konaní z roku 1905, a najmä Haagsky dohovor o vykonávaní dôkazov v cudzine vo veciach občianskych a obchodných z roku 1970 (ďalej aj ako Haagsky dohovor o dokazovaní).²⁷² Prvé dva z uvedených dohovorov predstavovali len veľmi slabú úpravu cezhraničného dokazovania, keďže svojím spôsobom umožňovali len výkon dôkazov prostredníctvom konzulárnych úradníkov. Prelomovým predpisom v rámci problematiky cezhraničného dokazovania, a zároveň východiskovým bodom európskych nariadení je až Haagsky dohovor o dokazovaní. Z dôvodu jeho dôležitého vplyvu na európsku legislatívu mu bude venovaná samostatná podkapitola.

²⁷¹ CSACH, K., GREGOVÁ ŠIRICOVÁ L., JÚDOVÁ, E. *Úvod do štúdia medzinárodného práva súkromného a procesného*, 2. vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer SR s. r. o., 2018, s. 300.

²⁷² Česká republika je zmluvnou stranou všetkých troch dohovorov.

Uvedené medzinárodné zmluvy boli dojednané a prijaté na pôde Haagskej konferencie medzinárodného práva súkromného, ktorá je jednou významnou medzivládnu organizáciou s počiatkami jej pôsobenia siahajúc až do roku 1893. Jej poslaním je riešiť mnohé otázky medzinárodného práva súkromného poskytovaním medzinárodne dohodnutých riešení vytvorených prostredníctvom rokovaní, prijímania a uplatňovania medzinárodných zmlúv, dohovorov, ktorých sa štáty môžu stať zmluvnými stranami, a nástrojov soft law, ktoré môžu viesť štáty pri rozvoji vlastných legislatívnych riešení.²⁷³

Ako globálna medzivládna organizácia v súčasnej dobe sa skladá z 91 členov – 90 štátov a Európskej únie – zastupujúcich všetky regióny sveta. Okrem toho stále väčší počet nečlenov buď podpísalo alebo sa stalo zmluvnými stranami dohovorov Haagskej konferencie. Výsledkom je, že jej činnosť zahŕňa viac ako 150 krajín po celom svete.²⁷⁴

Za dôležité považujem spomenúť aj ďalšie právne inštrumenty, ktorých použitie však v súčasnosti medzi žiadnymi štátmi EÚ nie je možné, práve z dôvodu vyčerpávajúcej právnej úpravy obsiahnutej v európskych nariadeniach a Haagskom dohovore. Avšak v prípade súdneho konania môže nastať situácia, kedy nebude možné pri dokazovaní v zahraničí postupovať na základe žiadneho z tu rozoberaných nástrojov. K takejto situácii môže dôjsť v prípade, že cudzí štát nie je členským štátom EÚ a nie je ani zmluvným štátom niektorého z multilaterálnych Haagskych dohovorov o právnej pomoci. V takom prípade je potrebné zistiť, či má daný štát (napr. ČR, SR) s dotknutým štátom uzavretú bilaterálnu alebo dvojstrannú medzinárodnú zmluvu o právnej pomoci. Pokiaľ neexistuje ani bilaterálna medzinárodná zmluva, bude treba postupovať podľa vnútroštátneho práva, napr. v ČR podľa časti piatej ZMPS ČR upravujúcej „Právnu pomoc v styku s cudzinou.“²⁷⁵ Ich analýza však presahuje rozsah tejto práce, a preto im nebude venovaná osobitná pozornosť.

Na základe uvedených faktov je možné hierarchicky usporiadať potenciálne spôsoby využitia nástrojov v rámci cezhraničného dokazovania nasledovne:

1. V prípade, že daný štát patrí medzi členské štáty Európskej únie (s výnimkou Dánska), uplatňuje sa Nariadenie.
2. Ak daný štát nie je členským štátom EÚ alebo patrí medzi členské štáty vrátane Dánska, platia dvojstranné a mnohostranné medzinárodné zmluvy.

²⁷³ HCCH | *About HCCH*. [online]. [cit. 2024-02]. Dostupné na internete: <https://www.hcch.net/en/about>.

²⁷⁴ HCCH | *About HCCH*. [online]. [cit. 2024-02]. Dostupné na internete: <https://www.hcch.net/en/about>.

²⁷⁵ §102 - §110 ZMPS ČR.

3. V prípade, že nie je možné uplatniť ani jeden z predchádzajúcich prípadov, uplatňuje sa vnútroštátna regulácia.

8.2. Haagsky dohovor o vykonávaní dôkazov v cudzine v občianskych a obchodných veciach

Ako bolo uvedené už v predchádzajúcej časti, otázke cezhraničného dokazovania sa v medzinárodnom meradle venovali už Dohovor o civilnom súdnom konaní z roku 1905 a Dohovor o civilnom konaní z roku 1954.²⁷⁶ Najväčším úspechom spolupráce štátov v tejto oblasti však bolo dojednanie Haagskeho dohovoru o dokazovaní, ktorý bol prijatý na pôde Haagskej konferencie o medzinárodnom práve súkromnom v roku 1968 a k jeho uzavretiu došlo dňa 18. marca 1970.

Hlavným účelom Haagskeho dohovoru o dokazovaní bolo okrem revízie a modernizácie Dohovoru o civilnom konaní z roku 1954 predovšetkým zlepšenie doterajšieho spôsobu dožiadania o právnu pomoc. Dohovor zaviedol nové metódy cezhraničného dokazovania, čo prispievalo k jeho ďalšiemu cieľu, ktorým bolo celkové posilnenie medzinárodnej spolupráce vo veciach občianskych alebo obchodných.²⁷⁷ Hlavným motívom prijatia Haagskeho dohovoru bolo v zmysle uvedeného obnoviť a modernizovať články 8 až 16 Haagskeho dohovoru o civilnom súdnom konaní z roku 1905 uľahčením zasielania a vykonávania dožiadaní²⁷⁸ a „vytvoriť prepojenie medzi systémom vykonávania dôkazov kontinentálneho a zvykového práva“.²⁷⁹ Posledné uvedené bolo dosiahnuté zahrnutím pravidiel o vykonávaní dôkazov komisárom. Výsledkom bolo, že Anglicko, Spojené štáty americké a ďalšie krajiny so zvykovým právom, ako napríklad Austrália, dohovor ratifikovali.

Dohovor stanovuje postupy, ktoré sa zameriavajú na vykonávanie dôkazov, ktoré sú "použiteľné" v štáte konajúceho súdu, pričom zároveň rešpektujú suverenitu a súdnu prax štátu, v ktorom sa daný dôkaz nachádza. Dohovor o dokazovaní predstavuje kľúčový krok v procese získavania dôkazov v zahraničí, pretože prekonáva časové a finančné obmedzenia spojené s postupmi podľa národných pravidiel a iných nástrojov medzinárodného práva.

²⁷⁶ Dohovor nadobudol pre Československú socialistickú republiku platnosť 11. augusta 1966. Pozri Vyhláška ministra zahraničných vecí č. 72/1966 Zb. o Dohovore o civilnom konaní z 1. marca 1954.

²⁷⁷ HCCH | #20 - Status table. Dostupné na: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=82>.

²⁷⁸ Porov. preambulu Haagskeho dohovoru o vykonávaní dôkazov.

²⁷⁹ AMRAM, P. W. *Explanatory Report on the 1970 Hague Evidence Convention (1970)*. [online]. [cit. 2024-2]. Dostupné na: <http://www.hcch.net/upload/expl20e.pdf>

Dnes je zmluvnými stranami Haagskeho dohovoru o dôkazoch 66 štátov.²⁸⁰ V mene Československej socialistickej republiky bol Dohovor podpísaný v Haagu 6. februára 1975, a nadobudol platnosť na území Československa dňa 11. júla 1976.²⁸¹

Ako bolo spomenuté v predchádzajúcom texte, Dohovor, má zásadný význam ako východiskový dokument pre vypracovanie a implementáciu európskych nariadení o dokazovaní. Napriek existujúcim súčasným rozdielom v legislatívnych rámcoch a právnych normách medzi rôznymi jurisdikciami, tento Dohovor poskytuje spoločný základ a harmonizovaný prístup k procesu získavania dôkazov v medzinárodných právnych sporoch.²⁸²

Čo sa týka vecnej pôsobnosti dohovoru, jeho rozsah je obmedzený na vykonávanie dôkazov v „občianskych alebo obchodných veciach“.²⁸³ Dohovor tento pojem nedefinuje. S cieľom posilniť súdnu pomoc pri vykonávaní dôkazov v občianskych a obchodných veciach medzi zmluvnými štátmi v čo najväčšej možnej miere, tento pojem by sa mal vykladať autonómne, nie výlučne s ohľadom na právo štátu dožadujúceho alebo dožiadaného, ako uvádza Stály úrad Haagskej konferencie medzinárodného práva súkromného, kde okrem toho v súvislosti s uvedenými pojmami uviedol nasledovné:²⁸⁴

„a. Komisia považovala za žiaduce, aby sa slová „občianske alebo obchodné veci“ vykladali autonómnym spôsobom bez toho, aby sa odvolávali výlučne na právo dožadujúceho štátu alebo právo dožiadaného štátu, alebo oba zákony kumulatívne.

b. V „sedej zóne“ medzi súkromným a verejným právom by historický vývoj naznačoval možnosť liberálnejšej interpretácie týchto slov. Predovšetkým sa akceptovalo, že záležitosti ako konkurz, poistenie a zamestnanosť môžu patriť do rozsahu tohto pojmu.

c. Na rozdiel od toho sa zdá, že ostatné záležitosti, ktoré väčšina štátov považuje za spadajúce pod verejné právo, napríklad daňové záležitosti, ešte nie sú pokryté dohovormi v dôsledku tohto vývoja. (...).”

²⁸⁰ Ku dňu spísania tejto rigorózne práce. <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=82>

²⁸¹ Vyhláška č. 129/1976 Zb., o Dohovore o vykonávaní dôkazov v cudzine v občianskych a obchodných veciach. In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-2]. Dostupné z: www.aspi.sk. ISSN 2336-517X.

²⁸² Nariadenie je predmetom nasledujúcich kapitol.

²⁸³ Článok 1 ods. 1 Haagskeho dohovoru o vykonávaní dôkazov.

²⁸⁴ HCCH. Report on the work of the Special Commission of April 1989 on the operation of the Hague Service and Evidence Conventions. Strana 7. Dostupné na: <https://www.hcch.net/en/publications-and-studies/details4/?pid=2281>.

8.2.1. Postup vykonávania dôkazov prostredníctvom Haagskeho dohovoru o vykonávaní dôkazov

Dohovor zakotvuje niekoľko spôsobov cezhraničného výkonu dôkazov. Prvým spôsobom je tzv. **priamy výkon dôkazu**, resp. priame dožiadanie prostredníctvom ústredných orgánov zmluvných štátov. Priame dožiadanie spočíva v zaslaní oficiálnej žiadosti justičného orgánu zmluvného štátu na príslušný orgán iného zmluvného štátu, aby sa vykonal dôkaz alebo iný súdny úkon. Medzi jednotlivými ústrednými orgánmi určenými štátmi existuje priamy styk, to znamená, že dožadujúci súd sa v prípade potreby obráti na vlastný ústredný orgán, ktorý následne dožiadanie súdu adresuje ústrednému orgánu príslušného štátu, ktorý dožiadanie finálne odovzdá príslušnému súdu. Je povinnosťou každého zmluvného štátu, aby si určil orgán, ktorý bude vykonávať ústredný orgán zabezpečujúci uvedený priamy styk.²⁸⁵

V prípade ak je daný justičný orgán nepríslušný, dožiadanie postúpi *ex officio* justičnému orgánu príslušnému. Vybavené dožiadanie sa vracia rovnakou cestou späť.²⁸⁶

Článok 3 stanovuje minimálne **obsahové požiadavky**, ktoré musí žiadosť o dožiadanie obsahovať. V zmysle tohto článku, musí byť obsahom žiadosti špecifikácia dôkazov, ktoré sa majú získať, konkretizácia samotného konania a účastníkov konania, prípadne svedka, ktorý má byť vypočutý a podobne.²⁸⁷ Pokiaľ ide o posledné uvedené, musí obsahovať aj príslušné otázky alebo vyhlásenie o predmete, v súvislosti s ktorým má byť osoba vypočúvaná. Ak sa požaduje predloženie dokumentov, žiadosť ich musí identifikovať.²⁸⁸

Je dôležité oboznámiť cudzí orgán, ktorý svedka vypočuje, so všetkými skutočnosťami, ktoré sú potrebné na výsluch. Z pohľadu súdu prvej inštancie sa teda odporúča poskytnúť cudziemu orgánu, ako je uvedené v článku 3 ods. 1 písm. f) Haagskeho dohovoru o vykonávaní dôkazov, buď otázky, alebo vyhlásenie predmet, ale oba kumulatívne.²⁸⁹

Na stránke Haagskej konferencie sú k dispozícii aj vzorové formuláre, ktorých použitie však na rozdiel od Nariadenia nie je povinné.²⁹⁰

²⁸⁵ Čl. 2 Haagskeho dohovoru o dokazovaní.

²⁸⁶ Čl. 6 Haagskeho dohovoru o dokazovaní.

²⁸⁷ Čl. 3 Haagskeho dohovoru o dokazovaní.

²⁸⁸ Čl. 3 ods. 1 písm. d-g Haagskeho dohovoru o dokazovaní.

²⁸⁹ MARRAIS, P. C. L. S. *Cross-border taking of evidence in civil and commercial matters in switzerland, south africa, botswana, namibia, nigeria, and uganda* s. 133.

²⁹⁰ HCCH| *Recommended Model Form (Fillable versions)*. Dostupné na internete: <https://www.hcch.net/en/publications-and-studies/details4/?pid=6557&dtid=65>
<https://www.hcch.net/en/publications-and-studies/details4/?pid=6557&dtid=65>.

Čo sa týka **jazykových požiadaviek**, žiadosť by mala byť spísaná v jazyku dožiadaného štátu, prípadne spolu s pripojeným prekladom do tohto jazyka. Alternatívne je možné žiadosť zaslať buď v anglickom alebo francúzskom jazyku, avšak dožiadaný štát má v tomto prípade možnosť výhrady voči jednému z nich.²⁹¹ Výsledok dožiadania sa spravidla vyhotovuje v rovnakom jazyku, v akom bolo prijaté dožiadanie.²⁹² Po prijatí dožiadania príslušný ústredný orgán preskúma formálne a obsahové náležitosti žiadosti.

Dožiadanie sa v zásade vykonáva podľa *lex fori* dožiadaného štátu.²⁹³ Avšak aj z tohto pravidla existujú výnimky, a to konkrétne justičný orgán môže vyhovieť *„želaníu dožadujúceho orgánu, aby sa postupovalo podľa osobitnej formy, ibaže by táto forma nebola zlučiteľná s právnym poriadkom dožiadaného štátu, alebo že by jej použitie nebolo možné buď s ohľadom na súdne zvyklosti dožiadaného štátu, alebo pre ťažkosti v praxi. Dožiadanie sa musí vykonať urýchlene.“*²⁹⁴ V zmysle citovaného ustanovenia je potrebné sa vysporiadať s pojmom „nezlučiteľné“. Amram uviedol nasledovné:²⁹⁵ „Byť „nezlučiteľný“ s vnútroštátnym právom štátu výkonu neznamena „odlišovať sa“ od vnútroštátneho práva. Znamená to, že musí existovať určitá ústavná zábrana alebo nejaký absolútny zákonný zákaz. Žiadna občianskoprávna delegácia nenavrhol, aby jeho krajina mala ústavné alebo zákonné ustanovenia, ktoré by bránili výsluchu svedkov a príprave prepisu svedectva „v štýle Common law“. Rovnako tak uvádza k pojmu „nemožné“: „Nestačí, že zahraničná prax je ‚ťažká‘ na spravovanie alebo ‚nevhodná‘; dodržiavanie predpisov musí byť skutočne „nemožné“.“²⁹⁶ Citované ustanovenie sa javí problematické aj z dôvodu absencie vymedzenia konkrétnej lehoty pre celý proces vykonania dôkazu, čo môže v praxi viesť k značným problémom a neprimeranému predlžovaniu súdneho konania.

Čo sa týka odmietnutia žiadosti, Dohovor stanovuje viaceré možné dôvody. Žiadosť je možné odmietnuť, ak súdny spor, ktorý je základom žiadosti, nemá občiansky alebo obchodný charakter,²⁹⁷ ak nespĺňa formálne požiadavky,²⁹⁸ ak nie je napísaný v správnom jazyku alebo ak

²⁹¹ Čl. 33 Haagskeho dohovoru o dokazovaní.

²⁹² AMRAM, P. W. *Explanatory Report on the 1970 Hague Evidence Convention (1970)*. Dostupné na: <http://www.hcch.net/upload/expl20e.pdf>

²⁹³ Čl. 9 Haagskeho dohovoru o dokazovaní.

²⁹⁴ Čl. 9 ods. 2 Haagskeho dohovoru o dokazovaní.

²⁹⁵ AMRAM, P. W. *Explanatory Report on the 1970 Hague Evidence Convention (1970)*. Dostupné na: <http://www.hcch.net/upload/expl20e.pdf>

²⁹⁶ AMRAM, P. W. *Explanatory Report on the 1970 Hague Evidence Convention (1970)*. Dostupné na: <http://www.hcch.net/upload/expl20e.pdf>

²⁹⁷ Čl. 1 Haagskeho dohovoru o dokazovaní.

²⁹⁸ Čl. 3 Haagskeho dohovoru o dokazovaní.

neobsahuje požadovaný preklad.²⁹⁹ Okrem toho môže byť žiadosť zamietnutá v prípadoch, keď nie je jasná jej pravosť, ak vykonanie žiadosti nepatrí do právomoci súdnictva,³⁰⁰ ak dožiadaný štát sa domnieva, že by bola ohrozená jeho suverenita alebo bezpečnosť,³⁰¹ alebo ak je požadovaný spôsob vybavenia žiadosti v rozpore s právom dožiadaného štátu.³⁰² Ak dožiadanie nespĺňa formálne alebo jazykové požiadavky, Ústredný orgán by mal pred zamietnutím žiadosti požiadať dožadujúci orgán, aby žiadosť opravil. To isté platí, ak požadovaná forma výkonu odporuje právu dožiadaného štátu. Tu by mal ústredný orgán zistiť, či dožadujúci štát akceptuje vykonanie žiadosti podľa pravidiel dožiadaného štátu.³⁰³

Druhým spôsobom vykonania dôkazov je vykonávanie dokazovania prostredníctvom diplomatických zástupcov, konzulárnych úradníkov alebo tzv. komisárov. Pri výkone svojej pôsobnosti sú diplomatický zástupcovia a konzulárni úradníci limitovaní zákazom použitia donucovacích prostriedkov.³⁰⁴ Oprávnenie vykonávať dôkazy vyplýva z práva štátu dožadujúceho a je teritoriálne limitované územím štátu, kde zastupiteľský úrad vykonáva svoju funkciu (štát výkonu). Konkrétne podmienky výkonu tohto oprávnenia určí štát, na území ktorého diplomatický zástupca (konzul) pôsobí. Tým, že žiadna z uvedených osôb nemôže na účely vykonania dokazovania využiť represívne prostriedky, umožňuje čl. 18 štátu, v ktorom sa má dožiadanie vykonať, poskytnutie primeranej súčinnosti či asistencie aj v rámci prípadného použitia represívnych prostriedkov, a to na žiadosť dožadujúceho sa štátu.

Dôležité je spomenúť čl. 23, v zmysle ktorého Dohovor umožňuje štátom vyhlásiť, že nebudú vykonávať dožiadania, ktoré sú vydané na účely konania označovaného ako *pre-trial discovery of documents*. Jedná sa o osobitný inštitút tradične realizovaný v krajinách zvykového práva. V krátkosti je ho možné definovať ako osobitné konanie určené na zhromažďovanie dôkazov, ktoré sa realizuje obstarávaním dôkazov účastníkmi konania pod dohľadom súdu, dá sa

²⁹⁹ Čl. 4. Haagskeho dohovoru o dokazovaní.

³⁰⁰ Čl. 12 ods. 1 Haagskeho dohovoru o dokazovaní.

³⁰¹ Čl. 12 ods. 1 Haagskeho dohovoru o dokazovaní.

³⁰² Čl. 9 ods. 2 Haagskeho dohovoru o dokazovaní.

³⁰³ Federal Office of Justice International Judicial Assistance in Civil Matters Guidelines (3rd ed 2003; last up- dated in July 2005) <http://www.rhf.admin.ch/etc/medialib/data/rhf.Par.0064.File.tmp/wegl-ziv-e.pdf> 28 (date of use: 31 January 2013). See also Article 9(1) of the Hague Evidence Convention.

³⁰⁴ Čl. 15 Haagskeho dohovoru o dokazovaní.

povedať tesne po zahájení súdneho konania.³⁰⁵ Zmyslom týchto výhrad je predovšetkým snaha vylúčiť dožiadania, ktoré nie sú dostatočne špecifikované a vedú k tzv. *fishing expedition*.³⁰⁶

³⁰⁵ Rozsudok Najvyššieho súdu U S A z 15. júna 1987. *Société Nationale Industrielle Aérospatiale/US District Court for Southern District of Iowa. Vec 482 U.S. 522. In: Justia Law [online]. Dostupné na internete: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/482/522/>*

³⁰⁶ HCCH. *GUIDELINES FOR COMPLETING THE MODEL FORM*. Dostupné na: <https://assets.hcch.net/docs/720beb68-6854-4668-99a8-5c0d9d409fb6.pdf>

9 Nariadenie o vykonávaní dôkazov

9.1. Právny základ

V rámci cezhraničného výkonu dôkazov na úrovni Európskej únie zohráva kľúčovú úlohu nariadenie (EÚ) 2020/1783 z 25. novembra 2020 (ďalej ako aj „Nariadenie o dokazovaní *recast*“). Toto nariadenie predstavuje prvú prepracovanú verziu Nariadenia Rady (ES) č. 1206/2001 z 28. mája 2001 (ďalej ako aj „Nariadenie o dokazovaní I“).

Nariadenie bolo prijaté na základe čl. 81 ods. 2 Zmluvy o fungovaní EÚ a je aplikovateľné vo vzťahoch medzi všetkými členskými štátmi Európskej únie s výnimkou Dánska.³⁰⁷ Nadobudlo platnosť 1. júla 2022 s výnimkou niektorých ustanovení.³⁰⁸ Predovšetkým sa jedná o ustanovenie týkajúce sa decentralizovaného IT systému, ktorý má predstavovať povinný komunikačný prostriedok na prenos a príjem žiadostí, formulárov a inej komunikácie v zmysle nariadenia. Ten sa v súlade s čl. 35 začne uplatňovať od 1. mája 2025. V zmysle čl. 29 ods. 1 má nariadenie vo vzťahoch medzi členskými štátmi prednosť pred ostatnými ustanoveniami obsiahnutými v dvojstranných alebo mnohostranných dohodách alebo dojednaniach uzavretých členskými štátmi, najmä pred Haagskym dohovorom z 1. marca 1954 o občianskom súdnom konaní Haagsky dohovor z 18. marca 1970 o vykonávaní dôkazov v zahraničí v občianskych a obchodných veciach.³⁰⁹

Je potrebné spomenúť, že na úrovni EÚ až do prijatia prvého Nariadenia o dokazovaní I neexistoval jednotný nástroj, ktorý by reguloval cezhraničné dokazovanie medzi všetkými členskými štátmi, keďže Haagsky dohovor o dokazovaní sa v tom čase uplatňoval len medzi 11 štátmi EÚ. Vzhľadom na stanovený cieľ EÚ rozvíjať priestor slobody, bezpečnosti a práva, v rámci ktorého zabezpečuje voľný pohyb osôb, služieb, tovaru a kapitálu, bolo nevyhnuté prijať opatrenia týkajúce sa súdnej spolupráce v občianskych veciach aj v oblasti vykonávania dôkazov.³¹⁰

V roku 2007 publikovala Európska komisia hodnotiace správu o účinnosti implementácie daného Nariadenia, v ktorej sa konštatovalo, že jeho uplatňovanie nedosahuje dostatočnú efektívnosť. Z toho dôvodu bolo nevyhnutné prijať opatrenia na optimalizáciu jeho fungovania. Kľúčovými oblasťami intervencie bolo posilnenie povedomia právnických profesionálov o obsahu

³⁰⁷ Čl. 1 a 2 Protokolu č. 22 o postavení Dánska, ktorý je pripojený k Zmluve o Európskej únii a Zmluve o fungovaní Európskej únie.

³⁰⁸ Čl. 35 Nariadenia o dokazovaní *recast*.

³⁰⁹ Nariadenie dokazovaní I, čl. 21 (to isté platí pre Nariadenie o dokazovaní *recast*, čl. 29)

³¹⁰ Úvodné ustanovenia Nariadenia o dokazovaní I.

Nariadenia, garantovanie dodržiavania stanovenej 90-dňovej lehoty pre vybavenie žiadostí a podpora aktívneho využívania moderných technologických nástrojov.

V reakcii na túto správu v roku 2009 vyjadril Európsky parlament názor, že Nariadenie sa v praxi využíva nedostatočne a vyzval Komisiu, aby intenzívnejšie úsilie venovala plnému využitiu potenciálu Nariadenia na zlepšenie občianskeho súdnictva. Parlament zdôraznil potrebu vzdelávania sudcov v členských štátoch s cieľom zvýšiť povedomie o Nariadení. Kritizoval tiež prekročenie 90-dňovej lehoty a požiadal Komisiu, aby tomu venuje pozornosť. Navrhol aktívne využívanie informačných technológií a videokonferencií, ako aj bezpečné elektronické prenosy žiadostí. Parlament odporučil, aby elektronické zasielanie žiadostí bolo bežnou praxou, a vyzval členské štáty, aby primerane financovali komunikačné zariadenia.³¹¹

Revízia nariadenia z roku 2022 zrkadlí neustále úsilie členských štátov EÚ o vytváranie právnych nástrojov na maximalizáciu efektívnosti cezhraničného dokazovania. Cieľom nariadenia je optimalizovať súdne konania prostredníctvom zjednodušenia a zefektívnenia spolupráce pri vykonávaní dôkazov, ako aj zníženie prietahov v cezhraničných súdnych konaniach. Tým sa zabezpečí väčšia právna istota, redukuje sa náklady pre jednotlivcov a podniky a podporí sa obchod v rámci EÚ, prispievajúc k efektívnejšiemu fungovaniu vnútorného trhu.³¹²

K 1. júlu 2022 sa teda zrušilo a nahradilo nariadenie (ES) č. 1206/2001³¹³, avšak bez zmeny jeho štruktúry alebo zásad, na ktorých je založené, ale s hlavným cieľom modernizácie postupov justičnej spolupráce medzi členskými štátmi Európskej únie v oblasti vykonávania dôkazov.³¹⁴ Nariadenie vo svojej filozofii ako aj obsahu vychádzaj z Haagskych dohovorov³¹⁵, oproti ktorým však už vo svojej prvej verzii prinieslo zásadné zjednodušenia.

Medzi zásadnými zmenami, ktoré Nariadenia prinieslo bolo hlavne zavedenie priamej komunikácie medzi súdmi pri zasielaní dožiadaní, umožnilo tzv. priamy výkon dôkazu a zaviedlo obligatórne používanie jednotných formulárových vzorov a mnohé ďalšie zmeny.³¹⁶

³¹¹ Revising the taking of evidence regulation | Think tank | European Parliament. In: . Dostupné na internete: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2019\)640133](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2019)640133)

³¹² Bod 2 a 3 odôvodnení Nariadenia o dokazovaní *recast*.

³¹³ Bod 36 odôvodnení Nariadenia o dokazovaní *recast*.

³¹⁴ Legislatívna iniciatíva Európskej komisie sa datuje od návrhu z 31. mája 2018, COM (2018) 378 final (k dispozícii tu <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52018PC0378>).

³¹⁵ LYSINA, P., ĎURÍŠ, M.: *Medzinárodné právo súkromné*. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, s.r.o., 2016, s. 453.

³¹⁶ PAUKNEROVÁ, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 213.

Revidované Nariadenie navyiac prináša zmeny týkajúce sa moderných komunikačných technológií, ktoré uznáva ako dôležitý prostriedok na zjednodušenie a urýchlenie cezhraničného vykonávania dôkazov.³¹⁷

9.2. Rozsah pôsobnosti a aplikačné predpoklady

Nariadenie sa v zmysle článku 1 ods. 1 uplatňuje „v občianskych alebo obchodných veciach, v ktorých súd členského štátu podľa právneho poriadku uvedeného členského štátu žiada príslušný súd iného členského štátu o vykonanie dôkazu alebo aby mohol vykonať dôkaz priamo v inom členskom štáte.“ Citované ustanovenie následne v ods. 2 stanovuje, že „Žiadosťou nemožno žiadať o vykonanie dôkazu, ktorý nie je určený na použitie v súdnom konaní, ktoré sa začalo alebo sa má začať.“

V zmysle citovaných ustanovení je možné zhrnúť podmienky pre aplikáciu Nariadenia do štyroch bodov: a) musí sa jednať o žiadosť o vykonanie dôkazu v cudzine, b) jedná sa o vec občiansku či obchodnú, c) dožiadanie pochádza zo súdu členského štátu a d) dokazovanie je určené na použitie v súdnom konaní, a to začatom alebo zamýšľanom.³¹⁸

9.2.1. Občianske a obchodné veci

Čo sa týka požiadavky **občianskych a obchodných vecí**, nariadenie neposkytuje definíciu týchto pojmov ani vo svojej revidovanej verzii. Zatiaľ čo v Dohovore o vykonávaní dôkazov je kvalifikácia tohto pojmu ponechaná výkladu súdnych orgánov jednotlivých zmluvných štátov podľa ich národného právneho poriadku s tým, že vzhľadom na medzinárodný charakter zmluvného nástroja nemožno zabudnúť na diplomatickú stránku veci, z čoho je možné očakávať veľmi liberálny alebo naopak aj reštriktívny prístup, na úrovni EÚ charakteristika *občianske a obchodné* vykladaná za pomoci judikatúry Súdneho dvora.

Ako bolo spomenuté vyššie, Nariadenie o vykonávaní dôkazov spadá pod komplex nariadení prijatých podľa čl. 81 ZFEÚ, teda justičnej spolupráce v civilných veciach. Z toho je možné vyvodiť, že pre všetky nariadenia musí byť okruh vecí spadajúcich pod „veci občianske a

³¹⁷ Bod 21 odôvodnení Nariadenia o dokazovaní recast.

³¹⁸ European Commission. *Practice guide for the application of the Regulation on the Taking of Evidence*. [online]. [cit. 2024-02]. Dostupné na: https://e-justice.europa.eu/76/EN/taking_of_evidence

obchodné“ rovnaký. V tomto smere je potrebné aj pre účely tohto nariadenia vykladať pojmy autonómne s prihliadnutím na judikatúru k nariadeniam Brusel I bis a nadväzujúce.³¹⁹

SDEÚ sa interpretácii týchto pojmov už zaoberal v mnohých svojich rozhodnutiach.³²⁰ Ako základné východisko pre interpretáciu týchto pojmov sa považuje rozsudok vo veci *LTU proti Eurocontrolu*. SDEÚ v tomto prípade stanovil, že tieto pojmy je potrebné vykladať autonómne, nemajú sa vykladať podľa národného práva jedného zo zainteresovaných štátov, ale primárne v duchu cieľov a systému Dohovoru a sekundárne na všeobecné princípy spoločné právnym poriadkom zmluvných štátov.³²¹ Týmto spôsob SDEÚ v podstate vylúčil z interpretácie tohto pojmu národné súdy, čo je spôsob typický pre Haagsky dohovor o vykonávaní dôkazov a jedná sa o pojem na národných právnych poriadkoch nezávislý.

Z praktickej príručky k Nariadeniu vyplýva, že tieto pojmy majú byť interpretované s ohľadom na cieľ nariadenia a zmluvy o založení Európskeho spoločenstva, najmä čl. 65 ZES (aktuálny článok 81 ZFEÚ). Nariadenie sa vzťahuje na všetky občianske a obchodné konania bez ohľadu na povahu súdu alebo tribunálu, na ktorom prebiehajú. Ide všeobecne o spory z oblasti občianskeho, obchodného, pracovného, spotrebiteľského či dokonca súťažného práva, pokiaľ ide o súkromné konania. Okrem toho je potrebné zdôrazniť, že rozsah pôsobnosti nariadenia zahŕňa situácie, ktoré sú vylúčené z rozsahu pôsobnosti nariadenia Brusel I³²², ako napr. situácie vzťahujúce sa na postavenie či spôsobilosť fyzických osôb na právne úkony, vlastnícke práva vyplývajúce z manželského vzťahu, závetý, konkurzy či konania týkajúce sa likvidácie insolventných spoločností a podobné konania.³²³

9.2.2. Dôkaz

Rovnako sa stretávame s absenciou vymedzenia kľúčového pojmu nevyhnutného pre určenie rozsahu aplikácie Nariadenia. Ide o pojem „*dôkaz*“. Aj pri tomto pojme je nevyhnutné uplatňovať autonómny výklad, pri ktorom pojem dôkaz nemá byť interpretovaný príliš úzko, ako uvádza generálna advokátka Juliane Kokott vo svojom stanovisku vo veci *Tedesco*. Jedná sa

³¹⁹ PAUKNEROVÁ, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 213.

³²⁰ Pozri napr. 14. októbra 1976, 29/76, *LTU proti Eurocontrol*, v Zbierke zákonov, 1541; 16. december 1980, 814/79, *Ruffler*, ECR, 3807; 21. apríla 1993, C-172/91 *Sontag*, ECR, I-1963; 14. novembra 2002, C-271/00, *Steenbergen v. Baten*

³²¹ Rozsudok Súdneho dvora zo 14. októbra 1976. *LTU Lufttransportunternehmen GmbH&Co. KG proti Eurocontrol*. Vec C-29/76.

³²² Nariadenie Brusel I bis.

³²³ European Commission. *Practice guide for the application of the Regulation on the Taking of Evidence*. [online]. [cit. 2024-02]. Strana 6. Dostupné na: https://e-justice.europa.eu/76/EN/taking_of_evidence

napríklad o výsluchy svedkov, strán, znalcov, ako aj o predloženie verejných i súkromných listín, overovanie dokumentov či expertízu v oblasti starostlivosti o rodinu alebo deti.³²⁴

Revidované Nariadenie už však na strane druhej explicitne vymedzil definíciu pojmu súd, ktorá v jeho predchádzajúcej verzii absentovala, čo spôsobovalo mnohé interpretačné problémy.

Podľa prepracovaného znenia pojem súd zahŕňa nielen súdy ako také, ale aj „iné orgány v členských štátoch oznámené Komisii podľa článku 31 ods. 3, ktoré vykonávajú funkcie justičného orgánu, konajú na základe poverenia justičného orgánu alebo konajú pod dohľadom justičného orgánu a ktoré sú podľa vnútroštátneho právneho poriadku príslušné na vykonávanie dôkazov na účely súdneho konania v občianskych alebo obchodných veciach“.³²⁵

Členské štáty teda môžu delegovať vykonávanie dôkazov na notárov alebo súdnych úradníkov a ostatné členské štáty musia túto voľbu rešpektovať, pokiaľ bola oznámená Komisii.

V bode 5 odôvodnení Nariadenia sa uvádza, že táto definícia zahŕňa orgány, ktoré sa kvalifikujú ako súdy podľa iných právnych aktov Únie, ako sú Brusel I bis, Brusel II a Nariadenie o dedičstve.³²⁶

Nariadenie o dokazovaní *recast* zabezpečuje formalizovanú komunikáciu medzi súdmi členských štátov prostredníctvom formulárov, ktoré je možné vyplniť aj elektronicky. Predovšetkým priama spolupráca medzi sudcami, ktorá vyplýva z Nariadenia o dokazovaní *recast*, naprávi nedostatočnú blízkosť medzi miestom konania a miestom, kde sa nachádzajú dôkazy, čo často charakterizuje cezhraničné súdne spory.³²⁷

9.2.3. Nariadenie najmä ako voliteľný nástroj

V rámci vymedzenia vecnej pôsobnosti Nariadenia je dôležité spomenúť, že jeho aplikácia má voliteľný charakter. Podľa SDEÚ sa nariadenie uplatňuje, ak sa súd členského štátu rozhodne postupovať jedným z nariadení predvídaných spôsobov dokazovania. V takom prípade musí rešpektovať nariadenie zavedenú procedúru.³²⁸ Na druhej strane však SDEÚ skonštatoval, že súd členského štátu, ktorý chce vypočuť svedka s bydliskom v inom členskom štáte môže použiť

³²⁴ European Commission. *Practice guide for the application of the Regulation on the Taking of Evidence*. [online]. [cit. 2024-02]. Strana 6. Dostupné na: https://e-justice.europa.eu/76/EN/taking_of_evidence.

³²⁵ Čl. 2 Nariadenia o vykonávaní dôkazov *recast*.

³²⁶ Bod 5 úvodných ustanovení Nariadenia o vykonávaní dôkazov *recast*.

³²⁷ Blízkosť medzi súdnym konaním a dôkazmi je podľa Súdneho dvora základom formulácie jurisdikčných kritérií, ktoré možno aktivovať v systéme Brusel I. Pre relevantnosť pozri: ESD, rozsudok z 30. novembra 1976, *Handelskwekerij Bier proti Mines de Potasse d'Alsace*, C-21/76, ods. 17.; ESD, rozsudok zo 14. decembra 1977, *Sanders proti Van der Putte*, C-73/77, ods. 13.

³²⁸ Rozsudok Súdneho dvora EÚ z 6. septembra 2012. *Lippens*. Vec C-170/11. Bod 28.

donucovacie prostriedky na základe svojho *lex fori*, ak táto osoba, nad ktorou má právomoc, nechce vyhovieť príkazu podľa Nariadenia.³²⁹

Inými slovami, Nariadenie je možné obísť v prípade, ak sa predvolaná osoba dostaví na výsluch dobrovoľne, čím v konečnom dôsledku za daných okolností môže byť postup podľa vnútroštátneho práva jednoduchší, efektívnejší a rýchlejší ako postup podľa nariadenia.³³⁰

Vo veci *ProRail* SDEU potvrdil svoj rozsudok vo veci *Lippens* a dokonca poznamenal, že vecne príslušné súdy môžu nariadiť vykonanie znaleckého dokazovania v inom členskom štáte bez toho, aby si na to vyžiadali predchádzajúce povolenie dožiadaného súdu.³³¹ SDEÚ aj v nedávnom Uznesení potvrdil vyššie uvedené stanovisko, kde opätovne skonštatoval, že „súd členského štátu, ktorý chce vypočuť osobu s bydliskom v inom členskom štáte, nemusí na vykonanie takého dôkazu nevyhnutne použiť prostriedky na vykonanie dôkazov stanovené v tomto nariadení, ale má možnosť využiť písomný výsluch tejto osoby podľa práva členského štátu tohto súdu, a to bez získania povolenia ústredného orgánu alebo príslušného orgánu dožiadaného členského štátu v zmysle článku 3 uvedeného nariadenia.“³³²

Uvedená argumentácia SDEÚ vo vyššie uvedených prípadoch jasne stavia nariadenie o vykonávaní dôkazov ako voliteľný nástroj, ktorý môžu použiť súdy, ktoré chcú vykonávať dôkazy z iného členského štátu alebo v rámci iného členského štátu.

V tejto súvislosti je dôležité spomenúť, že Nariadenie neupravuje problematiku cezhraničného dokazovania vyčerpávajúcim spôsobom, čo je možné vyvodiť z ustanovenia Článku 29 ods. 2, kde sa uvádza, že „nariadenie nebráni členským štátom, aby naďalej uplatňovali alebo uzavierali dohody alebo dojednania na ďalšie uľahčenie vykonávania dôkazov za predpokladu, že uvedené dohody alebo dojednania sú zlučiteľné s týmto nariadením.“ To znamená, že sa členským štátom ponecháva voľná ruka v prípade uzavretia dohôd, ktoré ešte viac prispievajú k zjednodušeniu procesu cezhraničného dokazovania. Toto tvrdenie je možné vyvodiť aj z rozsudku SDEÚ vo veci *ProRail*, kde SDEÚ uviedol, že zmyslom nariadenia nie je obmedzovanie možností dokazovania v iných členských štátoch, ale ich rozšírenie a posilnenie spolupráce súdov členských štátov pri cezhraničnom dokazovaní.³³³ SDEÚ tak nadviazal na svoje predchádzajúce rozhodnutie vo veci *Weryński*, v ktorom konštatoval, že cieľom nariadenia je zjednodušenie, zefektívnenie a urýchlenie cezhraničného dokazovania. Cezhraničné vykonávanie

³²⁹ Rozsudok Súdneho dvora EÚ z 6. septembra 2012. *Lippens*. Vec C-170/11. Bod 28.

³³⁰ Rozsudok Súdneho dvora EÚ z 6. septembra 2012. *Lippens*. Vec C-170/11. Bod 31.

³³¹ Rozsudok Súdneho dvora EÚ z 21. februára 2013. *ProRail BV v Xpedys NV and Others*. Vec C-332/11.

³³² Uznesenie Súdneho dvora EÚ z 8. septembra 2022. *VP v KS*. Vec C-188/22.

³³³ Rozsudok Súdneho dvora EÚ z 21. februára 2013. *ProRail BV proti Xpedys NV a i.* Vec C-332/11, bod 44.

dôkazov medzi členskými štátmi nesmie viesť k predlžovaniu vnútroštátneho konania a režim, ktorý zavádza Nariadenie tak ukladá členským štátom s výnimkou Dánska povinnosť eliminovať prekážky, ktoré by sa v tejto oblasti mohli vyskytnúť.³³⁴

9.2.4. Žiadosť a náklady za jej vybavenie

Kľúčovým predpokladom aplikácie Nariadenia je vyplnenie a zaslanie žiadosti.³³⁵ V zmysle Nariadenia zasiela súd, na ktorom je alebo bude konanie vedené (dožadujúci súd), žiadosť priamo príslušnému súdu niektorého z členských štátov EÚ (súd dožiadaný)³³⁶, pričom každý štát je povinný vypracovať zoznam súdov príslušných na dokazovanie s uvedením miestnej a prípadne aj osobitnej vecnej príslušnosti.³³⁷

Z dôvodu zrýchlenia a zefektívnenia spolupráce, ako aj zabezpečenia čo možno najvyššej zrozumiteľnosti a právnej určitosti medzi súdmi členských štátov je forma žiadosti jednotná, prebieha za pomoci predtlačенých vzorových formulárov s označením – A až N, ktoré tvoria prílohu Nariadenia.

V zmysle článku 5 sa žiadosti podľa druhu metódy, ktorá je na vykonanie dôkazu požadovaná podávajú buď na formulári A alebo na formulári L.

Z obsahového hľadiska musia obsahovať nasledovné údaje:

- „ a) označenie dožadujúceho a v relevantných prípadoch dožiadaného súdu;*
- b) mená/ názvy a adresy účastníkov konania, prípadne ich zástupcov;*
- c) povahu a predmet konania a stručný opis skutkového stavu;*
- d) opis dôkazu, o ktorého vykonanie sa žiada;*
- e) v prípade žiadosti o vykonanie dôkazu výsluchom osoby:*
 - *meno a adresu osoby, ktorá sa má vypočuť, otázky, ktoré sa majú vypočítanej osobe položiť, alebo skutočnosti, ku ktorým sa má uvedená osoba vypočuť,*
 - *v relevantnom prípade odkaz na právo odoprieť výpoveď podľa právneho poriadku členského štátu dožadujúceho súdu,*

³³⁴ Rozsudok Súdneho dvora EÚ z 17. februára 2011. *Artur Weryński proti Mediatel 4 B spólka z o. v. Vec C-283/09*, bod 62.

³³⁵ Čl. 1 ods. 1 Nariadenia o vykonávaní dôkazov *recast*.

³³⁶ Čl. 3 ods. 1 Nariadenia o vykonávaní dôkazov *recast*.

³³⁷ Čl. 3 ods. 2 Nariadenia o vykonávaní dôkazov *recast*.

- žiadosť, aby sa dôkaz vykonal pod prísahou alebo vierohodným overením namiesto prísahy, ako aj prípadnú osobitnú formu, ktorá sa má pre takú prísahu alebo overenie použiť,
- v relevantnom prípade akúkoľvek inú informáciu, ktorú dožadujúci súd považuje za potrebnú;“

Dožiadanie ani priložené dokumenty nepodliehajú vyššiemu overovaniu.³³⁸ Dožiadanie však musí byť preložené do úradného jazyka dožiadaného štátu, prípadne do jedného z jazykov dožiadaným štátom akceptovaných.³³⁹ Priložené dokumenty, ktoré sú potrebné na vybavenie dožiadania, musia byť opatrené prekladom do jazyka dožiadania, tj. jazyka formulára.³⁴⁰

Čo sa týka spôsobu zasielania žiadostí, v revidovanom Nariadení došlo oproti pôvodnej verzii k podstatnej zmene, a to z dôvodu naplnenia stanoveného cieľa Nariadenia, ktorým je okrem iného aj zavedenie elektronického prenosu žiadostí a dokumentov medzi súdmi členských štátov. Na tento účel sa úplne zmenil článok 7³⁴¹, aby sa ustanovil úplne dematerializovaný postup a umožnil sa elektronický podpis, ktorý sa riadi Nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 910/2014 z 23. júla 2014 o elektronickej identifikácii a dôveryhodných službách pre elektronické transakcie na vnútornom trhu a o zrušení smernice 1999/93/ES. Komunikácia medzi súdmi sa opiera o systém e-CODEX, čo je decentralizovaný a interoperabilný systém pre cezhraničnú komunikáciu, ktorý umožňuje bezpečnú komunikáciu medzi vopred schválenými a identifikovateľnými používateľmi, ako sú sudcovia a úradníci.³⁴²

Z dôvodu technických ťažkostí, ktoré táto transformácia prináša, príslušný článok (článok 7) nenadobudol účinnosť v júli 2022 so zvyškom nariadenia, ale nadobudne účinnosť v roku 2025, tri roky po prijatí vykonávacieho nariadenia vymedzujúceho technické špecifikácie.³⁴³

Všeobecne však platí, že dožiadanie si majú súdy členských štátov odovzdávať najrýchlejšími možnými prostriedkami spĺňajúcimi podmienky spoľahlivosti a bezpečnosti, a to aj v prípade alternatívnych odosielacích prostriedkov.³⁴⁴

³³⁸ Čl. 5 ods. 2 Nariadenia o vykonávaní dôkazov *recast*.

³³⁹ Čl. 6 Nariadenia o vykonávaní dôkazov *recast*.

³⁴⁰ Čl. 6 Nariadenia o vykonávaní dôkazov *recast*.

³⁴¹ Predtým čl. 6 Nariadenia o vykonávaní dôkazov I.

³⁴² EAPIL. *Entry into force of the Evidence Regulation Recast*. [online]. [cit. 2024-04]. Dostupné na: <https://eapil.org/2022/08/30/entry-into-force-of-the-evidence-regulation-recast/>

³⁴³ Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2022/422 zo 14. marca 2022, ktorým sa stanovujú technické špecifikácie, opatrenia a ďalšie požiadavky na implementáciu decentralizovaného informačného systému uvedené v nariadení Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2020/1783. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022R0422&qid=1661523821878>

³⁴⁴ Čl. 7 Nariadenia o vykonávaní dôkazov *recast*.

Po doručení žiadosti musí dožiadaný súd druhého členského štátu do siedmich dní po zaslaní potvrdenie o prijatí na tlačive B. Kontroluje tiež, či sú splnené všetky požiadavky. V prípade výskytu absencie požiadaviek stanovených článkami 6 a 7 (žiadosť nebola vyplnená v jazyku, ktorý si konkrétny štát vymienil vo svojom oznámení k Nariadeniu alebo kvôli nevhodne zvolenému prostriedku odovzdania nebol dokument čitateľný), vyznačí túto skutočnosť v potvrdení o prijatí. V prípade ak dožadujúci súd zistí, že nie je právny úkon príslušný, je nutné, aby žiadosť postúpil príslušnému súdu a tento úkon oznámil dožadujúcemu súdu prostredníctvom formulára C.³⁴⁵

Iná situácia je v prípade neúplných žiadostí, to znamená, ak v žiadosti absentujú potrebné obsahové náležitosti vyžadované článkom 5 alebo žiadosť alebo ak je na vykonanie dôkazu vyžadovaná záloha či preddavok. Dožiadaný súd je v týchto prípadoch povinný na to bez meškania, najneskôr však do 30 dní, upozorniť za pomoci formulára D a v prípade zálohy či preddavku tiež oznámiť spôsob, akým má byť uhradená. Formulárom s označením „E“ následne dožiadaný súd potvrdí prijatie zálohy či preddavku bezodkladne, najneskôr do 10 dní od zloženia jedného z požadovaných finančných plnení.

Čo sa týka **úhrady nákladov**, všeobecne sa uplatňuje zásada je bezplatnosti vybavenia. To znamená, že nemožno požadovať náhradu súdnych poplatkov alebo náhradu trov konania, ktoré tak znáša dožadovaný súd.³⁴⁶ SDEÚ bezplatnosť vybavenia žiadosti potvrdil aj svojím rozsudkom vo veci *Werinski*, kde uviedol, že „dožadujúci súd nie je povinný zaplatiť dožiadanému súdu preddavok na náhradu nákladov vyplatených svedkovi, alebo mu dodatočne nahradiť náklady vyplatené vypočutému svedkovi.“³⁴⁷

Z tejto zásady však existujú výnimky, pod ktoré spadajú prípady, v ktorých by nebolo spravodlivé, aby náklady znášal dožiadaný súd. Prvou výnimkou je odmena pre znalcov a tlmočníkov, pokiaľ si to dožiadaný súd praje. Pokiaľ bude požadovaný dôkaz znaleckým posudkom, môže byť tiež vybavenie žiadosti podmienené zložením zálohy alebo preddavku, o čom bolo hovorené vyššie.

Druhou situáciou, keď znáša náklady dožadujúci súd, sú náklady vynaložené v súvislosti s osobitnými žiadosťami, a teda ak sa jedná o vykonanie dôkazu určitým spôsobom podľa právneho poriadku členského štátu dožadujúceho súdu alebo o vykonanie dôkazu prostredníctvom

³⁴⁵ Čl. 9 ods. 2 Nariadenia o vykonávaní dôkazov *recast*.

³⁴⁶ Čl. 22 Nariadenia o vykonávaní dôkazov *recast*.

³⁴⁷ Rozsudok Súdneho dvora EÚ 17. februára 2011. *Artur Weryński v Mediatel 4B spółka z o.o.* Vec C-283/09.

komunikačných prostriedkov. Nariadenie stanovuje, že otázka náhrady týchto nákladov stranami je riešená národným právom jednotlivých členských štátov.

9.3. Metódy dokazovania v zmysle Nariadenia

Nariadenie o vykonávaní dôkazov prináša tri spôsoby vykonávania dôkazov.³⁴⁸ Dôkaz môže vykonať dožiadaný justičný orgán iného členského štátu³⁴⁹, môže ho vykonať priamo dožadujúci súd na území iného členského štátu³⁵⁰ alebo je možné dôkaz najnovšie vykonať diplomatickými zástupcami či konzulárnymi úradníkmi.³⁵¹

Tretí, novozavedený spôsob vykonávania dôkazov nebude pre nerelevantnosť vo vzťahu k zameraniu tejto rigorózne práce rozoberaný.

Prvý spôsob je známy ako tzv. nepriama metóda³⁵² alebo aktívna súdna pomoc³⁵³, zatiaľ čo druhá metóda sa označuje ako priama metóda alebo pasívna súdna pomoc.³⁵⁴ Každá z týchto metód sa realizuje prostredníctvom odlišného formulára.³⁵⁵

9.3.1. Nepriama metóda: požiadavky, formality a obmedzené dôvody na odmietnutie

Vykonanie dôkazu dožiadaným súdom na základe žiadosti zaslanej dožadujúcim súdom je možné charakterizovať ako základnú metódu cezhraničného dokazovania. Jedná sa o tzv. nepriamu metódu, alebo ju poznáme aj pod pojmom aktívna vzájomná súdna pomoc. Táto metóda je tradične využívaná na vykonávanie dôkazov v zahraničí v občianskych a obchodných konaniach celosvetovo.³⁵⁶ Ide o proces, keď súd členského štátu požiada súd v inom členskom štáte o vykonanie dôkazu. Samotné vykonávanie dôkazov dožiadaným súdom je uskutočňované v súlade s jeho vnútroštátnym právom.³⁵⁷ Spolupráca medzi súdnymi orgánmi rôznych členských štátov

³⁴⁸ Nariadenie o dokazovaní I umožňovalo iba dva spôsoby.

³⁴⁹ Čl. 12 až 18 Nariadenia o vykonávaní dôkazov *recast*.

³⁵⁰ Čl. 19 až 20 Nariadenia o vykonávaní dôkazov *recast*.

³⁵¹ Čl. 21 Nariadenia o vykonávaní dôkazov *recast*.

³⁵² Generálny advokát Jääskinen, stanovisko vo veci C170/11, Lippens, ods. 32.

³⁵³ Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru (ďalej len „EHSV“) o „Iniciatíve Spolkovej republiky Nemecko s cieľom prijať nariadenie Rady o spolupráci medzi súdmi členských štátov pri vykonávaní dôkazov v občianskych a obchodných veciach“, Ú. v. ES 2001, C 139/04.

³⁵⁴ JANSEN, R. Explaining the methods for taking evidence abroad within the EU and some first observations on the proposal for the Evidence Regulation (*recast*). *Nederlands Internationaal Privaatrecht*, 2019, n. 4, s. 757.

³⁵⁵ JANSEN, R. Explaining the methods for taking evidence abroad within the EU and some first observations on the proposal for the Evidence Regulation (*recast*). *Nederlands Internationaal Privaatrecht*, 2019, n. 4, s. 757.

³⁵⁶ JANSEN, R. Explaining the methods for taking evidence abroad within the EU and some first observations on the proposal for the Evidence Regulation (*recast*). *Nederlands Internationaal Privaatrecht*, 2019, n. 4, s. 759.

³⁵⁷ Čl. 12 ods. 2 Nariadenia o vykonávaní dôkazov *recast*.

EÚ teda prebieha priamo bez akéhokoľvek sprostredkovateľa s využitím štandardizovaných formulárov.

Čo sa týka samotného postupu, v prvom rade musí dožadujúci súd zaslať žiadosť na predpísanom tlačive, ktorá obsahuje všetky požadované údaje, ktoré sme prebrali v predchádzajúcej podkapitole.³⁵⁸

Ak žiadosť spĺňa všetky náležitosti, dožiadaný súd musí žiadosť vybaviť do 90 dní,³⁵⁹ pokiaľ sa neuplatňuje dôvod na odmietnutie žiadosti.³⁶⁰

Tieto dôvody odmietnutia je možné uplatniť len v obmedzenom počte okolností. Na základe článku 16 teda môže byť vykonanie žiadosti najskôr (čiastočne)³⁶¹ odmietnuté, ak sa osoba, od ktorej sa požaduje dôkaz, dovoľáva privilégia alebo práva odmietnuť svedčiť podľa zákonov štátu dožadujúceho³⁶² alebo dožiadaného súdu. Po druhé, dožiadaný súd môže odmietnuť vykonanie žiadosti, ak nespadá do rozsahu pôsobnosti nariadenia alebo do jeho sudcovských funkcií. Po tretie, dožiadaný súd môže odmietnuť vykonať žiadosť, ak dožadujúci súd neodstráni zistené nedostatky do 30 dní po tom, čo bol o to požiadaný dožiadaným súdom.³⁶³

Dožadujúci súd môže požiadať o použitie špecifickej komunikačnej technológie, najmä videokonferencie alebo telekonferencie, ktoré má organizovať dožiadaný súd.³⁶⁴ Keď dožiadaný súd vybaví žiadosť, bezodkladne zašle získané dôkazy dožadujúcemu súdu na formulári H.³⁶⁵ Dožadujúci súd sa zúčastňuje videokonferencie len ako pasívny účastník. Z tejto povinnosti vykonať dôkazy prostredníctvom videokonferencie však existujú výnimky, ak to nie je v súlade s vnútroštátnym právom dožiadaného súdu alebo ak dožiadaný súd nemôže vykonať dôkazy prostredníctvom videokonferencie z dôvodu značných praktických ťažkostí.³⁶⁶

³⁵⁸ Čl. 5 Nariadenia o vykonávaní dôkazov *recast*.

³⁵⁹ Čl. 12 ods. 1 Nariadenia o vykonávaní dôkazov *recast*.

³⁶⁰ Čl. 16 Nariadenia o vykonávaní dôkazov *recast*.

³⁶¹ Dožiadaný súd musí – vzhľadom na zlepšenie justičnej spolupráce medzi členskými štátmi EÚ – najprv preskúmať, či je možné žiadosť zmeniť tak, aby ju bolo možné napriek tomu vykonať, pozri Stanovisko vo veci C175/06, Tedesco, ods. 111.

³⁶² Za predpokladu, že to bolo uvedené v dožiadaní, alebo dožadujúci súd existenciu tohto privilégia alebo práva na žiadosť dožiadaného súdu potvrdí, pozri čl. 14 ods. 1 písm. b). Aj keď čl. 1 hovorí o „vypočutí osoby“, tento dôvod odmietnutia platí aj vtedy, keď sa žiadajú listinné dôkazy.

³⁶³ Čl. 16 dos. 2 písm. c Nariadenia o vykonávaní dôkazov *recast*.

³⁶⁴ Čl. 12 ods. 4 Nariadenia o vykonávaní dôkazov *recast*.

³⁶⁵ Čl. 16 Nariadenia o vykonávaní dôkazov *recast*.

³⁶⁶ Čl. 16 Nariadenia o vykonávaní dôkazov *recast*.

9.3.2. Priame dokazovanie

Druhou metódou vykonávania dôkazov je tzv. priame dokazovanie dožadujúcim súdom na území dožiadaného štátu. Tento spôsob výkonu dôkazu sa líši od nepriameho dokazovania v tom smere, že zahŕňa väčší zásah do suverenity členského štátu, a z toho dôvodu si vyžaduje súhlas členského štátu, v ktorom sa má dokazovanie vykonať.

Imanentnou zásadou, ktorá je s týmto spôsobom výkonu cezhraničného dokazovania spätá, je dobrovoľnosť. Zásada dobrovoľnosti sa prejavuje predovšetkým v podmienkach, ktoré sú týmto právnym aktom pre metódu priameho dokazovania stanovené.

Vzhľadom na suverenitu dožiadaného členského štátu dožadujúci súd nemôže použiť donucovacie prostriedky (predvolanie svedka a pod.) a dokazovanie je možné len na dobrovoľnom základe. Pokiaľ má vykonanie dôkazu spočívať vo výsluchu svedka, treba danú osobu poučiť, že sa jej výsluch uskutočňuje na základe dobrovoľnosti.³⁶⁷

Nariadenie určuje, že priame dokazovanie vykonáva súdny úradník alebo aj iná osoba, ktorá je určená v súlade s právnym poriadkom dožadujúceho súdu (napr. znalec). Ak dožiadaný súd udelí súhlas, dôkazy vykoná priamo dožadujúci súd v súlade s jeho vnútroštátnym právom.

Tento spôsob vykonávania dôkazov podlieha väčším zmenám v rámci jeho prepracovanej verzie v novom Nariadení. Týka sa to najmä existencie možnosti tzv. tichého prijatia žiadosti (tacit consent), ak dožiadaný súd neodpovie v stanovenej lehote.³⁶⁸ Aj z tohto spôsobu však existuje výnimka, a to v prípade ak sa na strane príslušného orgánu vyskytnú mimoriadne okolnosti, v dôsledku ktorých nemohol na žiadosť reagovať v stanovenej lehote.

Čo sa týka odmietnutia žiadosti, Nariadenie počíta v tomto spôsobe výkonu dôkazov s troma možnými dôvodmi. Ústredný orgán môže žiadosť odmietnuť ak:

„a) žiadosť nepatrí do rozsahu pôsobnosti tohto nariadenia;

žiadosť neobsahuje všetky potrebné informácie podľa článku 5 alebo

b) priamy výkon dôkazu je v rozpore so základnými zásadami právneho poriadku jeho členského štátu.“³⁶⁹

Posledný uvedený dôvod na odmietnutie žiadosti spôsobuje vyvoláva rozporuplné názory. Vzhľadom na to, že táto priama metóda výkonu dôkazov je previazaná zásadou dobrovoľnosti,

³⁶⁷ Čl. 19 ods. 2 Nariadenia o vykonávaní dôkazov recast.

³⁶⁸ Čl. 19 ods. 5 Nariadenia o vykonávaní dôkazov recast.

³⁶⁹ Čl. 19 ods. 7 Nariadenia o vykonávaní dôkazov recast.

spoločne so zákazom použitia akýchkoľvek donucujúcich prostriedkov sa tento dôvod javí ako nadbytočný.³⁷⁰

Okrem toho bol vytvorený samostatný článok upravujúci vedenie videokonferencie na priame vykonávanie dôkazov.³⁷¹ To odráža zvýšenú prioritu, ktorá sa teraz dáva vedeniu videokonferencie v rámci procesu dokazovania a z tohto dôvodu je predmetom nasledovnej samostatnej podkapitoly.

9.4. Používanie videokonferencie pri cezhraničnom dokazovaní

Využívanie videokonferencií v prípade cezhraničného dokazovania je považované za dôležitý prostriedok s veľkým potenciálom na zjednodušenie a urýchlenie procesu cezhraničného dokazovania. Bez povšimnutia táto skutočnosť neostala ani na úrovni EÚ v oblasti justičnej spolupráce v občianskych záležitostiach.³⁷² Napriek snahám a očividným výhodám využívania moderných komunikačných technológií pri cezhraničnom dokazovaní sú však tieto technológie, ako napr. videokonferencia medzi členskými štátmi využívané len veľmi obmedzene.³⁷³ V dôsledku toho možno potvrdiť že aj v rámci samotnej Únie existujú snahy o sprístupnenie technického a technologického zázemia pre online sudy súdnemu systému, avšak doteraz tieto možnosti neboli plne využité.

Nariadenie o dokazovaní výslovne upravuje možnosť používania videokonferencií a iných komunikačných technológií, ktoré by uľahčovali proces dokazovania v režime Nariadenia. Pracovná skupina v rámci Rady pre spracovanie právnych údajov vypracovala praktickú príručku³⁷⁴ a brožúru³⁷⁵ o používaní videokonferencií pre sudcov a technických zamestnancov súdov s najdôležitejšími informáciami, aby využívanie týchto technológií bolo čo najčastejšie.

Ďalšie praktické informácie, ako je technická vybavenosť súdov členských štátov, sú k dispozícii na portáli e-Justice³⁷⁶.

³⁷⁰ PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 215.

³⁷¹ Čl. 20 Nariadenia o vykonávaní dôkazov recast.

³⁷² European Commission. *Practice guide for the application of the Regulation on the Taking of Evidence*. [online]. [cit. 2024-02]. Dostupné na: https://e-justice.europa.eu/76/EN/taking_of_evidence.

³⁷³ Bod 21 úvodných ustanovení Nariadenia o dokazovaní recast.

³⁷⁴ European Commission. *Practice guide for the application of the Regulation on the Taking of Evidence*. [online]. [cit. 2024-02]. Dostupné na: https://e-justice.europa.eu/76/EN/taking_of_evidence.

³⁷⁵ European Commission. *Practice guide for the application of the Regulation on the Taking of Evidence*. [online]. [cit. 2024-02]. Dostupné na: https://e-justice.europa.eu/76/EN/taking_of_evidence.

³⁷⁶ European Commission. *Practice guide for the application of the Regulation on the Taking of Evidence*. [online]. [cit. 2024-02]. Dostupné na: https://e-justice.europa.eu/76/EN/taking_of_evidence.

Používanie videokonferencií je najúčinnším spôsobom dokazovania a prináša množstvo výhod, medzi ktorými je možné spomenúť:

- výhodu získania výpovede osoby bez nutnosti cestovania medzi členskými štátmi
- zníženie potenciálneho stresu vypočúvaných v prípade neosobnej videokonferencia
- videokonferenciu je možné použiť aj na zabezpečenie tlmočníka
- zníženie nákladov na konanie.³⁷⁷

V dôsledku prijatia revidovaného Nariadenia, ktorého cieľom je zrýchlenie, zefektívnenie a uľahčenie cezhraničného výkonu dôkazov sa problematike výkonu dôkazu prostredníctvom videokonferencie venuje väčšia pozornosť ako v predchádzajúcom režime.³⁷⁸

Keďže vykonávanie dôkazov prostredníctvom videokonferencie je formou priameho vykonávania dôkazov, jeho požiadavky sa riadia článkom 19. To znamená, že žiadosť o priame vykonanie dôkazu možno odmietnuť len z dôvodov uvedených v článku 19. Podmienka sa musí vzťahovať aj na priame vykonávanie dôkazov prostredníctvom videokonferencie podľa článku 20.

Žiadosť sa podáva prostredníctvom štandardného formulára, ktorý sa nachádza v prílohe I. Podľa článku 7 sa žiadosti zasielajú prostredníctvom nového decentralizovaného informačného systému s náležitým rešpektovaním základných práv a slobôd.

Následne je potrebné splniť dve podmienky, a to 1. musí ísť o výkon dôkazu výsluchom osoby, ktorá sa nachádza v inom členskom štáte, 2. súd požiadava o vykonanie dôkazu priamo, pomocou videokonferencie alebo inej vzdialenosti komunikačnú technológiu za predpokladu, že takúto technológiu má súd k dispozícii a súd považuje použitie takejto technológie za vhodné za konkrétnych okolností prípadu.

Prepracovaním sa teda posilňuje používanie komunikačných technológií. V tejto súvislosti zostáva otvorená kritická otázka, či prepracovanie skutočne povedie k rozšírenému využívaniu video technológií v kontexte cezhraničného vykonávania dôkazov, keďže niektorým štátom aj v súčasnosti chýba potrebné technické zabezpečenie.³⁷⁹

Základná alternatíva spolupráce pri dokazovaní túto úpravu obsahuje v článku 10 ods. 4. Nariadenie o dokazovaní *recast* je v tomto ohľade stručné, stanovuje totiž, že je potrebné, aby

³⁷⁷ European Commission. *Practice guide for the application of the Regulation on the Taking of Evidence*. [online]. [cit. 2024-02]. Dostupné na: https://e-justice.europa.eu/76/EN/taking_of_evidence

³⁷⁸ Vykonávanie dôkazov prostredníctvom videokonferencie bolo predmetom článku 17 Nariadenia o dokazovaní I, ktorý sa tým zaoberal len veľmi marginálne.

³⁷⁹ JANSEN, R. Explaining the methods for taking evidence abroad within the EU and some first observations on the proposal for the Evidence Regulation (recast). *Nederlands Internationaal Privaatrecht*, 2019, n. 4. s. 602.

dožadujúci súd o použitie komunikačných technológií požiadal (na formulári A), potom dôvody odmietnutia, ktoré sú zhodné s dôvodmi pre odmietnutie postupu podľa práva dožadujúceho súdu (teda nezlučiteľnosť s právom štátu dožiadaného súdu a závažné praktické prekážky) a tiež povinnosť dožiadaného súdu upovedomiť o zamietnutí žiadosti na formulári E.

V praxi bude určite častejšie odôvodnenie odmietnutia kvôli praktickým prekážkam, pretože podstatné percento civilných súdov členských štátov EÚ nemá k videokonferencii potrebné zariadenia.³⁸⁰

9.4.1. Príprava a právne aspekty videokonferencie

Ak dôjde k výkonu dôkazu prostredníctvom videokonferencie, v takom prípade bude potrebné zabezpečiť, aby sa takýto spôsob výkonu dôkazu podobal v čo najväčšej miere bežnému verejnému rokovaniu. Tento postup bude obdobný ako pri obvyklom vybavovaní dožiadania. Súd, ktorý podľa zvoleného spôsobu dokazovania nesie za vykonanie dôkazu zodpovednosť, informuje svedka či znalca o dátume, čase a mieste konania videokonferencie. Dožiadateľ súd tak urobí najmä vo forme predvolania, prípadne aj s použitím donucujúcich opatrení, v lehote 90 dní a pomocou formulárov upovedomí dožadujúci súd, zúčastnené strany a tiež ich zástupcu.

Naproti tomu dožadujúci súd musí informovať o dobrovoľnosti podania takejto výpovede. Dožadujúcemu súdu by mal byť s prípravou videokonferencie nápomocný ústredný orgán, pretože jeho úlohou je komunikačné prostriedky podporovať.

Využitie komunikačných technológií si vyžaduje aj svoj právny rámec v právnych poriadkoch členských štátov EÚ.

Dôležitou problematikou súvisiacou s používaním moderných komunikačných prostriedkov je otázka jazyka, ktorým bude výsluch vedený. To je opäť záležitosťou národného poriadku členského štátu, podľa ktorého sa pri konkrétnom dokazovaní bude postupovať. Vzhľadom na medzinárodný charakter vykonania dôkazu výsluchom svedka či znalca za pomoci videokonferencie bude pri väčšine podobných úkonov potrebné zabezpečiť tlmočníka.

³⁸⁰ JANSEN, R. Explaining the methods for taking evidence abroad within the EU and some first observations on the proposal for the Evidence Regulation (recast). *Nederlands Internationaal Privaatrecht*, 2019, n. 4. s. 602

9.5. Predbežné dokazovanie podľa článku 35 nariadenia Brusel I-bis

Vo vzťahu k cezhraničnému dokazovaniu sa zaujímavou javí aj otázka, či právo EÚ oprávňuje súdy členských štátov, ktoré nemajú vecnú právomoc v konkrétnom spore, pomáhať sťažovateľom pri vykonávaní dôkazov, ktoré prebiehajú, resp. budú prebiehať na súde iného členského štátu. V právnej praxi sa tomu hovorí aj tzv. „*nákup dôkazov na fóre*“ alebo „*dovoz dôkazov*“.³⁸¹ Dostávame sa v tomto prípade do vzťahu medzi *lex fori* a nariadením o vykonávaní dôkazov na jednej strane a článkom 35 Nariadenia Brusel I bis na strane druhej.

Súdny dvor sa k tejto problematike limitov predbežného dokazovania vyjadril už viacerých svojich rozsudkoch.³⁸² ESD v týchto prípadoch rozhodol, že iba súdy, ktoré majú vecnú právomoc na základe článku 4 alebo článku 26 Nariadenia Brusel I bis, majú bezpodmienečnú právomoc nariaďovať opatrenia na zabezpečenie dôkazov. V dôsledku toho môžu súdy, ktoré takúto právomoc nemajú, vydať len predbežné opatrenia na základe článku 35 Nariadenia Brusel I bis, pre ktoré musia byť splnené určité podmienky.

V prvom rade, ESD v prípadoch *Denilauler a Reichert II* rozhodol, že dočasné opatrenia zaručujú práva, ktoré sa sťažovateľ snaží uznať v hlavnom konaní. V týchto prípadoch tiež rozhodol, že súd bez vecnej právomoci musí zabezpečiť predbežný alebo ochranný charakter udeleného opatrenia.

Po druhé, v prípade rozsudku vo veci *Van Uden*, SDEÚ rozhodol, že predmet takýchto opatrení musí mať skutočné prepojenie s miestnou príslušnosťou rozhodujúceho súdu³⁸³, čo znamená, že dôkazy sa musia nachádzať na území jeho štátu.

Po tretie, ESD v *St. Paul Dairy* rozhodol, že opatrenia, ktoré umožňujú sťažovateľovi posúdiť jeho šance na úspech v budúcom konaní sa nekvalifikujú ako dočasné podľa článku 35.³⁸⁴ V prípade *St. Paul Dairy* Holandský súd nemohol nariadiť predbežné vypočutie svedka v zmysle ustanovení holandského civilného procesu, keďže by to umožnilo sťažovateľovi získať úplné svedecké svedectvo na posúdenie jeho šancí v budúcich súdnych sporoch. Napriek tomu ESD v tejto veci poznamenal, že súd môže vydať predbežné opatrenie, ktoré nie je len ochranné, ak existuje „*iné odôvodnenie ako záujem sťažovateľa na rozhodnutí o začatí konania vo veci samej*“.³⁸⁵ Vzhľadom na fakt, že proces vykonávania dôkazov podľa Nariadenia môže trvať 30 až

³⁸¹ JANSEN, R. Explaining the methods for taking evidence abroad within the EU and some first observations on the proposal for the Evidence Regulation (recast). *Nederlands Internationaal Privaatrecht*, 2019, n. 4, s. 762.

³⁸² Rozsudok Súdneho dvora EÚ z 28. apríla 2005. *St. Paul Dairy Industries NV*. Vec C-104/03.

³⁸³ Rozsudok Súdneho dvora EÚ zo 17. novembra 1998. *Van Uden v. Deco-Line*. Vec C-391/95. Bod. 40.

³⁸⁴ Rozsudok Súdneho dvora EÚ z 28. apríla 2005. *St. Paul Dairy Industries NV*. Vec C-104/03. Bod. 24.

³⁸⁵ Rozsudok Súdneho dvora EÚ z 28. apríla 2005. *St. Paul Dairy Industries NV*. Vec C-104/03. Bod 16.

90 dní, vyvstáva možnosť, že súdy môžu prijať predbežné opatrenia na zabezpečenie dôkazov v prípade, že existuje riziko straty týchto dôkazov vzhľadom na obmedzený časový rámec. V tomto smere by záujem sťažovateľa o včasné zabezpečenie dôkazov, v súlade s jeho právom na prístup k spravodlivosti, mohol poslúžiť ako legitímny dôvod pre súd na nariadenie vykonávania dôkazov.

386

³⁸⁶ JANSEN, R. Explaining the methods for taking evidence abroad within the EU and some first observations on the proposal for the Evidence Regulation (recast). *Nederlands Internationaal Privaatrecht*, 2019, n. 4, s. 763.

10 Závery - perspektívy ďalšieho vývoja

10.1. Aplikácia cudzieho práva v EJP

Aktuálny vývoj vnútorného trhu vedie čoraz k väčšiemu počtu medzinárodných prípadov pred súdmi členských štátov EÚ, a teda k postupne vyššiemu počtu prípadov, kedy bude potrebné aby sudca konfrontoval cudzie právo. Ako sme mohli vidieť aj v priebehu analýzy jednotlivých oblastí týkajúcich sa aplikácie cudzieho práva, súčasný stav tejto problematiky v Európe je ťažko akceptovateľný, či už pre občanov alebo pre harmonizovaný systém MPS z dôvodu právnej úpravy, ktorá je roztrieštená, fragmentárna a podlieha viacerým interpretáciám či manipuláciám. Potreba zaoberať sa otázkou aplikácie cudzieho práva justičnými orgánmi v Európe s cieľom zabezpečiť riadne fungovanie existujúcich a budúcich nariadení EÚ o MPS však nadobúda mimoriadny význam.

V aktuálnej dobe internetu je situácia týkajúca sa aplikácie cudzieho práva v rozpore s harmonizáciou a racionálnym prístupom, čím vytvára systém, ktorý je stále chybný a týmto spôsobom zasahuje do zachovávaní právnej istoty. Treba poznamenať, že EÚ aj ako aj Haagska konferencia o MPS investovali čas počas posledných dvoch desaťročí do pokusu vysporiadať sa s ťažkosťami, ktorým čelia domáce súdy pri zisťovaní obsahu cudzieho práva. Napriek snahe dosiahli v tejto oblasti len obmedzený stupeň úspechu. Zdá sa, že Haagska konferencia nevykonala v tejto záležitosti žiadnu formálnu prácu, odkedy sa jej Rada v marci 2015 rozhodla odstrániť tému prístupu k cudziemu právu zo svojho programu.³⁸⁷ Spoločná konferencia organizovaná spoločne Európskou komisiou a Haagskou konferenciou sa konala vo februári 2012, kde sa jednomyselne dospelo k niekoľkým sľubným záverom vrátane zdôraznenia dôležitosti problému a zdôraznenia „*potreby a výhod kooperatívnych mechanizmov, ktoré sa majú vyvinúť na globálnej úrovni, aby sa uľahčil prístup k cudziemu právu*“ a zároveň sa potvrdilo, že každý globálny nástroj v tejto oblasti by sa mal zameriavať na uľahčenie prístupu k cudziemu právu a nemal by sa pokúšať harmonizovať postavenie cudzieho práva vo vnútroštátnych postupoch.

Napriek tomu, že tento problém sa považuje za dôležitý, hľadanie riešenia sa zatiaľ ukázalo ako nedosiahnuteľné. Na riešenie tejto komplikovanej súčasnej situácie je možné prijať niekoľko

³⁸⁷ Pozri bod. 11 HCCH. Závery a odporúčania prijaté Radou“ (2015). Dostupné na: assets.hcch.net/upload/wop/gap2015concl_en.pdf. Od roku 2014 neboli na príslušnú stránku nahrané žiadne dokumenty. Pozri HCCH. Access to Foreign Law. www.hcch.net/en/publications-and-studies/studies/access-to-foreign-law1

možných riešení. Aj keď s najväčšou pravdepodobnosťou bude budúcnosť ešte dlho reprodukovat' súčasný *status quo*.³⁸⁸

Zaobchádzanie s kolíznymi normami a cudzím právom v súdnych konaniach sa medzi jurisdikciami sa značne líši, aj keď dichotómia charakterizovania cudzieho práva ako „práva“ alebo „skutočnosti“ už striktné neplatí. Tieto rozdielne prístupy k uplatňovaniu kolíznych noriem a v tomto smere aj k procesu aplikácie cudzieho práva môžu mať vplyv na fungovanie jednotných kolíznych noriem, ktoré existujú vo forme nariadení EÚ alebo medzinárodných zmlúv. I napriek jednotným kolíznym pravidlám v EÚ nie je možné dosiahnuť medzinárodnú harmóniu rozhodnutí z dôvodu rozdielneho zaobchádzania s kolíznymi normami a cudzím právom medzi členskými štátmi EÚ. To môže byť v rozpore s cieľom zjednotiť kolízne pravidlá v záujme integrácie trhu a justičnej spolupráce v občianskych veciach v EÚ.³⁸⁹ Rovnaké problémy existujú v medzinárodných zmluvách, ktoré obsahujú prepracované jednotné kolízne pravidlá.³⁹⁰

De lege ferenda tak možno uvažovať o niekoľkých možných riešeniach. Či už na medzinárodnej alebo regionálnej úrovni.

Na regionálnej (EÚ) úrovni by progres mohol byť badateľný v prípade vypracovania osobitných nástrojov EÚ. Prvým navrhovaným riešením by mohol byť jednotný nástroj zjednocujúci kolízne normy vo všetkých členských štátoch EÚ. Ako príklad zavedenia takéhoto osobitného nástroja môžu slúžiť tzv. „Madridské princípy“. Pri takomto druhu nástroja vzhľadom na nadradenosť práva EÚ pred vnútroštátnym právom členských štátov môže byť opodstatnené nariadiť povinné uplatňovanie kolíznych noriem EÚ. Z praktického hľadiska sa však toto riešenie môže zdať máttúce, nakoľko by nevyhnutne zmenilo rozdelenie zodpovednosti medzi sudcu a strany pri uplatňovaní a zisťovaní cudzieho práva predovšetkým v krajinách s fakultatívnym uplatňovaním kolíznych noriem. V týchto krajinách by si tento spôsob predovšetkým vyžadoval revíziu hmotnoprávných a procesných pravidiel.

Druhým takýmto riešením by mohol byť opäť osobitný nástroj EÚ, ktorý by zahŕňal zavedenie tzv. „procesnej dohody“ v občianskoprávných jurisdikciách, ktoré v súčasnosti zabezpečujú povinné uplatňovanie kolíznych noriem a cudzieho práva. To znamená, že by šlo o zavedenie fakultatívnosti pravidiel konfliktu len pre určitú kategóriu právnych vzťahov.

³⁸⁸ ESPLUGUES, C. *The Application of Foreign Law by Judicial and Non-Judicial Authorities: Any News?* (July 17, 2020). In: *Zeitschrift für Zivilprozess international: Jahrbuch des internationalen Zivilprozessrechts* 24 (2019), s. 14.

³⁸⁹ Čl. 81 ZFEÚ.

³⁹⁰ Napr. Haagsky dohovor z roku 1971 o práve uplatniteľnom na dopravné nehody alebo Haagsky dohovor z roku 1973 o práve uplatniteľnom na zodpovednosť za výroby.

Takéto riešenie je v súlade s existujúcimi nariadeniami EÚ, ktoré vo všeobecnosti zabezpečujú autonómiu strán pri voľbe práva. Procesnú dohodu samozrejme nemožno stotožňovať s autonómiou strán pri určení rozhodného práva, ktorá má iné funkcie. Avšak niektorí autori argumentujú v prospech procesnej dohody aj s odkazom na autonómiu strán pri určení rozhodného práva s tým, že ak sú už raz strany oprávnené určiť *lex fori* ako rozhodné právo malo by sa umožniť odstúpiť od kolíznych noriem s tým, že by sa na daný prípad aplikovalo *lex fori*. Prijatím takéhoto riešenia by bolo možné dosiahnuť lepšiu harmonizáciu zaobchádzania s cudzím právom medzi členskými štátmi EÚ s rozdielnymi prístupmi k posudzovaniu cudzieho práva.

Tretím možným regionálnym riešením, o ktorom by sa dalo uvažovať, je splnomocniť sudcov v jurisdikciách zvykového práva, aby súdne upozornili na cudzie právo. Jurisdikcie zvykového práva čoraz viac reagujú na myšlienku súdneho oznámenia cudzieho práva. Tento spôsob je by mal však v aktuálnej situácii v EJP najmenší vplyv.

Prijatie jednotných alebo harmonizovaných riešení v oblasti kolíznych noriem a cudzieho práva je beh na dlhú trať. Už teraz je to náročná úloha a vyžaduje si veľké úsilie na regionálnej úrovni ako v EÚ, nieto na globálnej úrovni.³⁹¹

Popri možnosti zjednotenia či harmonizácie metód zavádzania, zisťovania a uplatňovania cudzieho práva, rýchlejšim spôsobom zabezpečenia fungovania jednotných kolíznych noriem môže ešte predstavovať vývoj mechanizmov na zlepšenie prístupu k cudziemu právu.

Ako bolo v tejto práci uvedené, aktuálny systém prístupu k informáciám prostredníctvom Londýnskeho dohovoru je na základe národných správ a niekoľkých doteraz vykonaných empirických štúdií považovaný v praxi za nie veľmi úspešný či už z dôvodov obmedzeného prístupu k informáciám o tomto dohovore, alebo faktom, že nedostatočná účinnosť odrádza jednotlivé štáty od používania tohto dohovoru. Neexistencia jasného časového rámca či požiadavka prekladu do národného jazyka neprispievajú k jeho zvýšenej aplikácii a vôbec nie k motivovanosti subjektov obrátiť sa na tento dokument.

Rovnako sa predpokladá, že otázky, ktoré by smerovali k využitiu tohto Dohovoru pre ich zložitosť k danému prípadu presahujú rámec Dohovoru. Toto je práve problém, pretože abstraktné informácie o zahraničnom práve vo všeobecnosti nepostačujú na rozhodnutie o prípade. A mnohé ďalšie dôvody, ktoré limitujú využívanie tohto nástroja.

³⁹¹ NISHITANI, Y. *Treatment of Foreign Law: Dynamics towards Convergence? Vol. 26*. Cham: Springer International Publishing AG, 2017, s. 59.

Vzhľadom na obmedzené prostriedky a nástroje, ktoré sú v súčasnosti k dispozícii, vyvstáva potreba zlepšiť prístup k cudziemu právu. Na zabezpečenie a uľahčenie prístupu k cudziemu právu v rôznych sektoroch by sa malo uvažovať o niekoľkých možných metódach spolupráce, nie na výlučnom, ale skôr na doplnkovom základe, ako to odporučila Haagska konferencia medzinárodného práva súkromného.

V tejto je možné vidieť cestu vo vytvorení nového administratívneho nástroja na zlepšenie prístupu k informáciám. Keďže legitímne záujmy na použití takéhoto nástroja môžu mať aj strany sporu, prístup k takýmto informáciám by sa mal rozšíriť aj na týchto účastníkov konania. Zlepšenie by sa určite vyžadovalo v tom, že sudcovia a iné zainteresované strany by mali mať možnosť zahrnúť do žiadosti podrobné otázky a v prípade potreby následne kontaktovať odpovedajúci orgán s ďalšími otázkami, aby získali informácie prispôbené prípadu a nešlo by len o abstraktne poskytnuté informácie. Takisto by takýto nástroj mal mať stanovený jasný časový rámec a prípadne jednotnosť jazyka, ktorý by sa používal ako dorozumievací jazyk.

Riešenie k prístupu k informáciám o cudzom práve by mohlo predstavovať aj vytvorenie konkrétnej siete expertov či odborných inštitúcií či už prostredníctvom združení alebo zoznamu takýchto subjektov čím by sa vyšlo problémom s nedostatočnými, neúplnými alebo protichodnými dôkazmi predloženými stranami.³⁹²

V rámci súdnej spolupráce medzi jurisdikciami občianskeho ako aj zvykového práva veľmi dobre funguje Haagska justičná sieť a Európska justičná sieť, o ktorých sme sa zmienili v prvých kapitolách tejto rigoróznejšej práce. V rámci týchto spoluprác by zlepšenie mohlo predstavovať možnosť postúpenia prípadu riešeného na súde jedného členského štátu inému členskému štátu EÚ, ktorého právom sa prípad riadi, ak štát súdu nie je schopný náležite zistiť relevantné cudzie právo. Takýto spôsob postúpenia prípadu je aktuálne v rozpore existujúcim systémom súdnej príslušnosti EÚ vzhľadom na pravidlá súdnej právomoci avšak jeho zavedenie by umožnilo sudcovi, ktorý čelí neprekonateľným ťažkostiam pri uplatňovaní cudzieho práva, požiadať sudcu v inom relevantnom štáte, aby prevzal túto úlohu. Takýto model sa rovná prijatiu európskej verzie doktríny *forum non conveniens*.³⁹³

³⁹² NISHITANI, Y. *Treatment of Foreign Law: Dynamics towards Convergence? Vol. 26*. Cham: Springer International Publishing AG, 2017, s. 57 - 59.

³⁹³ Za súčasného stavu práva je však už vo vzťahu k ochrane dieťaťa ustanovený obmedzený mechanizmus postúpenia vecí (čl. 15 Brusel IIbis), ktorý zodpovedá čl. 8 ods. Haagskemu dohovoru o ochrane detí z roku 1996. Zatiaľ čo prípady ochrany detí sa vo všeobecnosti riadia *lex fori* (článok 15 ods. 1 Dohovoru o ochrane dieťaťa).

Vyššie navrhované modely však v praxi nie je jednoduché implementovať, keďže pre ich zavedenie bude nutné zvážiť viaceré faktory ako pracovná záťaž, čas, náklady takýchto mechanizmov a v neposlednom rade úroveň odbornosti a náležitých skúseností sudcov, advokátov a iných odborníkov z praxe, ktorí by boli zainteresovaní do tohto procesu.

10.2. Dokazovanie v EJP

Pri téme cezhraničného vykonávania dôkazov bude kľúčovú úlohu v rámci vývoja zohrávať technológia, ktorá je v spoločnosti využívaná pri každodenných aktivitách čoraz viac. Súvisí to s rýchlou aktualizáciou využívania technológií a digitalizácie, pričom súdy sú vyzývané, aby zvážili jednak nové formy dôkazov v elektronickom prostredí ako aj na to, aby sa spoliehali na technológiu pri cezhraničnom vykonávaní dôkazov.³⁹⁴

Normatívny rámec týkajúci sa elektronických dôkazov zostáva roztrieštený, zatiaľ čo prebiehajú rôzne legislatívne projekty. V tomto procese globálna pandémia urýchlila pozornosť technologickým riešeniam a ich integrácii pri vybavovaní súdnych sporov.

Nové návrhy právnych predpisov týkajúce sa digitalizácie justičnej spolupráce a komunikácie v cezhraničných konaniach majú v blízkej budúcnosti vyriešiť niektoré legislatívne medzery, ako aj podporiť vývoj potrebnej technológie.

V súvislosti s možnými zmenami *de lege ferenda* v oblasti cezhraničného dokazovania, sa neočakávajú zásadne zmeny okrem už spomínaného posilňovania digitalizácie v rámci justičnej spolupráce v civilných veciach. V tejto súvislosti je potrebné spomenúť, že už prijatím Nariadenia o dokazovaní *recast* v roku 2020 sa dosiahla požadovaná modernizácia, tak aby zahŕňala digitálny procesný rozmer.³⁹⁵

V tejto súvislosti okrem podpory využívania videokonferencií sa cieľ Nariadenia orientuje predovšetkým na zavedenie elektronického prenosu žiadostí a dokumentov medzi súdmi. Na tento účel sa úplne zmenil článok 7, aby sa ustanovil úplne dematerializovaný postup a umožnil sa elektronický podpis, ktorý sa riadi nariadením č. 910/2014 o elektronickej identifikácii.

³⁹⁴ ONTANU, E. A. *Normalising the use of electronic evidence: Bring technology use into a familiar normative path in civil procedure*. In: *Oñati Socio-legal Series* [online]. 2022, vol. 12, no. 3, s. 582-615. DOI: 10.35295/osls.iisl/0000-0000-0000-1304

³⁹⁵ HODAC, M. *Digitalisation of Justice Systems in the European Union: Towards a European Judicial Area 2.0*. In: *EAPIL* [online]. Dostupné na internete: <https://eapil.org/2024/02/06/digitalisation-of-justice-systems-in-the-european-union-towards-a-european-judicial-area-2-0/>.

Samotná komunikácia medzi súdmi sa opiera o systém e-CODEX, čo je decentralizovaný a interoperabilný systém pre cezhraničnú komunikáciu, ktorý umožňuje bezpečnú komunikáciu medzi vopred schválenými a identifikovateľnými používateľmi (sudcovia, úradníci). Systém e-CODEX už bol použitý na prepojenie obchodných registrov členských štátov a vo viacerých pilotných projektoch. Nariadenie o vykonávaní dôkazov patrí medzi prvé texty o justičnej spolupráci v občianskych veciach³⁹⁶, ktoré od členských štátov vyžaduje, aby nasadili prístupové body do systému e-CODEX. Z dôvodu technických ťažkostí, ktoré táto transformácia prináša, článok 7 nenadobudol účinnosť v júli 2022 so zvyškom nariadenia, ale nadobudne účinnosť v roku 2025, tri roky po prijatí vykonávacieho nariadenia vymedzujúceho technické špecifikácie.³⁹⁷

V súvislosti s procesom digitalizácie justície bolo dňa 13. decembra 2023 prijaté Nariadenie (EÚ) 2023/2844 o digitalizácii justičnej spolupráce a prístupe k spravodlivosti v cezhraničných občianskych, obchodných a trestných veciach a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej aj ako „Nariadenie o digitalizácii“).

Nariadenie obsahuje ustanovenia o digitálnych výmenách informácií, ktoré sa majú uplatňovať na cezhraničné konania v občianskych, obchodných a trestných veciach. Čo sa týka jeho vecnej pôsobnosti, príloha I k Nariadeniu obsahuje väčšinu nástrojov prijatých v oblasti justičnej spolupráce v občianskych veciach, s výnimkou niektorých nariadení venovaných kolíznym normám (Rím I, II, II) ako aj Nariadeniu o doručovaní písomností a Nariadeniu o vykonávaní dôkazov *recast*, práve z dôvodu ich modernizácie, ktorá bola dosiahnutá už v roku 2020.

Avšak aj Nariadenie o digitalizácii upravuje používanie videokonferencií na vypočúvanie osôb v cezhraničných súdnych konaniach uvedených v prílohe. Európske právne *acquis* už obsahuje ustanovenia o používaní videokonferencií na dobrovoľnom základe alebo s výhradou existencie technických nástrojov v rámci príslušných orgánov.³⁹⁸ Rovnakým princípom sa riadi aj Nariadenie o digitalizácii, takže neexistuje žiadna obligácia vo vzťahu k jeho použitiu. Napriek tomu, však Nariadenie stanovuje, že použitie videokonferencie nemôžu orgány členského štátu odmietnuť *„iba z dôvodu neexistencie vnútroštátnych pravidiel upravujúcich používanie technológie komunikácie na diaľku. V takom prípade by sa mali mutatis mutandis uplatniť najvhodnejšie pravidlá uplatniteľné podľa vnútroštátneho práva, ako napríklad pravidlá o*

³⁹⁶ Rovnako aj Nariadenie o doručovaní.

³⁹⁷ Nariadenie Komisie (EÚ) 2022/422 zo 14. marca 2022, ktorým sa stanovujú technické špecifikácie, opatrenia a ďalšie požiadavky na implementáciu decentralizovaného informačného systému uvedené v nariadení Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2020/1783.

³⁹⁸ Napr. Nariadenie o dokazovaní *recast*.

*vykonávaní dôkazov*³⁹⁹ Tento dobrovoľný a motivačný prístup je určite opodstatnený, aby sa zohľadnili rozdiely medzi vnútroštátnymi právnymi systémami, pokiaľ ide o úroveň ich digitalizácie.

³⁹⁹ Bod 33 odôvodnení Nariadenia o digitalizácii.

Záver

V tejto rigoróznej práci som sa zaoberala problematikou aplikácie cudzieho práva a cezhraničného dokazovania v rámci Európskeho justičného priestoru. Obe témy predstavujú veľmi zaujímavú, no značne rozsiahlu problematiku, ktorá sa dotýka, tak hmotnoprávnej, ako aj procesnoprávnej roviny. Cieľom tejto práce bolo okrem identifikácie a analýzy hlavných otázok spojených s uvedenými inštitútmi, ponúknuť aj ucelený praktický pohľad na tieto témy.

Pri téme aplikácie cudzieho práva som praktickú analýzu orientovala na štyri skúmané krajiny, a to konkrétne Českú a Slovenskú republiku, Nemecko a Taliansko. Pri téme cezhraničného dokazovania bola zase pozornosť orientovaná predovšetkým na analýzu Nariadenia o dokazovaní *recast*, ktoré v súčasnosti predstavuje kľúčový a vedúci prameň realizácie tejto cezhraničnej spolupráce medzi štátmi Európskeho justičného priestoru.

Rigorózna práca je práca členená na 10 kapitol.

Úvodné kapitoly 1.- 3. sa venujú vymedzeniu základných pojmov a inštitútov skúmaných s oboma témami, ktoré sú predmetom tejto rigoróznej práce. V tomto smere som analyzovala postavenie medzinárodného práva súkromného a procesného v rámci systému práva, pozrela som sa na problematiku možných spôsobov riešenia právnych vzťahov s obsahom cudzieho prvku a v záverečnej tretej kapitole úvodnej časti som sa venovala pojmu Európsky justičný priestor s ohľadom na problematiku justičnej spolupráce v civilných veciach, ktorá je kľúčovým priestorom realizácie cezhraničného dokazovania medzi krajinami EÚ. Tento teoretický základ poskytol potrebný rámec na ďalšie analýzy.

Jadro práce je orientované na kapitoly 4. až 10., medzi ktoré sú proporcionálne k obsahovému zameraniu rozdelené skúmania tém aplikácie cudzieho práva a cezhraničného dokazovania v rámci Európskeho justičného priestoru.

Téma aplikácie cudzieho práva v európskom justičnom priestore tvorí významnú časť práce. V jednotlivých kapitolách som zvolila prístup, kde som v prvom rade priniesla teoretický pohľad na danú problematiku s následnou analýzou aplikácie konkrétnych inštitútov v skúmaných krajinách. V 4. a 5. kapitole som identifikovala rôzne prístupy k používaniu cudzieho práva a procesom jeho aplikácie. Jurisdikcie kontinentálneho právneho systému zvyknú charakterizovať cudzie právo ako „právo“ a zabezpečovať jeho *ex officio* zisťovanie a uplatňovanie, zatiaľ čo jurisdikcie zvykového práva považujú cudzie právo za „skutočnosť“, ktorú by strany mali obhajovať a dokázať, aby sudca mohol cudzie právo aplikovať. Právna realita však prináša aj ďalší prístup k posudzovaniu cudzieho práva, ku ktorému sa prikláňajú niektoré štáty EJP, a to hybridný prístup.

V rámci 6. kapitoly som skúmala uplatňovanie zásady *iura novit curia* vo vzťahu k cudziemu právu, kde som následne analyzovala jednotlivé prostriedky využívané na zisťovanie obsahu cudzieho práva v jednotlivých krajinách, kde si čitateľ mohol vyvodiť záver, že aktuálne sa medzi mnou skúmanými krajinami EJP v tejto problematike nenachádzajú zásadné rozdiely. V záverečnej 7. kapitole k tejto téme som skúmala situácie, keď zisťovanie cudzieho práva nevedie vždy k očakávaným výsledkom a sudca sa stretáva s viacerými problémami. Vo všeobecnosti by sudy automaticky pristúpili k aplikácii *lex fori*, ale by mali v každom prípade vyvinúť maximálne úsilie na zistenie obsahu cudzieho práva. V rôznych členských štátoch EÚ však v tejto súvislosti neexistuje jednoznačná prax, čo prispieva k právnej neistote a problémom pre strany sporu.

Druhou skúmanou témou mojej rigorózneho práce bolo cezhraničné dokazovanie. Táto časť je premietnutá do kapitol 8 až 9. V rámci tejto časti som skúmala cezhraničné dokazovanie v súlade s najnovšími právnymi predpismi Európskej únie. Analyzovala som metódy a postupy používané pri cezhraničnom získavaní dôkazov a ich efektívnosť v kontexte spolupráce justičných orgánov. Práca ponúkla podrobný rozbor a zhodnotenie právnej úpravy podľa Haagskeho dohovoru o dokazovaní, ako aj Nariadenia o dokazovaní *recast*. Uvedené pramene práva boli prijaté v reakcii na potrebu získania dôkazu v cudzine. Haagsky dohovor o dokazovaní vo svojej dobe úspešne preklenul najvýraznejšie rozdiely medzi rôznymi systémami práva, najmä zavedením niekoľkých spôsobov vykonávania dokazovania. Nariadenie sa usiluje o posilnenie spolupráce medzi súdmi členských štátov. K zjednodušeniu cezhraničného dokazovania výrazne prispelo využívanie decentralizovaného systému súdov, medzi ktorými sa uplatňuje priamy styk.

Nariadenie o dokazovaní *recast* výslovne upravuje a presadzuje používanie moderných telekomunikačných technológií, kde dôraz kladie na cezhraničné vykonávanie dôkazov prostredníctvom videokonferencií. Práve prostredníctvom videokonferencií je možné v medzinárodnom kontexte dosiahnuť skutočne „priame“ dokazovanie.

V záverečnej 10. kapitole som prezentovala názor na smerovanie vývoja tejto problematiky a poskytla možné návrhy *de lege ferenda* v súvislosti s perspektívou ďalšieho vývoja tak v rámci aplikácie cudzieho práva, ako aj v rámci cezhraničného vykonávania dôkazov v Európskom justičnom priestore. Pri problematike aplikácie cudzieho práva sa tendencie budúceho vývoja orientujú predovšetkým na oblasť harmonizácie a vytvorenia tzv. jednotného nástroja, keďže aktuálna legislatívna situácia v tejto oblasti je z dôvodu rozličných prístupov jednotlivých krajín a nejednotnosti národných právnych úprav roztrieštená. Zjednotenie zaobchádzania s cudzím právom na globálnej či regionálnej úrovni je však ešte stále ďaleko.

Pri téme cezhraničného dokazovania sa budúci vývoj bude naďalej orientovať na elektronizáciu justície, k čomu prispelo už samotné prijatie Nariadenia o dokazovaní *recast*. Iné výrazné zmeny sa v tejto oblasti k dnešnému dňu neočakávajú.

Zoznam skratiek

BGH	Bundesgerichtshof (Spolkový súdny dvor)
Brusel I bis	Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012 z 12. decembra 2012 o právomoci a uznávaní a výkone súdnych rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach (prepracované znenie)
Brusel II bis	Nariadenie Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozhodnutí vo veciach manželských a vo veciach rodičovskej zodpovednosti a o zrušení nariadenia (ES) č. 1347/2000
CISG	Dohovor OSN o zmluvách o medzinárodnej kúpe tovaru
C.p.c.	Codice di procedura civile (Taliánsky civilný poriadok)
ČR	Česká republika
EJP	Európsky justičný priestor
EMPS	Európske medzinárodné právo súkromné
ES	Európske spoločenstvo
EÚ	Európska únia
Londýnsky dohovor	Európsky dohovor o poskytovaní informácií o cudzom práve, Londýn, 7.6.1968
MPP	Medzinárodné právo procesné
MPS	Medzinárodné právo súkromné
MPS EÚ	Medzinárodné právo súkromné Európskej únie
Nemecko	Nemecká spolková republika

Rím I	Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 zo 17. júna 2008 o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky
Rím II	Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 z 11. júla 2007 o rozhodnom práve pre mimozmluvné záväzky
Rímsky dohovor	Dohovor o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky z roku 1980
SD EÚ	Súdny dvor Európskej Únie (Court of Justice of the European Union)
SDEÚ	Súdny dvor Európskej únie
SR	Slovenská republika
UNCITRAL	United Nation Commision on International Trade Law (Komisia OSN pre medzinárodné obchodné právo)
Ústava ČR	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb.
Ústava SR	Ústavný zákon č. 460/1992 Zb.
ZES	Zmluva o Európskom spoločenstve
ZEÚ	Zmluva o Európskej únii
ZFEÚ	Zmluva o fungovaní Európskej únie
ZMPS ČR	Zákon č. 91/2012 Sb., o medzinárodním právu súkromém
ZMPS IT	Legge di diritto internazionale privato n. 218/1995
ZMPS SR	Zákon č. 97/1963 Zb., o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom
ZPO	Zivilprozessordnung

Zoznam použitých zdrojov

1. Zoznam použitej literatúry

1. BEAUMONT, P., HOLLIDAY, J. (eds.) *A Guide to Global Private International Law. Studies in Private International Law*. Oxford: Hart Publishing, 2022, ISBN: 9781509932078.
2. CRITCHLEY, A. D. J. *The Application of Foreign Law in the British and German Courts*. 1st. ed., Oxford: Hart Publishing, 2022, 280 strán. ISBN 9781509959587.
3. CSACH, K., GREGOVÁ ŠIRICOVÁ L., JÚDOVÁ, E. *Úvod do štúdia medzinárodného práva súkromného a procesného*, 2. vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer SR s. r. o., 2018, 314 strán. ISBN 978-80-8168-783-9.
4. ESPLUGUES, C., IGLESIAS, J. L., PALAO, G. *Application of Foreign Law*, 1st. Ed. Munich: Sellier, 2011, 410p. ISBN: 978-3-86653-155-0.
5. FLESSNER, A. "Fakultatives Kollisionsrecht". In: *RabelsZ* n. 34, 1970, s. 547.
6. FRANZINA, P., VANIN, O. *L'accertamento del diritto straniero. Norme e strumenti nella prospettiva del giudice e di altre autorità*. Torino: Giappichelli, 2021. 73 s. ISBN: 978-88-921-5939-6
7. HALFAR, F. *Zacházení s cizím právem a vyhlídky pro unifikaci clanok*. In: ROZEHNALOVÁ, N., VALDHANS, J., DRLIČKOVÁ, K. *Dny práva 2015, Část IV. Kodifikace obecné části kolizního práva – cesta či omyl?* Brno: Masarykova univerzita, 2016, str. 39. ISBN: 978-80-210-8195-6.
8. HAUSMANN, R. *Pleading and proof of foreign law : a comparative analysis. The European legal forum = Forum iuris communis europae*. 8th year (2008), Section I, p. 1-13.
9. JANSSEN, R. *Explaining the methods for taking evidence abroad within the EU and some first observations on the proposal for the Evidence Regulation (recast)*. *Nederlands Internationaal Privaatrecht*, 2019, n. 4, p. 753-770.
10. KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K., a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Praha: Aleš Čeněk, 2015, 432 strán. ISBN: 978-80-7380-550-0.
11. LYSINA, P., ĎURIŠ, M.: *Medzinárodné právo súkromné*. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, s.r.o., 2016, 544 s. ISBN: 978-80-89603-43-5.
12. MARRAIS, P. C. L. S. *Cross-border taking of evidence in civil and commercial matters in switzerland, south africa, botswana, namibia, nigeria, and uganda* s. 133.
13. NISHITANI, Y. *Treatment of Foreign Law: Dynamics towards Convergence? Vol. 26*. Cham: Springer International Publishing AG, 2017, 643 p. ISBN: 978-3-319-56574-3.
14. PAUKNEROVÁ, Monika. et al. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, 700 s. ISBN: 978-80-7478-368-5.

15. PEKÁR, Bernard., SLAŠŤAN, Miroslav. *Zisťovanie a používanie cudzieho práva v Slovenskej republike*. In: Dny práva 2015: kodifikácie obecné časti kolizného práva - cesta či omyl? 4. 1. vyd. - Brno: Masarykova univerzita, 2016., s. 177-189. ISBN 978-80-210-8195-6.
16. PFEIFFER, M., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní obchodní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. 412 s. Monografie. ISBN 978-80-7380-764-1.
17. ROZEHNALOVÁ, N., VALDHANS, J., DRLIČKOVÁ, K. KYSELOVSKÁ, T. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie*, 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 392 s. ISBN: 978-80-7598-123-3.
18. ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, 401 s. ISBN 80-210-4053-X.
19. STONE, P. *EU Private International Law*. 2nd Edition. Cheltenham: Elgar European Law series, 2011, 562 s., ISBN: 978-1848440838.
20. VAN CALSTER, G. *European Private International Law*. Oxford: Hart Publishing, 2016, 520 s. ISBN: 978-1-84946-672-1.

2. Zoznam použitých internetových zdrojov

1. AMRAM, P. W. *Explanatory Report on the 1970 Hague Evidence Convention (1970)*. Dostupné na: <http://www.hcch.net/upload/exp120e.pdf>
2. ESPLUGUES, C. *The Application of Foreign Law by Judicial and Non-Judicial Authorities: Any News?* (July 17, 2020). In: Zeitschrift für Zivilprozess international: Jahrbuch des internationalen Zivilprozessrechts 24 (2019). Dostupné na: <https://ssrn.com/abstract=3752999> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3752999>.
3. JUNCKER, Jean-Claude. *Speech of the President of the European Commission*. 19 June 2019. [online]. [cit. 2024-02]. Dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=42DgTEmpk4k>
4. Limits to Cross Border Evidence Taking [cit. 2024-02]. Dostupné z: <https://eapil.org/2020/07/27/limits-to-cross-border-evidence-taking/>
5. PEARI, Sagi. *Which law applies to adjudicate litigation with a foreign element?* In: OUP Blog. [online]. [cit. 2024-02]. Oxford University Press, 2018. Dostupné na: <https://blog.oup.com/2018/05/law-adjudicate-litigation-foreign-element/>
6. Revising the taking of evidence regulation | Think tank | European Parliament. In: . Dostupné na internete: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2019\)640133](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2019)640133)

3. Zoznam použitých právnych predpisov

• Európske a medzinárodné právne predpisy

1. Dohovor o vykonávaní dôkazov v cudzine vo veciach občianskych a obchodných z 18. marca 1970.
2. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 zo 17. júna 2008 o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky (Rím I).
3. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 z 11. júla 2007 o rozhodnom práve pre mimozmluvné záväzky (Rím II).
4. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2020/1783 z 25. novembra 2020 o spolupráci medzi súdmi členských štátov pri vykonávaní dôkazov v občianskych a obchodných veciach.
5. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012 z 12. decembra 2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (prepracované znenie).
6. Nariadenie Rady (ES) č. 1206/2001 z 28. mája 2001 o spolupráci medzi súdmi členských štátov pri vykonávaní dôkazov v občianskych a obchodných veciach.
7. Rozhodnutie Rady z 5. októbra 2006 o pristúpení Spoločenstva k Haagskej konferencii medzinárodného súkromného práva.
8. Zmluva o Európskej únii.
9. Zmluva o fungovaní Európskej únii.
10. Európsky dohovor o informáciách o cudzom práve.
11. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 910/2014 z 23. júla 2014 o elektronickej identifikácii a dôveryhodných službách pre elektronické transakcie na vnútornom trhu a o zrušení smernice 1999/93/ES.
12. Nariadenie Rady (ES) č. 2157/2001 z 8. októbra 2001 o stanovách európskej spoločnosti (SE).
13. Vykonávacie Nariadenie Komisie (EÚ) 2022/422 zo 14. marca 2022, ktorým sa stanovujú technické špecifikácie, opatrenia a ďalšie požiadavky na implementáciu decentralizovaného informačného systému uvedené v nariadení Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2020/1783.
14. Európsky dohovor o informáciách o cudzom práve (Londýn, 7.6.1968).

- **České a slovenské právne predpisy**

1. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.
2. Ústavný zákon č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky.
3. Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.
4. Zákon č. 97/1963 Zb., o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom.
5. Zákon ze dne 4. prosince 1963 o mezinárodním právu soukromém a procesním.
6. Zákon ze dne 4. prosince 1963 o mezinárodním právu soukromém a procesním.

- **Nemecké právne predpisy**

1. Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche vom 21. September 1994 (Úvodný zákon do Občianskeho zákonníka).
2. Zivilprozessordnung vom 5. Dezember 2005 in der jeweils gültigen Fassung.

- **Talianske právne predpisy**

1. Legge di diritto internazionale privato n. 218/1995.
2. Codice di Procedura Civile REGIO DECRETO 28 ottobre 1940 , n. 1443.

4. Zoznam použitej judikatúry

- **Česká a slovenská judikatúra**

1. Uznesenie Ústavného súdu ČR č. Pl. ÚS 2/11 z 3. apríla 2012.
2. Stanovisko Najvyššieho súdu ČSSR zo dňa 27. 8. 1987, sp. zn. Cpjf 27/86, publikované pod R 26/1987 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk, s. 483.
3. Rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR zo dňa 26. 9. 2007, sp. zn. 25 Cdo 1143/2006.
4. Rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR zo dňa 8. 12. 2008, sp. zn. 21 Cdo 4196/2007.
5. Uznesenie Najvyššieho súdu ČR zo dňa 26. 6. 2012, sp. zn. 33 Cdo 3529/2010.
6. Uznesenie Najvyššieho súdu ČR zo dňa 27. 8. 2013, sp. zn. 21 Cdo 1012/2013.
7. Uznesenie Najvyššieho súdu ČR zo dňa 17. 12. 2013 sp. zn. 23 Cdo 1308/2011.

- **Judikatúra Súdneho dvora EÚ**

1. Rozhodnutie Súdneho dvora EÚ zo dňa 14. októbra 2008. *Grunkin Paul*. Vec č. C-353/06.
2. Rozhodnutie Súdneho dvora EÚ zo dňa 2. októbra 2003. *Garcia Avello*. Vec č. C-148/02.

3. Rozsudok Súdneho dvora EÚ 17. februára 2011. *Artur Weryński v Mediatel 4B spólka z o.o.* Vec č. C-283/09.
4. Rozsudok Súdneho dvora EÚ z 1. marca 2005. *Andrew Owusu proti N. B. Jackson.* Vec C-281/02.
5. Rozsudok Súdneho dvora EÚ z 15. júla 1964. *Costa v. Enel.* Vec č. 6/64.
6. Rozsudok Súdneho dvora EÚ z 17. novembra 1998. *Van Uden v. Deco-Line.* Vec č. C-391/95.
7. Rozsudok Súdneho dvora EÚ z 21. februára 2013. *ProRail BV v Xpedys NV and Others.* Vec č. C-332/11.
8. Rozsudok Súdneho dvora EÚ z 26. marca 1992. *Denilauler a Reichert II.* Vec C-261/90.
9. Rozsudok Súdneho dvora EÚ z 28. apríla 2005. *St. Paul Dairy Industries NV.* Vec C-104/03.
10. Rozsudok Súdneho dvora EÚ z 5. februára 1963. *Van Gend & Loos proti Nederlandse administratie der belastingen.* Vec. č. 26/62.
11. Rozsudok Súdneho dvora EÚ z 6. septembra 2012. *Lippens.* Vec č. C-170/11.
12. Rozsudok Súdneho dvora EÚ z 9. marca 1978. *Simmenthal II.* Vec č. 107/77.
13. Rozsudok Súdneho dvora EÚ zo 17. novembra 1998. *Van Uden v. Deco-Line.* Vec C-391/95.
14. Rozsudok Súdneho dvora EÚ zo 6. septembra 2012. *Lippens a ďalší v Kortekaas a ďalší.* Vec č. C170/11.
15. Uznesenie Súdneho dvora EÚ z 27. septembra 2007. *Tedesco.* Vec č. C175/06.
16. Uznesenie Súdneho dvora EÚ z 8. septembra 2022. *VP v KS.* Vec č. C-188/22.

- **Nemecká judikatúra**

1. OLG Hamm z 5. júna 2012, I-19 U 20/11.
2. Rozhodnutie Spolkového súdneho dvora z 12. decembra 1990 (BGH, VIII. Zivilsenat) VIII ZR 332/89, NJW 1991.
3. Rozhodnutie Spolkového súdneho dvora z 20. marca 1980 (III ZR 151/79).
4. Rozhodnutie Spolkového súdneho dvora z 30. septembra 1987 (BGH, IVa. Zivilsenat) IVa ZR 22/86, NJW-RR 1988, 159.
5. Rozhodnutie Spolkového súdneho dvora zo 17. decembra 1957 (VIII ZR 315/56).
6. Rozhodnutie Spolkového súdneho dvora zo 17. marca 1981 (BGH, VI. Zivilsenat) VI ZR 286/78, NJW 1981, 1606.

- **Talianska judikatúra**

1. Cass., 13.4.1959, č. 237.
2. Cass., 29.1.1964, č. 237.
3. Cass. 16.2.1966, č. 486.
4. Cass., 23.2.1978, č. 903.
5. Cass., 15.9.1979, č. 4767.
6. Cass. 9. 5. 2007, č. 10549
7. Cass. 26.5.2014, č. 11751.

- **Iná zahraničná judikatúra**

1. Rozsudok Najvyššieho súdu U S A z 15. júna 1987. *Société Nationale Industrielle Aérospatiale/US District Court for Southern District of Iowa. Vec 482 U.S. 522. In: Justia Law [online]. Dostupné na: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/482/522/>*

5. Ostatné zdroje

1. COSTA, B. *Cooperación jurídica internacional en materia de prueba del Derecho extranjero*, Valladolid: Universidad de Valladolid, 2022, s. 18.
2. Důvodová zpráva k zákonu č. 91/2012, o mezinárodním právu soukromém ze dne 18. 11. 2011. [online]. [cit. 2024-02]. Strana 53. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-k-ZMPS.pdf>
3. European Commission. *Practice guide for the application of the Regulation on the Taking of Evidence*. [online]. [cit. 2024-02]. Dostupné na: https://e-justice.europa.eu/76/EN/taking_of_evidence
4. Federal Office of Justice International Judicial Assistance in Civil Matters Guidelines (3rd ed 2003; last up-dated in July 2005) <http://www.rhf.admin.ch/etc/medialib/data/rhf.Par.0064.File.tmp/wegl-ziv-e.pdf> 28 (date of use: 31 January 2013). See also Article 9(1) of the Hague Evidence Convention.
5. GIULIANO, M., LAGARDE, P. *REPORT on the Convention on the law applicable to contractual obligations*. [online]. [cit. 2024-02]. Úřední věstník EU, 1980, C282. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31980Y1031%2801%29>
6. HCCH | #20 - Status table. Dostupné na: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=82>.

7. HCCH | *About HCCH*. [online]. [cit. 2024-02]. Dostupné na internete: <https://www.hcch.net/en/about>
8. HCCH. *Report on the work of the Special Commission of April 1989 on the operation of the Hague Service and Evidence Conventions*. Dostupné na: <https://www.hcch.net/en/publications-and-studies/details4/?pid=2281>.
9. Rozhodnutie Rady z 5. októbra 2006 o pristúpení Spoločenstva k Haagskej konferencii medzinárodného súkromného práva . [online]. [cit. 2024-02]. Úradný vestník EÚ, 2006, L 297/1. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/ALL/?uri=CELEX%3A32006D0719>
10. Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru o „Iniciatíve Spolkovej republiky Nemecko s cieľom prijať nariadenie Rady o spolupráci medzi súdmi členských štátov pri vykonávaní dôkazov v občianskych a obchodných veciach“, Ú. v. ES 2001, C 139/04.
11. Vyhláška č. 129/1976 Zb., o Dohovore o vykonávaní dôkazov v cudzine v občianskych a obchodných veciach. In [System ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-1-16]. Dostupné z: www.aspi.sk. ISSN 2336-517X.
12. Vyhláška ministra zahraničných vecí č. 72/1966 Zb. o Dohovore o civilnom konaní z 1. marca 1954.

Aplikácia cudzieho práva a cezhraničné dokazovanie v Európskom justičnom priestore

Abstrakt

Predkladaná rigorózná práca sa zaoberá problematikou aplikácie cudzieho práva a cezhraničného dokazovania justičnými orgánmi v rámci Európskeho justičného priestoru. Rigorózná práca skúma vybrané otázky týkajúce sa aplikácie a zaobchádzania s cudzím právom pred slovenskými, českými, nemeckými a talianskymi sudcami.

Úvodná časť práce je venovaná teoretickému vymedzeniu jednotlivých inštitútov a kľúčových pojmov súvisiacich so skúmanou problematikou a ich integráciou do systému práva. Autorka sa v tejto časti zameriava najmä na problematiku zaradenia inštitútu aplikácie cudzieho práva a cezhraničného dokazovania do systému práva. Rovnako sa skúma otázka postavenia kolíznych noriem a pojmové vymedzenie Európskeho justičného priestoru so špeciálnym dôrazom na justičnú spoluprácu v civilných veciach.

V kapitolách 4. – 7. práca podrobne analyzuje inštitút aplikácie cudzieho práva justičnými orgánmi, s dôrazom na povahu priznanú cudziemu právu v jednotlivých právnych systémoch, samotný proces zisťovania a aplikácie cudzieho práva, a riešenie vznikajúcich problémov.

Kapitoly 8. – 9. sú venované téme cezhraničného dokazovania, kde sa práca v prvom rade zaoberá popisom a porovnaním metód dokazovania v režime jednotlivých prameňov práva. Osobitná pozornosť je venovaná cezhraničnému dokazovaniu vykonávanému v súlade s revidovaným Nariadením Rady (EÚ) č. 2020/1783 o spolupráci súdov členských štátov pri vykonávaní dôkazov v občianskych a obchodných veciach, ktoré predstavuje základný prostriedok realizácie spolupráce justičných orgánov pri problematike cezhraničného dokazovania v Európskom justičnom priestore.

Záverečná kapitola práce prezentuje náhľad na skúmanú problematiku *de lege ferenda*, ktorý otvára priestor pre možné zmeny a očakávania vylepšení v oboch skúmaných témach. Cieľom práce je objasniť špecifiká a osobitosti aplikácie cudzieho práva justičnými orgánmi, ako aj cezhraničného dokazovania v rámci Európskeho justičného priestoru.

Kľúčové slová: aplikácia cudzieho práva, cezhraničné dokazovanie, európsky justičný priestor

Application of Foreign Law and Cross - Border Evidence in European Judicial Area

Abstract

The presented rigorous thesis deals with the issue of the application of foreign law and cross-border evidence by judicial authorities within the European Judicial Area. The rigorous thesis examines selected questions regarding the application and handling of foreign law before Slovak, Czech, German and Italian judges.

The introductory part of the thesis is devoted to the theoretical definition of individual institutes and key concepts related to the investigated issue and their integration into the legal system. In this part, the author focuses mainly on the issue of including the institute of application of foreign law and cross-border evidence in the legal system. The question of the status of conflict of laws and the conceptual definition of the European judicial area are also examined, with a special emphasis on judicial cooperation in civil matters.

In the chapters 4-7, the thesis analyses in detail the institute of application of foreign law by judicial authorities, with an emphasis on the nature given to foreign law in individual legal systems, the process of ascertaining and applying foreign law and solving emerging problems.

Chapters 8-9 are devoted to the topic of cross-border evidence, where the work primarily deals with the description and comparison of methods of evidence in the regime of individual sources of law. Special attention is paid to cross-border taking of evidence carried out in accordance with the revised Council Regulation (EU) no. 2020/1783 on the cooperation of the courts of the Member States in taking evidence in civil and commercial matters, which represents the basic means of implementing the cooperation of judicial authorities in the issue of cross-border evidence in the European Judicial Area.

The final chapter of the thesis presents an overview of the researched issue of *de lege ferenda*, which opens up space for possible changes and expectations of improvements in both researched topics. The aim of the work is to clarify the specifics and particularities of the application of foreign law by judicial authorities, as well as cross-border evidence within the European Judicial Area.

Key words: application of foreign law, cross-border evidence, European judicial area